

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
KİŞİLER ARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

**SİGMUND FREUD’UN PSİKANALİZ KURAMI ÜZERİNDEN, ANNE
VE ÇOCUK İLETİŞİMİNİN İNCELENMESİ “ KEVİN HAKKINDA
KONUŞMALIYIZ “ FİLMİ ÖRNEĞİ**

DAMLA VURAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İstanbul, 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
KİŞİLER ARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

**SİGMUND FREUD’UN PSİKANALİZ KURAMI ÜZERİNDEN, ANNE
VE ÇOCUK İLETİŞİMİNİN İNCELENMESİ “ KEVİN HAKKINDA
KONUŞMALIYIZ “ FİLMİ ÖRNEĞİ**

DAMLA VURAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: DOÇ. DR. ALİ MURAT KIRIK

İstanbul, 2023

ÖNSÖZ

Bu çalışmada psikolojik gelişim evrelerinin kişiler arası iletişime olan etkileri incelenmektedir. Çalışmada örneklem alanı olarak ‘‘Kevin Hakkında Konuşmalıyız’’ filmi seçilmiştir. Filmin seçilme sebebi ise, anne çocuk arasındaki iletişimi dönemsel olarak ele alan ve olumlu olumsuz sonuçlarını işleyen yapısıdır. İletişimin temelleri, insan hayatının başlangıcında atılmakta ve iletişim süreçleri ömür boyu devam etmektedir. İnsanın zaruri ihtiyaçlarından biri olan iletişimin sağlıklı olabilmesi için kişinin psikolojik süreçlerinin de ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle çalışmada, gelişim psikolojisi kuramlarını açıklanarak filmin analizini Freud’un psikoseksüel gelişim evreleri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Çalışmayı hazırlama sürecimde benden desteklerini ve değerli yönlendirmelerini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Ali Murat Kırık’a teşekkür ederim. Tezimin kişiler arası iletişimde psikolojinin yeri hakkında araştırmalar yapan herkes için faydalı olmasını umuyorum.

İstanbul, 2023

Damla VURAL

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	:	Damla Vural
Ana Bilim Dalı	:	Halkla İlişkiler
Programı	:	Kişiler Arası İletişim
Tez Danışmanı	:	Doç. Dr. Ali Murat Kırık
Tez Türü ve Tarihi	:	Yüksek Lisans-Şubat 2023
Anahtar Kelimeler	:	Bağlanma , Psikanaliz, Psikoseksüel Gelişim Evreleri, Gelişim psikolojisi, Kevin Hakkında Konuşmalıyız

ÖZET

SİGMUND FREUD’UN PSİKANALİZ KURAMI ÜZERİNDEN, ANNE VE ÇOCUK İLETİŞİMİNİN İNCELENMESİ “ KEVİN HAKKINDA KONUŞMALIYIZ “ FİLMİ ÖRNEĞİ

İnsanlar arasındaki ihtiyaçlardan doğan iletişim eylemini etkileyen çok fazla faktör bulunmaktadır. Bu çalışma, iletişimde psikolojinin yerini temel almaktadır. Freud, bireyin davranışlarının altında yatan nedenleri ve bu nedenlerin kişilik oluşumuna nasıl etki ettiklerini bir takım kavramlarla açıklamıştır. Bu çalışma, ilk bakıcısı anne olan bir bebeğin, annesiyle olan iletişimi ve bağ kurma sürecinin; bebeklik, çocukluk ve ilk gençlik dönemlerindeki gelişimine olan yansımaları psikoseksüel gelişim evreleri çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu inceleme *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filmi üzerinden örneklerle desteklenmektedir. Bu çalışma, gelişim kuramları üzerinden, gelişim psikolojisi temel alınarak anne ve çocuk ilişkisini iletişimsel boyutta derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, bu incelemeyi başarıyla gerçekleştirdiği takdirde; psikolojinin iletişim üzerindeki etkileri, birey olma sürecinde anne ve çocuk ilişkisinin sinemadaki temsili üzerine literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda çalışma, anne çocuk iletişimi üzerine farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. Araştırmada literatür taraması, kavramların açıklaması, kullanılan kuramların içerikleri ve film üzerinden kuramların destekleyici örneklendirmesi bulunmaktadır. Çalışma, gelişim ve bağlanma kuramlarını iletişimsel perspektifte değerlendirerek, daha önce bu bağlamda bilimsel olarak çalışılmamış bir film üzerinden örnekler göstererek sunması sebebiyle özgün bir değer kazanmaktadır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Damla Vural
Field : Public Relations
Programme : Interpersonal Communication
Supervisor : Assoc. Dr. Ali Murat Kırık
Degree Awarded and Date: Master-February 23
Keywords : Attachment , Psychoanalysis,
Stages of Psychosexual Development, Developmental psychology, We Need to Talk About
Kevin

ABSTRACT

SIGMUND FREUD'S EXAMINATION OF MOTHER AND CHILD COMMUNICATION THROUGH THE THEORY OF PSYCHOANALYTIC DEVELOPMENT THE EXAMPLE OF THE MOVIE WE SHOULD TALK ABOUT KEVIN

There are many factors that affect the act of communication arising from these needs among people. This study is based on the place of psychology in communication. Freud explains the underlying causes of the individual's behavior and how these reasons affect the formation of personality with a number of concepts. This study examines the communication and bonding process of a baby whose first caregiver is a mother; aims to examine its reflection on the development of infancy, childhood and early youth within the framework of psychosexual developmental stages. This review is supported by examples from the movie We Need to Talk About Kevin. This study aims to analyze the mother-child relationship in a communicative dimension, based on developmental psychology through developmental theories. If the study successfully carries out this examination; It aims to contribute to the literature on the effects of psychology on communication and the representation of the mother-child relationship in the process of becoming an individual. At the same time, the study aims to raise awareness on mother-child communication. In the research, there is a comprehensive literature review, the contents of the theories used and supporting exemplification of the theories through the film. The study gains a unique value as it evaluates the development and attachment theories from a communicative perspective and presents it with an example through a film that has not been scientifically studied in this context before.

GÖRSEL TABLOSU

Görsel 1: Kevin Hakkında Konuşmalıyız Film Afışı	63
Görsel 2: Domates Festivali ve Kırmızı Metaforu	64
Görsel 3: Kevin'nin Doğumundan Sonra Hastane Odası	65
Görsel 4: Eva'nın Kevin'nin Ağlamasına Tepkisi	65
Görsel 5: Kevin Tırnak Koparma Tepkisi-Hapishane Sahnesi.....	66
Görsel 6: Kevin ve Eva Oyun.....	67
Görsel 7: Kevin'nin Oyun Tepkisi	68
Görsel 8: Kevin Tuvalet Eğitimi.....	68
Görsel 9: Kevin'nin Hastalanması ve Eva ile İlk Yakınlık	69
Görsel 10: Mahremiyet Talebi.....	71
Görsel 11: Kevin Ok Atmayı Öğreniyor	71
Görsel 12 : Kevin Mastürbasyon Yaparken Eva'nın Kapıyı Açması	73
Görsel 13: Kevin Ok ile Annesini Hedef Alıyor	74
Görsel 14: Celia'nın Evcil Hayvanı.....	75
Görsel 15: Celia'nın Kaza Sonucu Gözünde Hasar Oluşması.....	76
Görsel 16: Okulun Kapısındaki Kilitler.....	77
Görsel 17: Kevin Katliam Sahnesi.....	77

KISALTMALAR

s.	Sayfa
S.	Sayı
ss.	Sayfa aralığı
yy.	Yüzyıl
çev.	Çeviren
drl.	Derleyen
hızl.	Hazırlayan
Ed.	Editör
C.	Cilt No
vb.	Ve benzeri

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
GENEL BİLGİLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
GENERAL KNOWLEDGE	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ABSTRACT	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ŞEKİLLER TABLOSU	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
KISALTMALAR.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
GİRİŞ.....	1
1.KİŞİLERARASI İLETİŞİM BAĞLAMINDA İLETİŞİMİN TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE ENGELLERİ	8
1.1.TEMEL İLETİŞİM ÖGELERİ	9
1.2.İLETİŞİMİN TEMEL İŞLEVLERİ	12
1.3.İLETİŞİMİN TÜRLERİ	13
1.3.1 Kişinin Kendisi ile İletişimi(İçsel İletişim)	13
1.3.2.Kişilerarası İletişim	14
1.3.3.Sözlü İletişim.....	14
1.3.4.Sözsüz İletişim	15
1.3.5.Örgüt İletişimi	16
1.3.6.Kitle İletişimi(Teknolojik İletişim)	17
1.3.7.Aile İçi İletişim.....	17
1.4. KİŞİLER ARASI İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	18
1.4.1.Algılama ve Anlamlandırma	18
1.4.2.Kişilik Yapısı.....	19
1.4.3.Kültürel Etkiler ve Ortak Kültürün Önemi.....	19
1.4.4.Benlik	20
1.4.5.Tutum ve Davranışlar	21
1.4.6.Duygular	21
1.5.KİŞİSEL ÖZELLİKLER.....	22
1.5.1.Cinsiyet.....	22
1.5.2.Yaş.....	23
1.5.2.Eğitim	23
1.5.3.Meslek-İş Hayatı	23
1.6.KİŞİLER ARASI İLETİŞİMDE ENGELLER.....	24
1.6.2.Ön Yargı	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1.6.3.Halo Etkisi	27

1.6.4.Kalıplaşmış Düşünce	27
1.6.5.Değiştirme Çabası	28
1.6.6.Kutuplarda Düşünmek.....	28
1.6.7.Açı Sadakati	29
1.6.8.Belirsiz Dil	29
1.7.İLETİŞİM ve PSİKOLOJİ	30
2. GELİŞİM PSİKOLOJİ KURAMLARININ TEMELİ.....	32
2.1.ERIKSON'UN PSİKOSOSYAL GELİŞİM KURAMI	32
2.1.2.Temel Güvene Karşı Güvensizlik Duygusu (0-1 Yaş)	32
2.1.3.Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç Duygusu (1-3 Yaş)	33
2.1.4.Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 Yaş).....	33
2.1.5.Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik Duygusu (7-11 Yaş)	33
2.1.6.Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (11-17 Yaş)	34
2.1.7.Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (17-30 Yaş)	34
2.1.8.Üretkenliğe Karşı Durgunluk (30-60 Yaş)	34
2.1.9.Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (60+ Yaş).....	35
2.2.PIAGET'in BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMI	35
2.2.1.Duyusal Motor Dönemi	36
2.2.2.İşlem Öncesi Dönem	36
2.2.3.Somut İşlemler Dönemi.....	36
2.2.4.Soyut İşlemler Dönemi.....	36
2.3.BOWLBY'nin BAĞLANMA KURAMI	37
2.3.1.Güvenli Bağlanma	38
2.3.2.Kaygılı- Kararsız Bağlanma	38
2.3.3.Kaygılı-Kaçınmacı Bağlanma	38
2.4.BANDURA'NIN SOSYAL ÖĞRENME KURAMI	38
2.4.1.Dolaylı Pekiştirme	39
2.4.2.Dolaylı Ceza	39
2.4.3.Dolaylı Güdülenme	39
2.4.4.Dolaylı Duygusalılık.....	40
2.5.VYGOTSKY'nin BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMI	40
2.5.1.Sosyo-Kültürel Model	41
2.5.2.Yakınsak Gelişim Alanı	41
2.5.3.İşbirlikli Öğrenme	42
2.5.4.Yapı İskelesi	42
2.6.FREUD'UN PSİKOSELSÜEL GELİŞİM KURAMI.....	42
2.6.1.Oral Dönem (0-1 yaş).....	43

2.6.2. Anal Dönem (1-3 yaş)	43
2.6.3. Fallik Dönem (3-6 yaş).....	44
2.6.4. Latent(gizil) Dönem (6-11 yaş)	44
2.6.5. Genital dönem(11 yaş ve sonrası)	45
3. SİNEMA ve PSİKANALİZ	47
3.1. Sanat ve İletişim	47
3.2. Sanatın Doğuşu	48
3.3. Sanatın Türleri	49
3.4. Sinemanın Tarihsel Gelişimi	51
3.5. Sanatın Kitleler Üzerindeki Etkisi	53
3.6. FİLM TÜRLERİ.....	54
3.6.1. Korku Sineması.....	54
3.6.2. Komedi Sineması.....	55
3.6.3. Bilim Kurgu Sineması.....	55
3.6.4. Aksiyon Sineması.....	56
3.6.5. Dram Sineması.....	56
3.7. BİR PROPAGANDA ARACI OLARAK SİNEMA.....	56
3.8. PSİKOLOJİ ve SİNEMA İLİŞKİSİ	58
3.8.1. Psikanalizin Sinema Üzerindeki Etkileri.....	59
3.8.2. Psikanalitik Film Eleştirisi.....	60
4. SİGMUND FREUD’UN PSİKANALİZ KURAMI PSİKoseksüel Gelişim Evreleri Üzerinden, Anne ve Çocuk İletişiminin İncelenmesi “ Kevin Hakkında Konuşmalıyız “ FİLMİ ANALİZİ.....	61
4.1. KEVIN HAKKINDA KONUŞMALIYIZ FİLMİ OLAY ÖRGÜSÜ	61
4.2. KEVIN HAKKINDA KONUŞMALIYIZ FİLM ANALİZİ.....	62
SONUÇ.....	78
KAYNAKÇA.....	81

GİRİŞ

İnsanlık var olduğundan beri iletişim zorunlu bir ihtiyaç olmuştur. İnsanlar ilkel dönemlerde dahi hayatta kalmak ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için iletişim kurma eğilimi göstermişlerdir. Toplumsal hayata geçiş sürecinde iletişim önemli bir rol oynamıştır. İletişim, bireylerin duygu ve düşüncelerini, kültürlerini, tecrübelerini ve bilgi birikimlerini diğer insanlara aktarmak için kullandığı bir araçtır. Dolayısıyla toplumsal ve bireysel gelişimlerin temelinde iletişim önemli bir rol oynamaktadır. İnsanlar tarih boyunca birbirleriyle iletişim kurmak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Beden hareketleri, nidalar, sesler, kelimeler aracılığıyla iletişim boyut değiştirerek sürekliliğini devam ettirmiştir. Günümüzde iletişim insan yaşamının her parçasında olmazsa olmaz bir olgudur. Kitle iletişim araçlarının da keşfedilmesiyle beraber iletişim ağı genişleyerek dünyayı birleştiren temel taşlardan biri haline gelmiştir. Toplamların düzen içinde yaşaması, bireylerin gündelik hayatını devam ettirmesi, siyasetin var olması için iletişim kaçınılmaz bir gerekliliktir.

İnsanların kendini ifade etme ve kalıcı eserler bırakma isteği üzerinde sanat doğmuştur. Yerleşik toplumların gündelik hayat için kullandıkları malzemelere desenler işleme, mağaraların içine çizilen resimler, odundan yapılan ilkel aletlerle sesler çıkartılması ve dini törenlerde ritimler eşliğinde dans edilmesi günümüzde varlığını sürdüren pek çok sanat dalının temellerini oluşturmuştur. İlk dönemlerden kalan sanat eserleri iletişimin geçmişi hakkında da bilgiler verebilmektedir. İnsan doğası gereği iletişim kurma ve bir topluluğa ait olma dürtüsü içindedir. İletişim, tarih boyunca pek çok farklı araç ve kanal aracılığıyla insanların hayatlarını sürdürebilmesini sağlamıştır.

Kişiler arası iletişimde belirleyici rol oynayan faktörlerden biri de psikolojidir. Psikolojik gelişim insanın bilişsel temelini oluşturmaktadır. Yetişkin bireyin kendisi ve çevresiyle kurduğu ilişki geçmiş tecrübelerinden izler taşır. Bu tecrübelerin oluşmaya başladığı evreler ise ilk çocukluk dönemine tekâmül etmektedir. Tarihe iz bırakan birçok psikanalist, bireyin gelişim psikolojisine dair önemli araştırmalar yaparak kuramlar ortaya koymuşlardır. Psikanalizin kurucusu olarak da bilinen Sigmund Freud, bir çocuğun doğduğu andan itibaren ilk gençlik yıllarına kadar uzanan süre boyunca çeşitli evrelerden geçtiğini ve bu evrelerin etkilerinin yetişkinlik dönemine de sirayet ettiğini ortaya koymuştur. Freud, bu evreleri psikoseksüel gelişim evreleri olarak adlandırmıştır. Her evrenin gelişim açısından

gereklilikleri ve semptomları bulunmaktadır. Freud, bu dönemde anne ile çocuk arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Çocuğun fiziksel olarak gelişimi, libidosu, duygusal yakınlık kurma becerisi ve annesi ile arasındaki bağ üzerinden bu evreler incelenmektedir. Freud sonrası dönemde birçok bilim insanı psikiyatrinin gelişimi için kuram üzerinde çalışmalar yaparak onu ileriye taşımışlardır. Gelişim psikoloji adına, Piaget, Erikson , Gibson, Vygotsky, Bowlby gibi isimlerin araştırmaları sonucu önemli kuramlar ortaya konmuştur. Bütün gelişim psikolojisi kuramlarının buluştuğu ortak nokta ise, bireyin çocukluk dönemindeki öğrenme, bağlanma ve bilişsel gelişimi yetişkinlik hayatındaki tüm ilişkilerine etki edecek izler bırakabilmektedir.

Çalışma giriş ve sonuç kısımları hariç dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde iletişim kavramı açıklanmış ve iletişim türleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bölümün devamında iletişimin psikoloji ile olan ilişkisi ve psikolojik faktörlerin kişisel arası iletişime yansımaları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde gelişim psikolojisi kuramları ve evreleri ayrıntılı şekilde aktarılmıştır. Bireyin gelişimini etkileyen en önemli dönem olan bebeklik ve çocukluk evreleri gelişim psikolojisi kuramları üzerinden değerlendirilmiştir. Gelişim psikoloji kuramları evreleri ve göstergeleri ile birlikte açıklanarak, birey olma sürecine etkileri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde sanatın tarihsel gelişimi ve sanat türleri hakkında bilgiler verilmiştir. Sanat türleri arasında yer alan sinema bu bölümde ayrıca tarihsel gelişimi, türleri ve kitleler üzerindeki etkisi ele alınarak incelenmiştir. Sanatın toplum üzerindeki etkilerinin bir propaganda aracı olarak rol oynamasına nasıl sebep olduğu açıklanmıştır. Psikoloji ve sinema ilişkisi irdelenerek, psikanalizin filmlere yansımaları ve iki dalın birbirinden nasıl beslendiği hakkında bilgiler verilmiştir.

Dördüncü bölümde çalışmanın analiz konusu olan ‘‘Kevin Hakkında Konuşmalıyız’’ filmi psikoseksüel gelişim evreleri üzerinden değerlendirilerek örneklem olarak kullanılmıştır. Filmin kuramı destekleyen sahneleri incelenmiş ve anne-çocuk arasındaki iletişimin nasıl etkilendiği baştan sona analiz edilmiştir.

Araştırmanın Problemi:

Çalışmanın ana hedefi; Freud’a ait psikanalitik kuram üzerinden psikoseksüel gelişim evrelerini incelemek, incelenen çalışma verilerini *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filmi bağlamında örneklendirerek ortaya koymaktır. Çalışma, anne çocuk ilişkisini etkileyen

psikolojik faktörlerin bireyleşme sürecini nasıl kontrol ettiği ve film üzerinden psikanalizin nasıl yapılabileceği hakkında etkin sonuçlar ortaya koyabilmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel soruları şunlardır;

1. İletişimin gelişiminde psikolojinin rolü nedir?
2. Gelişim psikolojisi evrelerinin birey olma sürecine etkileri nelerdir?
3. Anne-çocuk arasındaki iletişim ve bağlanmanın bireyin hayatındaki olumlu-olumsuz etikleri nelerdir?
4. Gelişim evreleri olumsuz geçirildiğinde yetişkinlikte problemler yaşanmasına sebep olur mu?
5. Kişilerarası iletişimde sanatın yönlendirici gücü nedir?

Araştırmanın Konusu:

Araştırmanın konusu gelişim psikolojisi evrelerinin birey olma sürecine örneklem olarak seçilen filmin (Kevin Hakkında Konuşmalıyız) anne-çocuk iletişimi yönünden değerlendirilmesi.

Araştırmanın Amacı:

Bu çalışmanın ana amacı, psikolojinin iletişim sürecine etkisinin anne ve çocuk ilişkisi örnekleminde bir sinema filmi üzerinden araştırılmasıdır. Kişiler arası iletişimin temelleri bireyin dünyaya geliş anında atılmaya başlamaktadır. Öncelikle bir bebek ile ilk bakıcısı arasındaki iletişim ve bağ kurma biçimi, çocukluk, ilk gençlik ve birey olma sürecine doğrudan etki edebilmektedir. Freud'a göre bebekler doğdukları andan itibaren kişilik gelişimi süreçlerinden geçmektedir. Freud bu süreci; psikoseksüel gelişim dönemleri olarak adlandırmıştır. Bu süreç, dört ana dönem üzerinden ele alınmıştır. Bu dönemlerin her birinde çocuğun gelişim sürecindeki beklentileri ve bu beklentilerin altında yatan temel gereksinimler değişkenlik göstermektedir. Anne ve çocuk arasında kurulan iletişimin sağlıklı ilerlemesi için, sözlü iletişim ve beden dili iletişiminin tutarlılık göstermesi beklenmektedir. Çalışma, aynı zamanda bu tutarlılığın ve sağlıklı iletişimin gerçekleşmemesi halinde meydana gelebilecek kişilik yapısı sorunlarını da incelemeyi amaçlamaktadır. Birçok gelişim psikolojisi kuramına göre; gelişim süreci, hayat boyu devam eder ve süreç tüm çevresel, sosyal, ekonomik faktörler göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Freud ise çalışmalarında, en önemli gelişim aşamasının 0-6 yaş arasında şekillendiği ve bu süreçte bilinçli ya da bilinç dışı olarak kodlanan verilerin ileriki yaşlarda meydana gelen duygu - durum ve davranışlara etkisi

üzerinde durmuştur. Bu çalışma bir bebeğin annesi ile kurduğu bağın; çocukluk gelişimi ve ergenlik dönemi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu inceleme yapılırken psikolojik gelişim, iletişim boyutu üzerinden ele alınmaktadır. Çalışma, sağlıklı iletişimin kişinin psikolojisinden bağımsız düşünülemeyeceği savının açıklanmasını ve bu etkileşimin en temel noktasından başlayarak kuramsal çerçevede incelenmesini hedeflemektedir. Kuramsal çerçevede iletişim psikolojisi ve gelişim süreci kavramlarının birey olma haline etkisini, bebeklik döneminden ilk gençlik dönemini kapsayan süre boyunca inceleyen çalışma, bu verileri *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filmi üzerinden örneklendirmeyi hedeflemektedir. Film, sahip olduğu özellikler ve işlediği konu bağlamında, çalışmanın ana amacını ortaya koyabilecek özellikleri barındırmaktadır. İletişim psikolojisi üzerinden; Freud'un psikoseksüel gelişim dönemlerinin filmdeki sahnelerle desteklenmesi hedeflenmektedir.

Çalışmada, filmin kuramsal çerçevede ve konunun kapsamı dışına çıkmadan, tezin ana amacına uygun şekilde analiz edilmesi amaçlanmıştır. Tezin ortaya koyduğu çalışma verileri ve örneklemeler ışığında; Psikolojin iletişime etkileri nelerdir? Sağlıklı bir iletişim kurma becerisi hangi dönemde gelişir ve nelerden etkilenir? Anne ve bebek arasındaki iletişimin birey olma sürecine etkileri nedir? Bağlanmanın birey üzerindeki etkileri ve güven merkezine etkileri ne şekilde gelişmektedir? Sorunlu bağlanan çocuk nasıl bir benlik ortaya koyabilir? Psikanaliz, film üzerinden nasıl incelenir? Filmdeki karakterlerin, gelişim süreçleri boyunca verdikleri öznel tepkiler nasıl ifade edilmiştir? Sorularına yanıt aranmaktadır.

Araştırmanın Önemi:

Çalışma ortaya koyduğu veriler sayesinde literatüre, iletişim psikolojisinde anne, çocuk ilişkisi üzerine bilimsel bir kaynak sunmayı hedeflemektedir. Bu kaynak, gelişim psikolojisini iletişimsel boyutta ele alması sebebiyle birden fazla disiplin için kullanışlı hale gelmektedir. Sadece bilimsel bir kaynak olmakla kalmayıp, ebeveynlerin çocukları ile olan iletişimlerinde dikkat etmesi gereken unsurları bir araya toplayan bir kılavuz olma özelliği taşımaktadır. Çalışma, birey olma sürecinde çocuğun aile içinde gelişen sosyal hayatının, ilerleyen yaşlara doğrudan etki edebileceğini ve bu etkilere verilen tepkileri göstermeye çalışmaktadır. Annesiyle bağ kuramayan bir çocuğun ergenlik ve yetişkinlik döneminde nasıl sorunlarla karşılaşabileceği konusu üzerine varsayımlarda bulunmaktadır. Bu varsayımları örneklem olan film üzerinden desteklemektedir. Aynı zamanda tez, sanatsal bir eser olan *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filmini psikanalisttik boyutta inceleyerek, sinemada psikanaliz

araştırmalarına da katkı sağlaması hedeflenmektedir. Bilimsel kaynaklar tarandığında, örneklem olan film için psikanaliz bağlamında bu denli derinlemesine bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Çalışma, kişiler arası iletişimde psikolojik faktörlerin önemini, etkisini ve sonuçlarını kuramsal çerçevede ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Literatür taraması yapılırken benzer yaklaşımdaki çalışmalar da incelenmiştir. Abdullah Mert-Betül Soyer, “Kevin Hakkında Konuşmalız” Filminin Bowlby’nin ocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri Ve Minuchin’in Yapısal Aile Sistemleri Yaklaşımı Temel Kavramları Kullanılarak Değerlendirilmesi alışmasında “Kevin Hakkında Konuşmalız” filmini, Bowlby’nin çocukluk dönemi bağlanma stillerini ve Minuchin’in yapısal aile sistemleri yaklaşımı temel kavramlarını kullanarak değerlendirilmiş ve her iki yaklaşım arasında ilişkiyi, filmde ele alınan ergenin suç işleme davranışı ile gösterilmiştir. Çalışmada, film analizi yöntemi kullanılmıştır. Analiz için, bağlanma stillerine, yapısal aile yaklaşımı kavramlarına ve ergenin suç işleme davranışlarına örnek oluşturan 50 sahne üzerinden inceleme yapılmıştır. Filmde belirlenen sahnelerin, yapısal aile yaklaşımı kavramları ile ilişkili olduğu; işlevsel olmayan örüntülerin görüldüğü ailelerdeki çocukların güvensiz bağlanma stilleri gösterdiği; ergenlerde ortaya çıkan suç davranışları ile güvensiz bağlanma stilleri ve işlevsel olmayan aile örüntüleri arasındaki ilişkiye dair sonuçlar ortaya konmuştur(Abdullah ve Soyer, 2014).

Uzm. Bermal AYDIN ve Yrd. Doç. Dr. Filiz BİLGİN LKEN’nin Bir Anne-Oğul Mücadelesi: Kevin Hakkında Konuşmalız Filminin Analizi adlı çalışmasında ana akım filmlerdeki mevcut ataerkil yapıyı ve egemen norm kalıplarının yeniden üretilme şekillerini ele almaktadır. Bu alışma toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınlara ve erkeklere atfedilen görevler hakkında temel sorulara cevap verilmesi amaçlanmıştır. Film Temel amacı ve sorunsalı, modern toplumda neredeyse kutsal değerler olarak atfedilen aile, annelik, anne-ocuk ilişkisi konularını ele alış biçimiyle filmin ana akım sinema dışında konumlandığını ortaya koyabilmek üzerinedir. Bu amaçla ve problematik olarak filmdeki gizli anlamlar gösterge bilimsel çözümlleme yöntemiyle ortaya çıkarılması hedeflenmiştir(Aydın ve Bilgin, 2015).

Bu çalışmanın gelişim evrelerinin dayandırıldığı kuram ve iletişim perspektifinden incelenmesi sebebiyle özgün değer taşması beklenmektedir.

Araştırmanın Yöntemi:

Çalışmanın başlangıç bölümünde kişiler arası iletişim, iletişim türleri, iletişim ve psikoloji ilişkisi açıklanmaktadır. İkinci bölümde gelişim psikolojisi ele alınmakta ve psikoseksüel gelişim evreleri ve Freud'un çalışmalarından etkilenerek geliştirilen diğer gelişim kuramları incelenmektedir. Bu kuramlar incelenirken psikoseksüel gelişimin beş evresi detaylı bir şekilde örnekler ile anlatılmaktadır. Dördüncü bölümde sanat ve iletişim ilişkisi üzerinden, sanat türleri, sinemanın tarihsel gelişimi, sinemada psikanaliz ve psikanalitik film eleştirisi kavramlarına değinilmiştir. Dördüncü bölümde filmin detayları ve künyesi hakkında bilgi verilmektedir. Bu bölümde filmin psikolojik açıdan analizi gerçekleştirilmektedir. Bu analiz kuramsal çerçevede destekleyici görseller üzerinden yapılmaktadır. Çalışmada anne- çocuk ilişkisinin birey olmaya etkilerini sonuçlarıyla beraber ortaya koyan *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filmi psikoseksüel gelişim evreleri özelinde incelenmiş olup, konuyu pekiştiren sahnelerin psikanalitik film eleştirisi çerçevesinde derinlemesine analiz yapılmaktadır.

Araştırmanın Evreni, Örnekleme:

Araştırmanın evreni iletişim ve psikoloji kavramlarının birbirleriyle olan bağlantısı ve etkileri üzerine kurulmuştur. Bu sebeple gelişim psikoloji kuramlarının iletişime doğrudan yansımalarını konu edinen *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filmi örneklem olarak seçilmiştir. Psikoseksüel evreleri desteklemesi, anne-çocuk arasındaki kurulan bağı iletişimsel boyutta ele alması ve bütüncül kurgusu ile gelişim evrelerini neden sonuç ilişkisine dayandırarak yansıtmaları sebebiyle araştırmanın örnekleminde *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filminin incelenmesi tercih edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları:

Tezin sınırlılıkları dolayısıyla psikanaliz konusu iletişim perspektifinde ele alınırken, film de psikolojik iletişim bağlamında değerlendirilmektedir. Sinematografik açıdan analiz edilmemektedir. Son bölümde ise; psikanalitik film eleştirisi kullanılarak elde edilen veriler analiz edilerek ulaşılmış bulgular ve örneklemin çözümlemesine bağlı sonuç kısmı yer almaktadır. Çalışma, psikolojinin iletişim üzerindeki etkisini anne, çocuk ilişkisi özelinde irdelemektedir. Tez, çalışmanın temel sorunsalı göz önüne alınarak; bireyin dünyaya geldiği andan itibaren bireyleşme süreci boyunca kurduğu sözlü ve bedensel iletişimin kişilik

oluşumuna etkilerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Aynı zamanda tez, sağlıklı iletişimin ilk evreleri nasıl oluşturulmalıdır, ocuk ve anne ilişkisinin ocuk üzerindeki etkileri konularında kılavuz niteliğinde bir çalışma olmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Varsayımları:

V.1. Bireyin ocukluk döneminde geçirdiği gelişim evreleri yetişkinlik hayatı boyunca olumlu ve olumsuz etkilerini sürdürmektedir.

V.2. Kişilerarası iletişimin temelinde ilk bakıcı ile kurulan bağ belirleyicidir.

V.3. *Kevin Hakkında Konuşmalıyız* filminde Freud'un psikoseksüel gelişim evreleri etki ve sonuç ilişkisi içinde görülebilmektedir.

1.KİŞİLERARASI İLETİŞİM BAĞLAMINDA İLETİŞİMİN TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE ENGELLERİ

Tüm canlıların yaşamını sürdürmek için iletişim kurma ihtiyacı bulunmaktadır. İletişim; anlamak, anlatmak, öğrenmek, gelişmek ve en temel ihtiyaçlarımızı karşılamamız için gereklidir. Hayvanlar sürülerini güdülemek için, insanlar ise birbirlerini anlamak ve kendilerini ifade edebilmek için iletişim kurmaya ihtiyaç duyarlar. Dünyaya geliş anımızdan hayatımızın sonuna kadar iletişim sürecimiz devam etmektedir. İnsanlar bilişsel becerilerini kullanarak iletişim kurmak için varoluşsal bir kod yapısına sahiptirler. İletişim en basit tanımı ile anlaşabilmek için; bir kaynak, bir alıcı, mesaj ve kanalın içinde bulunduğu sürecin tamamıdır (Zıllıoğlu,M. 2002, s.60).

Tarih boyunca insanlar iletişim kurmanın farklı yollarını keşfederek anlamışlar ve öğrendikleri her bilgiyi ve edindikleri her tecrübeyi nesiller boyu aktarabilmişlerdir. İletişimin tarihsel gelişimine bakıldığında, beden dili iletişimi, görsel iletişim, yazılı iletişim ve son olarak kitlesel iletişim araçlarının da dâhil olduğu çeşitli yöntemler ve kanallar kullanıldığı bilinmektedir. İşaretlerle iletişim kurulan ilk dönemden günümüze kadar iletişim şekilleri değişiklik ve gelişim göstermiştir. Değişmeyen tek şey ise iletişime olan katı ihtiyacımız olmuştur (Oskay, 2017, s. 128).

İletişim toplumların var olmasında ve yönetilmesinde de önemli bir etkidir. Günümüz koşullarında iletişim sadece öğrenmek ve kendini ifade ederek karşı tarafı anlamak için değil, yaşadığımız dünyayı anlamlandırarak gelişmek için de önem arz etmektedir (Korkmaz, 1981, Ss.1-9).

İletişimi sadece iki insan arasında geçen bir süreç olarak ele alamayız. Aynı zamanda tek yönlü iletişim, yani kitle iletişim araçları ile işitsel ya da görsel olarak algıladığımız her şey iletişimin bir parçası olmaktadır. Günümüzde sokakta yürürken bile istemeden de olsa bilgiye maruz kalarak tek yönlü iletişim sürecine dâhil olmaktayız. İletişim hayatımızın her anında devam eden bir süreçtir. Toplumsal sistemin yürümesi ve her alanda üretimin devamlılığının sağlanabilmesi için iletişim olmazsa olmazdır. İnsan sosyal bir varlık olması sebebiyle sadece temel fiziksel ihtiyaçlarını karşılamamanın yanı sıra duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için de iletişim kurma zorunluluğu hissetmektedir. Bireyin iletişim kurabilmesi kendisiyle başlayarak karşısındaki anlama, kendisini anlatma ve bildiklerini aktarabilme süreçleri ile devam etmektedir. İç iletişimini kuramayan birey çevresiyle iletişim kurmakta zorlanır. Kendini iyi

ifade edemez dolayısıyla da anlaşılamaz. Kendini iyi ifade edebilmek noktasında dili iyi bilmek, anlamlı ve akıcı cümleler kurabilmek, beden dili hâkimiyeti gibi faktörler de devreye girmektedir. Bu faktörleri tam anlamıyla yerine getirmek anlaşılmak için yeterli değildir. İletişim çok yönlüdür ve içine dâhil olan her birey kendi algı kapasitesi sonucunda belirli bir anlama ve anlatma gücüne sahiptir (Erdoğan, 2002, Ss.23-25).

Sağlıklı iletişim kurabilmek için; kişinin bilgi ve becerileri, seçtiği kanal, iletişime dâhil olan çevresel, fiziksel ve psikolojik faktörlerin hepsinin uygunluk sağlaması önemlidir. Ancak iletişimin doğasında mükemmellik yoktur. İnsan organik bir varlıktır, bu sebeple her iletişim kendi içinde kusurlar barındırır. Fikir, yetiştirme tarzı, sosyal çevre ve eğitim düzeyindeki farklılıklar iletişimde çatışmalara yol açabilir, çatışmaları çözümleyebilmek için ise yine ihtiyacımız olan, iletişimi sağlayabilmektir. Bireyin sağlıklı iletişim kurmasının ya da kuramamasının temelinde öz benliği, aile ve sosyal çevresiyle olan ilişkisinin nasıl geliştiği önemli yer tutmaktadır. Birey kendini anlamlandıramadan çevresindeki insanları ve durumları da anlamlandıramaz. İletişim bir bütün olarak; bilgiye sahip olmak, bilgiyi işlemek ve doğru kanalları seçerek aktarabilmek üzerine kuruludur. İletişimi geliştirebilmesi için geri bildirim ihtiyacı duyulmaktadır. Bireyin ne kadar anlayabildiğinin ve ne kadar anlaşıldığının farkına varması için bu geri bildirimi alması gerekir. Aksi halde iletişim sık bir düzlemde kalır ve çatışmaları çözmek mümkün olmayacaktır (Gürüz ve Eğinli, 2010, s. 135).

1.1.Temel İletişim Öğeleri

İletişim süreci kaynaktan çıkan mesajın alıcıya iletilmesini kapsamaktadır. Süreç; kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geri bildirim olmak üzere 5 ana öğeden oluşmaktadır. Sağlıklı bir iletişimin gerçekleşebilmesi için bütün öğelerinin üzerinde ayrı ayrı durulması gerekir. Kaynağın psikolojik ve fizyolojik durumu, mesajın doğru kodlanması, alıcıya uygun bir kanal seçilmesi ve geri bildirim dikkate alınarak iletişim sürecinin revize edilmesi oldukça önem taşımaktadır (Güz, 2012, s.7).

a) Kaynak

İletişim sürecini başlatan kişi olma konumundadır. Bu sebeple etkili bir iletişimin meydana gelebilmesi kaynağa bağlıdır. Kaynağın iletişimi başlatmak için sebepleri olmalı, fikirlerini duygularını, tecrübelerini aktarma amacı hissetmelidir. Mesajı zihninde

canlandırarak onu oluşturduğu kodlar üzerinden karşı tarafa iletmektedir. Mesajın kodlanması; kelimeler, semboller, çizimler ya da beden dili ile oluşturulabilir. Mesajın nasıl iletileceğine karar veren de kaynaktır. Söz konusu kaynak mesajının yüz yüze, yazılı olarak ya da kitle iletişim araçları üzerinden geniş hedef kitlelere ulaşmasını sağlayabilir. Kaynağın mesajı doğru şekilde karşı tarafa aktarabilmesi için bazı temel özellikleri kendinde barındırması önemlidir. Bu özelliklerden bazıları; güvenilir olmak, tutarlı olmak, dil kullanım becerisi, eğitim seviyesi, sosyal alışkanlıklar, sevilen biri olmak, duygularını açık bir şekilde ifade edebilmek ve hedef kişiye göre kanal seçebilmesidir. Tüm bu özelliklerin sağlanması durumunda kaynağın mesajı aktarılacak istenen kişiye doğru şekilde iletilmesi mümkün olabilmektedir (Yatkın, 2003, s.111).

b) Mesaj(İleti)

Mesaj, kaynağın alıcıya iletmek istediği duygu, düşünce ve bilgileri çeşitli semboller ya da kodlar kullanarak iletilmesidir. İleti olarak da ifade edilir ve uyaran özelliği taşır. Mesajın amacı, iletilen alıcının zihninde bir fikir, duygu, düşünce oluşturmak ve onu harekete geçirmektir. Kaynaktan çıkan mesaj alıcıya iletilene kadar birçok aşamadan geçer, bu da mesajın amacından sapmasına sebep olabilmektedir. İletinin taşınması sürecinin yanı sıra, alıcının anlamlandırma kabiliyeti iletişimin başarısını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Kodlar sözlü ya da sözsüz iletişim vasıtasıyla aktarılabilir. Ortak bir sosyal algı ve kültüre sahip olmak mesajın çözülmesi için faydalı olabilmektedir. Mesajların doğru bir şekilde aktarılmasında etkili olan bazı faktörler şunlardır; yalın ve anlaşılır bir kodlama, zamanlama, uygun bir kanal seçimi, kaynak ve alıcı arasındaki ilişki, alıcı haricinde mesajın iletilme sürecine dâhil olan kişiler (Baran,1997, Ss.8-10).

c) Kanal

Kaynaktan çıkan mesajın alıcıya iletilme sürecinde kullanılan araç ve yola kanal denmektedir. İletişim aracı olarak kullanılan kanal, kitle iletişim araçlarının teknik aksamalarını da kapsamaktadır. Kanalin iletişimdeki önemi, mesajın alıcıya doğru şekilde iletilmesine olan etkisinden kaynaklanmaktadır. Belli bir işaretler bütünü iletilmesini sağlayan kanalın kapasitesi de mesajla doğru orantılı olmalıdır. Bir kanala kapasitesinden daha fazla mesaj yüklenmesi halinde iletişimde problemler ortaya çıkabilmektedir. Kanal kaynağın iletişim kurma amacı ve alıcının genel özellikleri temel alınarak seçilirse etkili bir iletişim meydana gelebilmektedir. Kitle iletişim araçları iletişimde ana kanalları oluşturur.

Radyonun icadından başlayan süreç günümüzde internetin ve sosyal ağların devreye girmesi sonucu etkinliğini daha da artırmıştır. Seçilen kitle iletişim aracı da alıcı düşünülerek kararlaştırılmalıdır. Kaynak seçiminde bir diğer önemli unsur da iletinin zamanlamasıdır. Planlanan zamanlamada meydana gelen aksaklıklar, iletişimde yanlış anlaşılmalara ve olumsuz tepkilere sebep olabilmektedir (Güz, 2012, s.7).

d) Alıcı

Kaynak tarafından gelen mesajların hedefi ve iletişimde mesajın çözümlemesini yapan alıcıdır. Alıcı, mesajları kendi algılama kapasitesince filtreden geçirmektedir. Bu filtreleme sürecinde duygular, bilişsel beceri, algı, kültür gibi faktörler etkili olabilmektedir. Kaynak alıcıya uygun seçildiği takdirde mesajın çözümlemesi daha kolay olabilmektedir. Mesaj iletim sürecinde mümkün olan en az hasarla alıcıya iletilebilirse başarılı bir iletişim söz konusu olabilir. Bunun yanı sıra, alıcı mesajı almaya hazır olmalıdır. Bütün duyu organları ile mesajı karşılayarak değerlendirmeli ve çözümlemelidir. Alıcı hem işitsel hem görsel kodları değerlendirirken kaynağın bu iletişimdeki amacını da göz önünde bulundurur. Alıcının iletişime istekli olmaması, mesajlara kayıtsız kalarak tepki vermemesi halinde iletişim başarısızlıkla sonuçlanabilir. İletişime hazır olan alıcı, kodları doğru şekilde çözümleyebilmekte ve mesaj onu harekete geçirebilmektedir(Erdoğan ve Korkmaz, 1990, Ss. 100-104).

e) Geri Besleme (Geri bildirim)

Geri besleme aşaması iletişim sürecinde mesajın alıcı tarafından çözümlendikten sonra kaynağa geri dönmesini kapsamaktadır. Bu şekilde kaynak ve alıcı yer değiştirmiş olur ve iletişim evrilerek devam eder. Geri bildirim genel çerçevede alıcının, kaynak tarafından kodlanarak belli bir kanal üzerinden iletilen mesaja verdiği cevap olarak kabul edilmektedir. İletişimin amacını yerine getirmesi bakımından geri bildirim oldukça önemlidir. Mesajın alıcı tarafında nasıl bir karşılık bulunduğunu tespit etmek için geri bildirim başvurulabilmektedir. Böylece mesajın kaynaktan çıktığı andan alıcıya gidene kadar ne yönde etkilendiği hakkında da fikir sahibi olunabilmektedir. Geri beslemenin oluşması iletişimi tek taraflı olmaktan kurtararak etkileşimin ortaya çıkmasını sağlar. Kaynak alıcıyı mesajı ile etki altına alabilmişse eğer, geri bildirim hızlı bir şekilde gerçekleşebilir. Geri bildirim şu alt başlıklarda

toplanabilmektedir; Olumlu-olumsuz, kişiye göre, geliştirmeye yönelik eleştiri (Fiske, 2003, Ss. 37-38).

Olumlu geri bildirim takdir, teşekkür, övgü olarak iletilen cevapları kapsamaktadır. Bu geri bildirim, mesajın doğru şekilde alıcıya iletilmiş ve alıcının da kod çözümlemelerini başarılı bir şekilde gerçekleştirebildiğinin göstergesi niteliğindedir. İletişim amacı doğrultusunda ilerlemiş ve başarılı olmuş demektir.

Olumsuz geri bildirim ise, mesaj iletim sürecinde problemler yaşandığı, kaynağın doğru anlaşılmadığını ve sürecin revize edilerek tekrar etmesi gerektiğini göstermektedir. Kişiye göre geri bildirim, direkt alıcının özelliklerinin vurgulandığı ya da soru sorarak cevap beklenen durumlarda söz konusu olabilmektedir. Bu geri bildirim mesajın içeriğine odaklıdır. Gelişime yönelik eleştiri barındıran geri bildirimler, mesaj irdelenerek hatalar, eksikler bulunduğu ortaya çıkar. Kaynağa iletişimin verimi ve yetkinliği hakkında bilgi vermeye yöneliktir. Kaynağın kendini sorgulamasını ve düzeltmesini sağlayabilmektedir. Olumsuz gibi gözükse de iletişim problemlerini çözmeye yönelik bir yaklaşımdır. Tüm geri bildirimler iletişim sürecinin düzenlenmesi, daha doğru ve verimli hale gelmesi açısından oldukça etkilidir (Erdem, 2011, s.3).

1.2.İletişimin Temel İşlevleri

İletişim kurmak, tarih boyunca insanların ihtiyaçlarını karşılama çabasından doğan bir mecburiyet olmuştur. Sadece yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için değil gelişmek, üretmek, yönetmek, bilgi ve tecrübeleri aktarmak için de iletişime başvurulmaktadır. Bireyin gelişmek için başka insanlara ihtiyaç duyma eğilimi bulunmaktadır. Bu sebeple iletişim var oluşun temelini oluşturan önemli olgulardır biri olarak kabul edilmektedir. İletişimin temel işlev ve amaçlarını aşağıdaki gibi sıralanmaktadır; (Arden ve Boggs, 1999, Ss.189-192).

- Bilgi aktarımını sağlamak
- Kararları bildirmek
- İlişkilerin oluşmasını ve ilerlemesini sağlamak
- Geri bildirim yoluyla gelişimi desteklemek
- Problemleri çözmek
- Etkileşime imkân vererek fikir üretimini sağlamak

İletişimin Amaçları

- Duygu, düşünce ve hisseleri paylaşmak
- Sosyalleşmek
- Kendini anlayabilmek ve anlatabilmek
- Yönetimi sağlamak
- Düşüncelerin eyleme dönüşmesini sağlamak
- Bir fikir doğrultusunda kişi ya da kişileri ikna etmek (Usluata, 1994, s.67)

1.3.İLETİŞİMİN TÜRLERİ

İletişim, çok yönlülüğü dolayısıyla kendi içinde türlere ayrılmaktadır. Her türde kurulan iletişimin yapısı, mesajlar ve işlevi farklı olabilmektedir. Kişinin kendisi ile olan iletişimi ile iş yerinde kurduğu resmi iletişim arasında ya da akranı olan birey ve ailesi ile kurduğu iletişim arasında farklılıklar söz konusu olabilmektedir. . Dolayısıyla bir iletişim süreci incelenirken, türüne bakılarak alıcı, mesaj, kaynak ve kanal ayrı ayrı değerlendirilmelidir (Özezen, 2003, s.11).

1.3.1 Kişinin Kendisi ile İletişimi(İçsel İletişim)

Kaynak ve alıcının kişinin kendisi olduğu iletişim türüdür. Kişi, aktarılacak mesajı kendisi kodlar ve daha sonra kendi algısı, bilgi, birikim çerçevesi içinde yorumlayarak sonuçlara varır. İç iletişimde birey, kendine sorular sorar, bu sorulara tecrübeleri ve bilgisi dâhilinde yanıtlar bulur. Bu soru cevap süreci, bireyin öz farkındalığının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu süreçte birey, duygu ve düşüncelerine anlamlar yüklemesi ile bakış açısında değişiklik yaparak, farklı düşünceleri anlayabilmek için zihninde alt yapı oluşturabilmektedir. Kişiler arası iletişimin oluşmasının başlangıcı içsel iletişime dayanır. Kişinin kendini anlayabilmesi, duygu ve düşüncelerinin farkına vararak ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeye gelmesi halinde başka kişilerle de sağlıklı iletişim kurabilmesi söz konusu olabilir. Karşılıklı iletişimde yaşanan problemlerin birçoğu kişinin içsel iletişiminde kopukluk yaşamasından kaynaklanabilmektedir. (Mısırlı, 2004, s.223)

1.3.2.Kişiler Arası İletişim

Kaynak ve hedefin insan olduğu iletişim biçimidir. Kodlar, semboller ve mesajlar üzerinden en az iki kişinin bilgi, duygu ve düşünce akışını gerçekleştirmesi eylemidir. Bu akış sözel olmak zorunda değildir, beden dilini kullanarak da gerçekleştirilebilir. Söz konusu iletişim türü, iki kişi arasındaki etkileşime dayalı yani çift yönlü olmaktadır. Kişiler arası iletişim süreci, herhangi bir bilgi ya da düşünceyi aktaracak olan kaynak, mesajların kodlanması, alıcıya iletilmesi, alıcının mesajı kendi algı süzgecinden geçirmesi ve karşılığında bir geri bildirim iletmesi olarak tanımlanabilmektedir. Basit bir süreç olarak görülse de aslında iletişim, birçok etmenin bir araya gelmesinden oluşan karmaşık bir yapıya sahiptir. Dile karşı hâkimiyet, retorik ve hitabet önem taşırken, bireylerin duygu ve düşüncelerini kontrol edebilmesi ve doğru bir şekilde aktarabilmesi iletişimin sağlıklı gerçekleşmesinde etkilidir. İletişime açık olmak anlaşmazlıkların çözülmesi için ilk adımlardan biridir. Karşılıklı olarak bireylerin birbirlerini iyi dinlemesi, açık olmaları ve dürüst davranmaları iletişimde güven sağlayan temel noktaları oluşturmaktadır. Güven, sağlıklı iletişimi gerçekleştirebilmek için önemli unsurlardan biridir. Algı kapasitesi, duygu durumu, fiziksel özellikler, psikolojik ve çevresel etkenler, sosyal ve kültürel yapı, eğitim seviyesi kişiler arası iletişimi etkileyen temel faktörler arasında yer almaktadır. Kişiler arası iletişimin başlangıcı aile içi iletişime dayanır. Bireyin çocukluğunda nasıl bir hayatı olduğu ve iletişimi ne şekilde gözlemleyerek öğrendiği, yetişkinlik hayatında kuracağı ilişkileri ve bu ilişkiler içinde sürdürdüğü iletişimi etkilemektedir. (Tutar, Yılmaz, 2013, s. 149)

1.3.3.Sözlü İletişim

En temel iletişim biçimi sözlü iletişimidir. Sözlü iletişim sadece insanların birbirini anlaması için değil; toplumların oluşması ve diplomatik ilişkilerin gelişmesi açısından da oldukça önemlidir. Kişiler arası sözlü iletişimde seslerin ve dilin kullanımı hayvanlardaki ilkel iletişimin geliştirilmiş bir versiyonudur. Günlük hayattaki etkileşimler sözlü konuşma biçimiyle gerçekleşmektedir. İnsanlar varoluşundan beri düşüncelerini aktarmak konusunda içgüdüsel bir ihtiyaç duymaktadırlar. Sözlü iletişimi gerçekleştirebilmek için ortak bir dil bilincinin var olması gerekir. Ortak dilin yanı sıra o dilde kendini ifade edebilecek yetkinliğe sahip olmak da sözlü iletişimin işlevselliğini belirleyen önemli unsurlardan biridir (Key, 1980 Ss.67-69)

İlk çağda insanlar işaretler, sinyaller ve nidalar ile anlaşmanın yollarını bulmuşlardır. Daha sonra görsel ifadeleri kullanarak düşüncelerini semboller ve çizimlerle anlatmayı denemişlerdir. Somut olmayan kavramları aktarabilmek için görsel ifade biçimi yetersiz kalmış ve sözlü ifade biçimine ihtiyaç doğmuştur. Beden dilinin ya da görsel ifade biçiminin yetersiz kaldığı durumlarda sözlü ifade biçimi iletişimi güçlendirmektedir (Erdönmez, 2019, s.2).

Sözlü iletişim ifade biçiminde; seçilen kelimeler, tonlama gibi faktörler anlatılmak istenenin aktarımını güçlendirebilir ya da zayıflatabilir. Özellikle kişiler arası iletişimde duyguları ifade edebilmek amacıyla en geçerli koşul dil becerisi ve seçilen kelimelerin aktarılış biçiminde uyumu yakalayabilmektir. Sözlü iletişim bir anlatıcı ve bir dinleyici olması gereği ile çift yönlü bir iletişim şeklidir. Retorik ve hitabet açısından gelişmiş bir dil becerisine sahip birey kendini sözlü iletişimde iyi ifade edebilmekte ve fikirlerini aktarabilmekte başarılı olabilir (Tutar ve Yılmaz, 2013, s.151).

1.3.4.Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişim, anlatılmak istenenin dil kullanımı haricinde; beden dili, ses tonu, fiziksel öğeler ile ifade edilmesini temsil eden iletişim türüdür. Sözsüz iletişim de en az sözlü iletişim kadar anlatmak ve anlaşılacak için önemlidir. İnsanlar günlük iletişimlerini sürdürürken kelimelerin yanı sıra sözsüz iletişim öğelerini de çok sık kullanırlar. Birbirlerini yakından tanıyan insanların bazı durumlarda konuşmadan dahi anlaşabilmesi, birbirlerinin beden diline olan aşinalık ile açıklanabilmektedir. Sözsüz iletişimde beden dili; el ve kol bacak gibi uzuvların kullanımı, oturma pozisyonu, jest- mimikler, dış görünüş(kıyafet, seçilen renkler),ses tonu gibi faktörlerin bir araya gelmesi sonucu mesajların iletilmesini sağlamaktadır (Altıntaş, 2001, s.53).

Sözsüz iletişim çok temel iletişim ihtiyaçlarını karşılayabileceği gibi derin duygu ve düşüncelerin aktarımında kelimelerin yetersiz kaldığı noktada devreye girebilmektedir. Bazı soyut kavramları(acı, hayal kırıklığı, utanç vb) kelimeler ile anlatmakta zorlanabilirken, isteyerek ya da istemsizce beden dili bu duyguları direkt yansıtabilmektedir. Aynı zamanda beden dili ifadelerinin çoğu evrensel ortaklık sağladığı için, aynı dili konuşmayan insanların anlaşmasını sağlayan bir iletişim türüdür. Sözlü iletişimde beden diline gizlenen saklı kodlar bulunabilmektedir (Tutar ve Yılmaz, 2013, s.109).

Kişiler arası iletişim üzerinden değerlendirildiğinde, kaynak ve alıcının arasındaki mesaj aktarımının sağlıklı bir biçimde gerçekleşebilmesi için kullanılan ifadelerin güven verici, tutarlı ve kullanılan kelimeler ile uyum içinde olması gerekmektedir. Söylenen sözcüklerden bağımsız olarak iletişimde karşılıklı güven kavramı beden dilinin etkisi altında kalmaktadır. Örneğin; konuşurken kişinin ellerini, kollarını nereye koyacağını bilememesi, ses tonundaki titreme, huzursuz beden kıpırtıları, göz temasından kaçınmak gibi durumları sergiliyor olması, mesajı ilettiği alıcı üzerinde güvensizlik duygusu yaratabilir. İletişim gerçekleştiği süreçte kişilerin birbirine olan fiziksel mesafesi de olumlu ya da olumsuz anlam ifade edebilmektedir. Mesajı gönderen tarafın ya da alıcının uzakta duruyor olması beden dili açısından iletişime kapalı olduğuna dair algı yaratabilmektedir. Giyilen kıyafet ve renk seçimi kişinin kendini ifade ediş biçimleri arasında bulunur. Sözlü iletişim aşmasına geçilmeden önce ilk mesajlar dış görünüş ile verilir. Beden dili kodlarının iyi çözümlenmesi iletişimin şeffaflığını artırabilmektedir(Tutar ve Yılmaz, 2013, s.111).

Sözsüz iletişim kültürler arası değişkenlerden etkilenmesi sebebiyle bu farklılıklar iletişimde olumsuz durumlara da mahal verebilmektedir. İlkel kabilelerden günümüze kadar gelen yerleşik toplumlarda dâhil olmak üzere her kültürün kendine has iletişim kodları bulunmaktadır. Bu kodların farklılığı iletişimde yanlış anlaşılmalara ve çatışmalar doğurabilir. Örnek olarak; bazı kültürlerde başın öne arkaya sallanması “evet” anlamını taşıyarken bir başka kültürde “hayır” ifadesi olarak kullanılmaktadır, bazı toplumlar için iletişim esnasında göz teması kurmak saygısızlık ifadesi iken, bazılarında da göz teması kurmamak nezaketsizlik olarak algılanmaktadır. İletişim kuran kişilerin birbirlerinin sosyo-kültürel alt yapısına dair bilgi sahibi olması, kültürel farklılıkların beden diline etkisinden doğan çatışmaların önlenmesine yardımcı olabilmektedir (Torun, 2009, Ss.78-79).

1.3.5.Örgüt İletişimi

Hiyerarşik bir düzenin hâkim olduğu, aynı hedefte buluşan insanların belli görevler edinerek bu görevlerin gerekliliklerini yerine getirdiği, örgütte gerçekleşen iletişim şeklidir. Örgüt üyelerini birbirine bağlayan ortak amaç ve hedeflere ihtiyaç duyulur. Bu iletişim süreci örgütün hedeflerini gerçekleştirmesi, iç işleyişini sağlayabilmesi, çevresi ile etkileşim içinde olması amacıyla sağlanmaktadır. Örgütlerin başarı ile varlıklarını sürdürebilmesi bu iletişimin verimli bir şekilde gerçekleştirilmesine bağlıdır (Akıncı, 1998, s. 106).

1.3.6.Kitle İletişimi(Teknolojik İletişim)

Belli kaynaklar tarafından oluşturulan mesajların kitle iletişim araçları kullanılarak kişilere iletilme sürecidir. 1930'lu yıllarda radyo yayıncılığının hızlı gelişimi iletişimin başka bir boyuta taşınmasına zemin hazırlamıştır. Yıllar boyunca toplumları yönetmek, eğitim vermek, bilgilendirmek ve reklam gibi amaçlar için kitle iletişim araçları kullanılarak iletişim sağlanmıştır. Kitle iletişim araçları ilk zamanlarda tek yönlü iletişimi sağlarken, gelişen teknoloji ve farklı kanalların kullanması ile günümüzde etkileşime imkân vererek karşılıklı iletişime olanak sağlar hale gelmiştir. Özellikle siyasetçiler tarafından kullanıldığında topluma yön veren iletişim biçimidir. Günümüz iletişiminde, varlığını sürdürmek ve tanıtımını yapmak isteyen markalar, kurumlar ve örgütler için kitle iletişim araçlarıyla iletilen mesajlar önem taşımaktadır. Sosyal medyanın varlığıyla iletişim, sanal ortama taşınarak klasik kitle iletişiminden (radyo, televizyon, gazete) başka bir boyuta geçmiştir (Geray, 2002, Ss.125-126).

1.3.7.Aile İçi İletişim

Aile içi iletişim; eşler, anne-çocuk, baba-çocuk ve kardeşler arasında gerçekleşen iletişim süreçlerinin tümüdür. Ebeveynlerin çocuğa karşı tutumu, seçtiği iletişim kurma biçimi gelecekte nasıl bir birey olacağına etki etmektedir. Gündelik iletişim ya da derinlemesine iletişimde duyguları aktarma biçiminin temelleri aile içi iletişimde atılır. Çocuğun kişilik oluşumunda ve birey olma sürecinde aile içinde gördüğü iletişimin, yetişkin bir birey olduğunda nasıl bir karaktere sahip olacağı ve yaşadığı tüm ilişkilerdeki iletişim süreçlerine yansımaları olabilmektedir. Çocuğun dinlendiğini, ilgilenildiğini, saygı ve değer gördüğünü hissederek öz güvenin gelişmesi için aile içi iletişimin sağlıklı ve verimli olması gerekir. Benlik saygısı çocuklukta zedelenen bireylerin ilişkilerinde iletişim problemleri meydana gelebilmektedir (Önder, 2003, s.33).

Davranışlarının kontrolünü tamamen sağlamak konusunda yetkin olmayan çocuğa bu öğretileri kazandıracak olan ebeveynleridir. Çok baskıcı bir tutum, cezalandırıcı bir yaklaşım olumsuz sonuçlar doğurabildiği gibi tamamen kendi haline bırakılan çocukta da gelişim problemleri görülebilir. Bu noktada iletişimi dengeleyecek ve sevgisinin yanı sıra doğru öğretilerle çocuğun gelişimini besleyecek olan ebeveynlerin en başta kendi aralarında sağlıklı bir iletişim sürdürüyor olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuklar kendine örnek bir ebeveyn seçerek onu taklit etme eğilimi gösterebilmektedirler. Sadece sözlü iletişim değil sözsüz iletişime de dikkat edilmesi gerek unsurlar, çocuğun görerek öğrenmesini etkileyen faktörler

arasındadır. Dürüst davranarak, çocuğa saygıyı ve değeri hissettirmek benlik algısı gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bireyler aile içinde gözlemledikleri iletişim kodlarını istemeseler bile doğru olarak kabul ederek hayatlarına devam edebilirler. Kişisel gelişim, eğitim durumu, sosyal çevre ve yıllar içinde edinilen tecrübeler bireyin çocukluğunda ailesi tarafından zihnine yerleştirilen iletişim kodlarında değişiklikler olmasını sağlayabilmektedir. Aksi takdirde gelişim ve değişim söz konusu olamaz ve kişiler arası iletişimde problemler meydana getirebilir. Aile içinde kendini özgür ve rahatça ifade edebilen çocuklar, ergenler sorunlarını paylaşmaktan çekinmeden çözüm yoluna gidebilmektedirler. Tüm kişiler arası iletişim süreçlerinin temelini oluşturan aile içi iletişimde her bireyin rolü ve sorumluluğu bulunmaktadır (Öztürk, 2006, Ss.54-55).

1.4. Kişisel Arası İletişimi Etkileyen Faktörler

İletişim basitçe, bir kaynak tarafından üretilen mesajın belirli kanallar vasıtasıyla alıcıya iletilmesi olarak açıklansa da aslında bundan çok daha karışık bir süreçtir. Kaynağın, alıcının fiziksel ve psikolojik özellikleri, doğru kanal seçimi, mesajın iletilmesi sırasında etki altında kaldığı gürültüler gibi faktörler sürecin tüm yönünü değiştirebilmektedir (Lazar, 2001, s.44).

1.4.1. Algılama ve Anlamlandırma

Algılama, duyu organları aracılığıyla çevreden gelen doğrudan ya da dolaylı tüm mesajları fark etmemizi sağlar. Bazı mesajlar direkt hedefe yönelik olurken bazılarını istemeden de maruz kalınabilir. Örneğin; sokakta her gün gördüğümüz ilan afişleri bilinçsiz olarak maruz kaldığımız mesajlardır. Algılama süreci bireyin duyu organlarının açıklığına ve kapasitesine bağlı olarak kişiden kişiye değişkenlik gösterebilmektedir. Bireyin algılama ve anlamlandırma sürecinde duyu organları ile tespit ettiği veriler haricinde, daha önceki tecrübeleri, eğitimi, edindiği bilgiler ve deneyimler ve çocukluk gelişimin etkileri görülebilmektedir. Anlamlandırma, algılamadan daha derin bir süreçtir. İki kişi aynı görüntüye bakarak tamamen farklı şeyler algılayabilmektedirler. Bunun sebebi iki kişinin de kendi deneyimlerden yola çıkarak yorumlamaya eğilim göstermesinden kaynaklanır. Algılamayı etkileyen faktörler arasında çevresel uyarıcılar, cinsiyet, fiziksel görünüm, teknolojik aygıtlar, öz benlik farkındalığı, genel geçer normlar gösterilebilmektedir. Kaynaktan gelen mesajın doğru anlaşılması ve iletişimin en az sorunla gerçekleşebilmesi algılama ve anlamlandırma faktörlerine bağlıdır. (Baymur, 1994, Ss.115-116).

1.4.2.Kişilik Yapısı

Kişilik; bireyin olaylara karşı tutumu, tavrı, dış görünümü, sahip olduğu yetenekler, sosyal çevresi ile uyumu gibi özelliklerin birleşiminden doğan bir kavramdır. Bireyin gelişiminde aile, sosyal çevre, maddi koşullar, yetiştiği coğrafya etkili olmaktadır. Bütün bu etkenler göz önüne alındığında bireyin kişiliği sadece kendi duygu ve düşüncelerine bağlı değildir, çevresinden de doğrudan etkilenmektedir. Her birey kendine özgü ve biriciktir ancak benzer inanışlar, kültürler ve maruz kalınan davranış biçimleri, toplumsal normlar bireylerin ortak kişilik özelliklerine sahip olmasını sağlayabilmektedir. Kişilik, bireyin çevresi tarafından algılanan imajı ve sosyal becerileri üzerinde etkili olmaktadır. Kişiler arası iletişim gerçekleştirilirken kişiliğin önemi şu şekilde açıklanabilir; kişiliğin oluşabilmesi için bireyin kendini tanımasına ihtiyaç duyulur, kendini ve hislerini doğru analiz edebilen birey duygudaşlık gösterme eğiliminde olur. Duygudaşlık gösterebilen birey karşısındaki kişiyi anlayabilir ve buna uygun olarak iletişim sürecini düzenleyerek problemleri en aza indirebilir (Barutçugil, 2002, s.74).

1.4.3.Kültürel Etkiler ve Ortak Kültürün Önemi

İletişim kültürel özelliklerden doğrudan etkilenmektedir. Kültür bireyin varoluşu ve gelişim sürecinin bir parçasıdır. Dünyaya geldiğimiz coğrafya, aktarılan tarihi geçmiş, gelenek ve göreneklere bağlı tüm öğretiler bireysel davranışlarımızın temelini oluşturur. Toplumların var oluşundan günümüze kadar olan süre boyunca kültür, sözlü ve yazılı olarak aktarılmaya devam etmektedir. Kültür; inançları, değerleri, alışkanlıkları ve hayat tarzını kapsar. Bir bütün olarak kültürün insan ilişkileri üzerinde etkisi bulunmaktadır. Kültürel özellikler, birbirleriyle etkileşimde bulunan toplumlarda etki bırakarak benzer normlar oluşmasına sebebiyet verebilmektedir. Özellikle günümüzde bilginin internet aracılığıyla yayılma hızı oldukça yüksektir. Birey hiç bilmediği ve gitmediği yerlerin kültürlerine dair bilgileri bu şekilde edinerek farklı kültürlerle etkileşim içine girebilmektedir. Ayrı kültürlerde yetişmiş iki insanın algısı da birbirinden farklılık gösterir. Kalıplaşmış düşüncelerin zihinde yer etmesi durumu kişiler arası iletişimde anlaşmazlıklara neden olabilmektedir. Öte yandan aynı kültürden olan insanlarda birliktelik duygusu gelişebilir. Aynı kültüre aidiyet duyan bireyler kendi aralarında iletişim kurarken ortak normların bilincinde oldukları için birbirlerini daha rahat anlayabilmektedirler. Kültür öğrenilebilen ve aktarılabilen bir olgudur. Sürekliliği olduğu gibi kendi içinde değişikliğe ve dönüşüme de uğrayabilmektedir. Baskın bir kültürle büyüyen bireylerin kişisel gelişimi sekteye uğrayabilir, algılama ve öğrenme

süreçleri belirli sınırların içinde kalır. Kültürün boyutları ve etkileri üzerine yapılan her araştırma iletişim bilimi içinde faydalı olabilecek bilgileri açığa çıkartmaktadır. Kültürlerin sürdürülebilirliği de iletişimden geçer. Bundan hareketle iletişimin kültürden ayrı, kültürün de iletişimden ayrı düşünülemeyeceği görülmektedir (Özen, 2003, s.131).

1.4.4.Benlik

Benlik bireyin kim olduğunu ifade eden olgudur. Kişisel özellikler ve sosyal varlık birleşerek benliği oluşturmaktadır. Her bireyin hayatında etkili olan içsel gücü bulunur. Bu içsel güç, kendini sorgulama, beğenme, yargılama, aşağılama ve yönlendirme yapabilir. Tüm düşüncelerin, tecrübelerin, öğretilerin ve fiziksel özelliklerin harmanlanması sonucu benlik ortaya çıkmaktadır. Her birey hayatının belli dönemlerinde kim olduğunu, nasıl görüldüğünü, nasıl algılandığını ve yapmak şeyleri sorgular. Bu sorgulama kendini fark etmek için gereklidir. Benlik farkındalığı kazanmak bireyin iletişimini doğrudan etkiler. Konu hakkında yapılan araştırmalar, benliğin tek bir boyutu olmadığını çok yönlü olduğunu ortaya koyabilmektedir. Kişinin sosyal çevresine karşı takındığı tavır durumlara bağlı değişkenlik gösterebilir. Öte yandan bireyde, kendine bile itiraf edemediği, kabullenemediği his ve düşüncelere sahip olmasından dolayı gizli bir benlik oluşabilmektedir. Herkese gösterilen ile gizli kalan yönler bütüncül olarak benliği tamamlamaktadır (Araz,2005, Ss.140-142).

Benliğin üç boyutu şu şekilde ele anılabilir; fiziksel benlik, sosyal benlik, ruhsal benlik. Fiziksel benlik, bireyin fizyolojik özelliklerini barındırır. Boyu, kilosu, ten rengi vb gibi özelliklerini kapsamaktadır. Fiziksel benliğin bir diğer özelliği yanıltıcı olabilmesidir. Çünkü insanların yıllar içinde kilo verme, saçlarını boyatma, estetik yaptırma ve yaş alma durumları ile dış görünümünde değişimler meydana gelebilmektedir (Demirtaş, 2003, Ss. 113-115).

Sosyal benlik, bireyin sosyal hayatında olaylara verdiği tepkiler ve kişiler arası ilişkilerini nasıl yönettiğini temsil etmektedir. Bireyin kontrolünde olup, insanlara kendini nasıl tanıtmak istediğiyle alakalıdır. Sosyal benlik; meslek, toplumda edinilen yer, hiyerarşi, duygusal yakınlık gibi faktörleri temel alarak iletişimde tavır değişikliklerine sebep olabilmektedir (Brooke, 2009, s.358).

Ruhsal benlik bireyin tamamen iç dünyasını temsil eder. İç gözlemleri, sorgulamaları etik yargıları ve düşünceleri kapsamaktadır. Ruhsal benlik toplumdan gizlenebilir ve kişinin kendisiyle arasındaki iletişimi temsil eder. Kişiler arası iletişimde benlik kavramının önemi şöyle açıklanabilmektedir; birey kendini tanımadan ve iç iletişimini sağlıklı bir şekilde yönetmeden çevresi ile iyi ilişkiler kurmakta zorlanır. Kendini kabul edebilen, duygularını

içselleştirerek çekinmeden yansıtabilen birey iletişimde daha az zorlanır. Gerek sosyal gerek iş yaşamında bireyin özgüvenini arttırması için ruhsal benliğini dengede tutması önemlidir. Devamlı karşısındaki kişilerin onun hakkında ne düşündüğünden endişe duyan birey tedirgin tavırlar sergiler, samimi ve dürüst olmakta zorlanır. Bu durum iletişimde problemlere neden olabilmektedir (Salih, 2000, s.396).

1.4.5.Tutum ve Davranışlar

Tutum; bireyin durumlara, kişilere, olaylara karşı pozitif ya da negatif reaksiyonlarını ifade etmektedir. Bireyin davranışlarını etkileyen faktörler arasında; etik değerler, inanç sistemi, adalet anlayışı, muhakeme becerisi, aile içi iletişim, eğitim durumu ve kültür gösterilebilmektedir. Her bireyin olaylara ve kişilere olan tutumu değişkenlik göstermektedir. Kişi tüm mesajları kendi bilinç süzgecinden geçirerek davranışlarına yön vermektedir. Yukarıda örnek olarak gösterilen faktörler mesajların algılama sürecine etki etmektedir. Tutum ve davranışlar toplumsal normlar üzerinden değerlendirilerek adalet kapsamında ele alındığında doğruluğu ve yanlışlığı tartışılabilir. Ancak kişi kendi kararlarını verirken kişisel doğru ve yanlışlarını belirleyerek davranışlarını şekillendirme eğilimindedir. Tutum ve davranışlar bireyler hakkında doğrudan iletişime geçilmeden bilgi edinilmesini sağlayabilmektedir. Hiç tanışmadığımız ya da iletişime geçmediğimiz birinin, bir olay ya da kişiye karşı olan tutumu üzerinden analiz yaparak belirli yargılara varabiliriz. Örneğin; bireyin kendisi hakkında verdiği bir bilginin davranışlarıyla tutarlılık göstermesi kişiler arası ilişkilerde güven duygusunu pekiştirebilir. Bireyin tutum ve davranışları sadece kendisini değil çevresini de etkilemektedir. Bu sebeple kişiler arası iletişimde tutum ve davranışlar iletişim yaklaşımlarında belirleyici rol oynamaktadır (Demiray,2009, s.198).

1.4.6.Duygular

Bireyin duygusal reaksiyonları, olayları ve durumları kendine göre değerlendirmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Duyular, duyguları doğrudan etkileyebilmektedir. Örneğin; bireyin dinlediği bir şarkı belli sebeplere bağlı olarak onu etkiler ve çeşitli duyguların(üzüntü, mutluluk, heyecan) oluşmasına neden olabilir. Duygular, kişilerin yaşamında yönlendirmeler yapabilirken aynı zaman da hayatını devam ettirmesi için de önemli bir etkidir. Örneğin; korku duygusu insanın hayatta kalma içgüdüsünü tetikleyerek kendini korumaya almasını sağlar. Duyguları ifade etme şekilleri ortak bir iletişim kodu olma özelliği taşımaktadır. Bazı istisnai toplumların kültürlerinde farklılıklar ortaya çıkabilmekle beraber, duyguların beden

diline yansımaları insanlar arasında ortak bir anlaşma şekli olarak kabul görmektedir. Örneğin; beklenmedik ani bir olay karşısında gösterilen şaşkınlık, öfkeli olma durumunda kaşların çatılması, mutluluk hissedildiğinde gülümsemek vb. tepkiler herkes tarafından anlaşılabilir ortak iletişim kodlarından bazılarıdır (Göregenli, 2013, s.75).

Duygular iletişimdeki tepkileri belirler, davranışları şekillendirir ve sosyal ilişkilerin belli bir düzen içinde sürdürülebilmesini sağlar. Duygular kişisel yaşamışlıklar, dönemsel değişiklikler ve travmalardan etkilenmektedir. Birey, çevresi ile nasıl bir iletişimde olacağına duygularını göz önünde bulundurarak karar verir. Öte yandan kişiler arası iletişimde, yüksek duyguları kontrol altına alabilmek iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi açısından önem taşımaktadır. Olumlu ya da olumsuz duygular aynı ortamdaki kişileri etkisi altına alabilirken, olumsuz duyguların büyük tepkilerle ortaya konması sosyal çevrede kötü bir algı bırakabilir. Duygularını kontrolsüz yaşıyan bir kişi çevresi için tehdit unsuru olarak algılanabilir ve iletişimin kesilmesine sebep olabilir. İnsanlar duygularından bağımsız düşünülmemelidir. Duyguların bireyin düşüncelerine, kişiliğine, davranışlarına, sosyal çevresi ile kurduğu ilişkiye etki etmesi normal kabul edilmektedir. Açık ve seviyeli biçimde duyguların ifade edilmesi iletişimdeki problemlerin önüne geçilmesine olanak tanımaktadır (Siyez,2010, s.31).

1.5.Kişisel Özellikler

Kişiler arası iletişimde belirleyici rol oynayarak etki eden faktörlerden biri de kişisel özelliklerdir. Bu kişisel özellikler cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi meslek başlıkları altında toplanmaktadır (Cüceloğlu, 2002, s.153).

1.5.1.Cinsiyet

Cinsiyet insanların iletişim biçimleri tavır, tutum ve davranışlarına doğrudan etki etmektedir. Cinsiyet kadın ve erkek olmak üzere iki ayrı grupta ele alınmaktadır. Erkekler ve kadınların olayları değerlendirmesi, duyguları ve kendini ifade ediş biçimleri farklılık gösterdiği için iletişimde anlaşmazlıkların ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir. İletişimde seçilen kelimeler, ses tonu, tavır, beden dili farklılıkları kişiler arası iletişimde erkek ve kadını ayırtıran unsurlar arasında gösterilmektedir. Erkek ve kadınların davranışları üzerinde toplumsal rollerin de etkileri bulunmaktadır. Ataerkil toplumlarda erkeğin karar verme, sorumluluk alma, soğukkanlılık ve agresiflik gibi tutumlar sergilemesi beklenebilmektedir.

Bunun yanında kadınların ise naif, ince düşünceli, duygusal ve kolay ikna edilebilir olması beklenmektedir. Günümüzde bireylerin toplumsal rolleri de evrilmiş olup beklentiler de değişkenlik göstermektedir (Bozkurt, 1999, Ss.277-278).

1.5.2.Yaş

Yaş, bireye duygu ve tecrübe açısından birçok deneyim kazandırmaktadır. Genç yaşta olaylara verilen tepkiler yaş ilerledikçe değişime uğrar. Yaş aldıkça kendini daha iyi tanımaya başlayan bireyde otokontrol sistemi de gelişmektedir. İletişim kurma biçimleri farklı yaştaki insanlarda değişim göstermektedir. Kelime bilgisi ve kendini ifade edebilme becerisi seneler içinde gelişen özellikler olduğu için yaş, iletişimde avantaj sağlayan faktör olabilmektedir (Kaya,2018, s.63).

1.5.2.Eğitim

Bireyin gelişim sürecine etkili olan faktörlerden biri de çocukluğundan itibaren başlayan eğitim hayatıdır. Toplumlar kendi kültürleri, inançları, tarihi ve işleyişi hakkındaki bilgileri nesilden nesille aktarmak için eğitim kanalını kullanmaktadırlar. Eğitim iki şekilde gerçekleştirilebilmektedir; resmi olan ve resmi olmayan eğitim. Resmi olmayan eğitim aile içinde verilen öğretilere dayanmaktadır. Resmi olan eğitim ise kurumlar tarafından sağlanan eğitimleri ifade etmektedir. Eğitimli bireylerin iletişim kurarken, sözlü ve sözsüz iletişim hâkimiyetleri daha gelişkin olduğu için kendilerini daha iyi ifade edebilmektedirler. Toplumsal yapıda eğitimli bireylere daha fazla saygı duyulmakta ve takdir gösterilmektedir. Bireyin kişisel farkındalığının ve karakterinin oluşumunda eğitim olumlu katkılar sağlamakta ve yetkinlik anlamında belirleyici bir özellik olmaktadır (Kaya,2018, s.63).

1.5.3.Meslek-İş Hayatı

Bireylerin meslek seçimi ve mesleklerindeki ilerlemeleri toplum içinde takdir ve saygı kazanmalarını desteklemektedir. Örneğin; doktor, itfaiye, polis gibi insan hayatında kahraman rolü biçilen mesleklere sahip bireylerin kişilere karşı iletişimleri de yaptıkları işler kadar önemsenmekte ve değerlendirilmektedir. İş hayatında resmi sınırlar çerçevesinde bir iletişim geçerli olmaktadır. İş hayatı içindeki resmi iletişimde bireyler, duygu ve tepkilerinin kontrollünü sağlamakla yükümlüdür (İmamoğlu, 2009, Ss.30-40).

1.6.Kişiler Arası İletişimde Engeller

Kişiler arası iletişimde iletişimin verimliliğini olumsuz etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler fizyolojik ve psikolojik olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu engelleri fark etmek ya da kontrol etmek her zaman iletişim sürecindeki kişilerin elinde olmayabilir. Bu durumda geri bildirim belirleyici rol oynamaktadır. Geri bildirim sonrasında kaynak süreci tekrar değerlendirerek fiziksel ya da psikolojik iyileşmenin üzerine giderek oluşan engelleri ortadan kaldıracılabilmektedir. Bu noktada bu engellerin neler olduğunu bilmek önlem alınabilmesine yardımcı olacağı için önem taşımaktadır (Odabaşı, 2012, s.177).

1.6.1.Gürültü

İletişim sürecinde mesajın kaynaktan alıcıya doğru bir şekilde iletilmesini olumsuz etkileyen unsurlar gürültü olarak adlandırılmaktadır. Her iletişim faaliyetinde az ya da çok gürültüler olabilmektedir. Gürültüler mesajın oluşmasından itibaren alıcının yorumlaması ve verdiği geri bildirime kadar olan tüm sürece etki edebilmektedir. Birden çok faktörün etkisi ile ortaya çıkan gürültü, iletişimde problemlerin oluşmasında sebebiyet verebilir. İletişimde gürültüler; çevresel gürültü, sosyal gürültü, fiziksel gürültü, semantik gürültü ve psikolojik gürültü başlıkları altında ele alınmaktadır (Gürüz ve Eğinli, 2012, s.290).

1.6.1.1.Çevresel Gürültü

İletişimde kaynağın mesajı göndermesi ve alıcının mesajı alması sürecinde etki eden çevresel faktörleri ifade etmektedir. İki kişi ders çalışırken sokaktan gelen seslerin kafalarını karıştırması, telefonda konuşurken şarjın bitmesi ya da aralarında fiziksel mesafe olan kişilerin birbirlerine seslerini duyuramaması çevresel gürültülere örnek olarak gösterilebilir. Çevresel gürültülerle günlük iletişimde çok sık karşılaşmaktadır ve tamamen engellemek mümkün değildir. Önemli buluşmalar ve görüşmeler öncesinde iletişimin sekteye uğramaması açısından çevresel faktörler değerlendirilerek önlemler alınabilir (Özer, 1995, Ss.80-81).

1.6.1.2.Fiziksel Gürültü

Kaynak ya da alıcının fiziksel engellerinden doğan iletişim problemleri fiziksel gürültü başlığında ele alınmaktadır. Örneğin, işitme engeli bulunan bir birey ile işaret dili bilmeyen bir birey iletişim kurmakta zorluk yaşayabilirler. Bireyin fiziksel bir hastalığının bulunması da iletişimi olumsuz etkileyen fiziksel gürültülerin içinde yer alır. Bireyin yaşamı boyunca sahip

olduğu hastalığı sebebiyle iletişim davranışı negatif yönde bir gelişim gösterebilmektedir (Güngör, 2011, Ss.55-56).

1.6.1.3Semantik Gürültü

Kelimelerin söyleniş biçiminin belirli toplumların kültürlerine göre değişkenlik göstermesi sebebiyle oluşan iletişim kopukluklarına semantik gürültü denmektedir. Genellikle bireyin farklı kültürlerin hâkim olduğu yerlere seyahat ettiği zaman karşılaştığı bir durum olabilmektedir. Amerikan İngilizcesi ve İngiliz İngilizcesinde çeşitli kelimelerin farklılık göstermesi ya da kabuklu bir kuruyemiş türü olan çekirdeğin İzmir’de çiğdem olarak adlandırılması semantik gürültüye örnek olarak gösterilebilir. Sözlü iletişimin temel unsuru olan kelimelerin kültürel farklılıklar göstermesi iletişimde anlaşmazlıklara yol açabilmektedir (Güngör, 2011, Ss.55-56).

1.6.1.4.Psikolojik Gürültü

İletişim sürecini sekteye uğratan psikolojik etmenler psikolojik gürültü kapsamında bulunmaktadır. Psikolojik gürültüler, bilişsel ve zihinsel engelleri içermektedir. Bireylerin iletişiminde psikolojik durumu oldukça etkilidir. Fiziksel sağlığın yanı sıra doğru bir iletişim sürecinin gerçekleştirilebilmesi için psikolojik olarak da bireylerin iyi durumda olması gerekmektedir. Psikopatolojik sorunlar yaşayan birey çevresi ile iletişim kurmakta zorlanabilir ya da iletişimi tamamen koparmayı tercih edebilmektedir. Örneğin; depresyon geçiren birey, baskın negatif duygular taşırken iletişim süreçlerini doğru şekilde yönetemeyebilir. Sosyal fobisi olan kişi yabancılarla iletişim kurmaktan kaçınarak kalabalık sosyal ortamlarda olmaktan rahatsızlık duyabilmektedir. Bireylerin, çocukluk döneminde aile içinde maruz bırakıldığı travmalar yetişkinlik dönemi ilişkilerinde iletişim problemleri yaratabilmektedir (Yaman, 2010, s.142).

1.6.1.5.Sosyal Gürültü

Sosyal gürültü, toplumsal normlardan ve kültürel alışkanlıklardan doğan baskılardan ötürü beklentilerin farklı olmasının sonucudur. Bireylerin belirli toplumsal kuralları ihlal etmesi, olaylara ön yargılı yaklaşması, katı ve tutucu bir inanç sitemine sahip olması, duygudaşlık kuramaması ve gereğinden fazla beklenti içine girmesi sosyal gürültüyü meydana getiren faktörlere örnek olarak gösterilebilmektedir. İnsanların birbirinden farklı düşünce

yapılarına sahip olması oldukça normal bir durumdur. Ancak bu düşünce kalıplarında aşırı bağnazlık gösteren kişi ya da gruplar kendi fikirleri haricindeki fikirlere şiddetle karşı çıkma eğilimi gösterebilmektedirler. Bu durum iletişimde gerginlik ve problem oluşturabilir. Kişiler sosyal çevrelerine girecek insanları genellikle aynı düşünce kalıplarına yatkın bireylerden seçmeyi tercih edebilirler. Tercih harici oluşan sosyal çevrelerde (okul,iş,askerlik vb) mesaj kaynaktan alıcıya doğru şekilde ulaşamayabilir ve iletişimde engeller oluşur. Toplumların inanç, cinsiyet, kültür gibi ayırıştırıcı özellikler üzerinden bireylere davranışsal sorumluluklar yüklemesi de sosyal gürültüye örnek gösterilebilir. Birey düşüncelerinde özgürdür ancak yaşadığı toplumun bir parçası olma ve düzene ayak uydurma dürtüsüne kapılabilir. Bu dürtü sebebiyle istemediği şeyleri yapmak zorunda bırakılırsa negatif duygulara kapılarak çevresine karşı sert tutum ve davranışlarda bulunabilir. Sosyal gürültü faktörünün tamamen önüne geçmek mümkün olmasa dahi bireyin iç dünyası ve sosyal çevresi arasında belirli bir dengeyi koruması iletişimin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır (Yağcı ve Uçar, 2018, Ss.83-86).

1.6.2.Ön Yargı

İletişimde engel oluşturabilecek durumlar içinde gösterilmekte olan ön yargı en basit tanımı ile; birey, gruplar ya da toplumlar hakkında yeterince bilgi edinilmeden önce fiziksel görünüm yana kulaktan doğma verilerle olumlu- olumsuz yargılara varmak olarak açıklanmaktadır. Bir kişinin sadece fiziksel özelliklerine baktığımızda dahi kafamızda belli düşünce kalıpları şekillenmeye başlamaktadır. Bu düşünceler oluşurken, kişisel tecrübelerin de etkileri görülür. Bu şekilde hemen kişiler hakkında karar verilmesini sağlayan unsurlar iletişimi olumsuz etkileyebilir. İnsan beyni verileri gruplamaya eğilimlidir. Bu gruplama işlemi iletişim kurulan kişileri de kapsamaktadır. İsteyerek ya da istemeyerek karşımızdaki kişinin davranışlarını belirli kalıplar içine sokarak onu zihnimizde daha önce oluşturduğumuz gruplardan birine konumlandırmaya çalışırız. Ön yargı kalıplarının oluşumunda bireyin nasıl bir çocukluk geçirdiği, nasıl bir kültür içinde yetiştirildiği, hayata bakış açısı, eğitim düzeyi ve kendisinin sosyal hayatta dâhil olduğu grupların yönlendirmeleri görülebilmektedir. Ön yargının iletişimdeki olumsuz etkisi, bireyin karşısındaki kişiyi tanıma çabasında bulunmadan iletişime bir ihtimal bile vermemesiyle başlar, bazen de iletişime giren iki birey arasında ön yargılar sebebiyle gerilimler yaşanır ve problemler çözümsüz kalabilir. Her durumda iletişimin sağlıklı şekilde gerçekleşmesinde zorluk yaşanır (Göregenli, 2012, s.31).

1.6.3.Halo Etkisi

İlk kez 1920 yılında Amerikalı psikolog Edward Thorndike tarafından adlandırılan Halo etkisi, bir özellik ya da davranış özelinde yapılan çıkarımın bireyin karakteri, tavır ve tutumu üzerinde genel bir yargıya varmak olarak tanımlanabilmektedir. Bir başka deyişle, tek bir özelliğin bireyin tüm özelliklerinin toplamı olarak düşünülmesidir. Negatif ya da pozitif çıkarımlar sağlayan Halo etkisi, iletişimde ön yargı ve tek tipleştirmeye neden olabilmektedir. Bu etki genelde ilk görüşteki fiziksel özelliklerin ve sonrasında kısa süreli tavır ve davranışların değerlendirilmesi ile oluşmaktadır. Olumlu da olumsuz da olsa yanılgılara sebep olabileceği için iletişimi negatif yönde etkileyebilmektedir. Örneğin; bir kişinin iyi huylu ve nazik olması ona olan sempatiyi arttırabilir ve bu kişinin aynı zamanda zeki ve başarılı biri olması beklenebilir. Ancak bu durumlar arasında bilimsel olarak bir bağlantı ya da kanıtlarla desteklenen bir kesinlik bulunmaz. Kişiler arası iletişimin yanılgılarla başlamasında sebep olabilen bu etki, daha sonrasında bireylerin bocalamasına, kendini suçlamasına objektif bakış açısını yitirmesine ve hayal kırıklığı yaşanmasına neden olabilmektedir. Özellikle resmi iletişim gerektiren(iş yeri, okul vb) durumlarda objektif bakış açısının Halo etkisi sebebiyle kaybedilmesi, yanlış kararlar alınmasına zemin hazırlayabilmektedir (Ergin ve Yıldız, 2010, Ss.190-193).

1.6.4.Kalıplaşmış Düşünce

Kalıplaşmış düşünce, bir kişi hakkında belirli sınırlara bağlı kalarak varılan yargıları temsil etmektedir. Bu düşünce yapısına sahip olan kişilerin tutum, davranış ve olayların değerlendirilmesinde kesinlik oluşturan kıstasları bulunmaktadır. Dolayısıyla karşılarındaki kişinin de bu kıstaslara uyması beklentisi içinde olurlar. Öğrenmeye ve farklı görüşlere açık olmadıkları için kişiler arası iletişimde karşılarındaki bireyin düşüncelerini kabul etmekte zorluk yaşayabilirler. Bu kişileri bir konuda ikna etmek oldukça zorlayıcıdır. Birey içinde bulunduğu her yeni iletişimde, geçmişte yaşadığı iletişim süreçlerini yeniden değerlendirir. Önceden yaşadığı olaylardaki öznelerle yeni tanıştığı özneler arasında bağlantılar kurar. Örneğin, okul çağlarında tanıştığı ve sempati duyduğu yakın bir arkadaşıyla yeni tanıştığı bir kişi arasında fiziksel benzerlik tespit ederse, o kişiden de aynı tutumu görebilme beklentisi oluşur. Kalıplaşmış düşünce yapısı, asla, hiçbir zaman, kesinlikle, olamaz gibi ifadeleri içinde barındırmaktadır. Ancak hayat her zaman aynı çizgide ve kesinlikle ilerleyemez. Bu beklenti bireylerin kişisel hayatında zorluklar yaşamasını sebep olur. Düşünceler tutum ve davranışlara dönüştüğünde ise iletişimde problemler meydana gelebilmektedir. Bu düşünce yapısına sahip

kişilerin kendi fikirlerini dayatan, baskıcı bireyler olmaları toplum tarafından kabul edilmelerini de zorlaştırabilir (İnceoğlu, 2004, s.52).

1.6.5.Değiştirme Çabası

Karşısındaki kişinin davranışlarını ve tutumunu beğenmeyen birey onu değiştirme çabasına girme eğilimi gösterebilmektedir. İnsanlar genellikle kendilerini değerlendirmeden önce karşı tarafı kusurlu bularak onu suçlama yoluna gidebilirler. Bu durumda kişi kendi düşüncelerini sonuna kadar savunur ve karşısındaki kişinin de onun gibi düşünmesini bekler. İletişimde bu tutum, problemleri beraberinde getirirken çözümü de zorlaştırmaktadır. Öz farkındalığı yüksek birey, öncelikle kendini değerlendirmelidir. Değerlendirmenin sonucunda öz eleştirisini yaparak hatalı olduğu noktaları belirler ve uzlaşma yoluna gitmeyi seçer. Değiştirme çabası gösteren bireyler kendi düşüncelerini doğru kabul ederek, karşı tarafın değişmesi gerektiğini savunmaktadır. Ancak karşı tarafın değişmesi halinde iletişimin düzelebileceğini empoze etmeye çalışırlar. Değişim her insan için kaçınılmaz bir durumdur. İletişimde doğru ve yanlışları objektif bir biçimde fark edebilen bireyin değişimi, gelişimi de beraberinde getirmektedir (Özer, 2001, Ss.156-157).

1.6.6.Kutuplarda Düşünmek

Kutuplarda düşünmek, seçeneklerin sınırlı olduğunu bilincine sahip, grileri yok sayarak hayatın sadece siyah ya da beyaz olduğunu savunan kişilerin gösterdiği bir eğilimdir. Bu düşünce yapısına sahip kişiler olayları sadece kendi açılarından yorumlarlar. Doğru ve yanlış belirlemek için, farklı açılardan bakmak ve durumu her etkileyici faktör üzerinden tekrar değerlendirmek sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için oldukça önemlidir. Hayatın akışında kimse tamamen iyi ya da kötü olmayabilir. İnsanların durumlara göre farklı tepkiler verebilmesi mümkündür. Kutuplarda düşünen insanların bakış açısı sınırlıdır ve herkesin onların bakış açısını benimsemesini, buna uygun davranmasını beklemektedirler. Bu kişilerin düşüncelerini değiştirmek ya da onları ikna etmek zordur. İletişimde problem yaşadıkları kişileri kesin kararlar vermek konusunda baskı altına alarak seçim yapmaya zorlayabilirler. Hem baskıcı tavırları hem de değişime kapalı olmaları sebebiyle bu bireylerle kurulan iletişimin sürdürülebilir olması ihtimali düşüktür (Horzum, 2020, Ss.16-17).

1.6.7.Açı Sadakati

Açı sadakati, kişinin bağınaz düşünce yapısına sahip olduğunda göstermiş olduğu tutumdur. Sadece kendi doğrularının varlığını kabul eden birey, farklı düşünceleri reddeder. İletişim kurdukları kişiler tarafından takdir ve onay görmeyi beklerler. Sürekli olarak aynı düşünceyi savundukları ve duygudaşlık kuramadıkları için kendilerini geliştirmekte zorlanırlar. Fikirlere, inançlara, kendi doğru ve yanlış kabul ettiği kalıplara körü körüne bağlı oldukları için kurdukları her iletişim bir süre sonra çıkmaza girer. Durumu idare etmek için başkalarının fikirlerini dinliyormuş hatta onaylıyormuş gibi yapsalar dahi genellikle bu bakış açısına sahip bireylerin fikirlerini değiştirmek mümkün değildir. Kişiler arası iletişimde karşı tarafı anlamak önemlidir, açı sadakatine sahip bireyler çoğunlukla anlamak için değil konuşma sırası onlara geçtiğinde kendi fikirlerini söylemek için dinliyormuş gibi yapabilmektedirler. Dinlemeyen ve anlama çabasında bulunmayan bireyler iletişimde engel oluşturmaktadır (Horzum, 2020, s.18).

1.6.8.Belirsiz Dil

İletişimin en önemli unsurlarından biri olan dil bilgisi ve onu kullanma becerisi kişiden kişiye değişkenlik gösterir. Kimi insanlar ana dili haricindeki dillerde dahi kendini oldukça iyi ifade edebilirken, bazı insanlar ana dillerinde bile iletişim kurmakta zorlanabilmektedir. Dili kullanma becerisi için; kelime bilgisi, doğru tonlama yapabilmek, duygularını ifade edebilmek için düzgün cümleler kurabilmek gibi bazı yetiler gerekmektedir. Kişi duygularını mümkün olduğunca açıklayıcı şekilde ifade edebildiğinde, iletişimde şeffaflık meydana gelir ve problemlerin çözümü kolaylaşır. Aynı zamanda iletişimde belirsiz kelimelerin(onlar, şeyler, birileri, vb) kullanılması anlama sürecinde engel oluşturabilir. Bazı kelimelerin yazılışı aynı fakat anlamları farklı olabilir, bu durumda kelimenin hangi anlamında kullanıldığını açık bir şekilde belirtmek yanlış anlaşılmanın önüne geçilmesini sağlayabilir. Kişiler arası iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi adına tarafların dili doğru kullanması en önemli unsurlardan biridir. Aksi takdirde tartışma ve iletişimin kesilmesi ile karşı karşıya kalınabilmektedir (Koç, 2004, Ss.59-61).

1.7.İletişim ve Psikoloji

İletişim kavramı, insanı ilgilendiren bütün olgulardan bağımsız düşünülememektedir. Kişiler arası iletişimi olumlu ve olumsuz etkileyen birçok faktörün arasında psikolojinin de yeri bulunmaktadır. Psikolojik hastalıkların tanı ve teşhis aşamasında iletişimden yararlanıldığı gibi, iletişim biliminde engeller ve problemler incelenirken psikolojik temeller ele alınarak çözümlere ulaşılabilmektedir. Sağlıklı iletişimin gereklerinden biri de psikolojik sağlığın iyi durumda olabilmesidir. İletişimdeki tepkilerimizin, kodlamalarımızın ve mesaj seçimlerimizin temelinde psikolojik gelişimin izleri bulunur. Psikolojik gelişimin temelleri ise çocukluk döneminde atılmaktadır (Baran, 1997, s.24).

Sosyal iletişim yeni insanlarla tanışmamızı sağlar ve kültürel gelişimizi olumlu yönde etkilemektedir. Sosyal fobi, anksiyete, agorafobi gibi psikolojik kökenli rahatsızlıklar insanların içe dönmesi ve sosyal hayattan kaçınmasına sebep olabilmektedir. Öyle ki, bazen bu rahatsızlıklara sahip kişiler eğitim almak, işe girmek, arkadaş edinmek gibi temel sosyo-kültürel süreçlerin bir parçası olamazlar. Bu durum göstermektedir ki psikolojik etkenler iletişimi doğrudan ilgilendirmekte ve etkilemektedir. İletişimde kopukluk ve problemleri önlemek için öncelikle bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarına odaklanmak gerekmektedir. Kötü bir psikolojik dönemden geçen birey, kendini anlamakta ve iç iletişimini dahi kurmakta zorluk yaşayabilirken sosyal çevresi ile doğru şekilde iletişim kurabilmesi beklenemez. Farkındalığı yüksek olan kişilerde bu durumun çözümlenebilmesi için profesyonel yardım alma eğilimi görülebilmektedir. Yardım sonrası kendini psikolojik olarak daha iyi hisseden birey, iletişim alışkanlıklarında revize yaparak ifade biçiminde değişiklikler oluşmasına imkân verebilir (Yılmaz, 2022, Ss.119-122).

Bireylerin çocukluk döneminde yaşadığı psikolojik travmalar yetişkinlik döneminde kurdukları ilişkilere yansıyabilmektedir. Sosyal ve psikolojik gelişim çocuklukta başlamakta ve ilk bakıcının tutum ve davranışlarıyla şekillenmektedir. Bazı psikolojik rahatsızlıklar genetik faktörlerin etkisi ile anneden ya da babadan çocuğa geçebilmektedir. Kalıtsal psikolojik rahatsızlığı bulunan birey, hayatını devam ettirebilmek için terapi ve ilaç yardımıyla tedavi olabilmektedir. Aksi takdirde hayatı boyunca kuracağı ilişkilerde sorunlarla karşılaşabilir. Kişiler arası iletişim, insanların doğasında bulunan tüm fizyolojik ve psikolojik süreçlerin bir toplamı olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla iletişim psikolojiden bağımsız düşünülemez. Bireylerin birbirini anlamak için çaba gösterdiği bir iletişim sürecinde, karşılıklı olarak tek düze yargılara varmamak önemli yer tutmaktadır. Karşımızdaki kişiyi

tüm özellikleri ve yaşadığı tecrübelerden nasıl etkilenmiş olabileceğini göz önünde bulundurarak değerlendirmek ve buna uygun bir iletişim kanalı oluşturmak problemlerin çözülmesi için başlangıç niteliğindedir (Maigret, 2011, s.200).

2. GELİŞİM PSİKOLOJİSİ KURAMLARININ TEMELİ

Birey olma sürecine etkileri bulunan çocukluk dönemi, bilişsel ve fizyolojik gelişimin temellerinin atıldığı dönem olarak kabul edilir. Bu dönemde çocuğun öğrenme süreci, etrafındaki insanlar ve nesnelerle olan iletişimi gelecekte olacağı bireyin yönelimleri ve karakteri üzerinde önemli rol oynamaktadır. İlk bakıcı ile kurulan bağ ve yetiştirilme biçimi çocuğun hem bilişsel hem fizyolojik gelişimi için oldukça önemlidir. İnsanı anlamak için incelemeler yapan pek çok bilim dalı, çocukluktan yetişkinliğe doğru uzanan süreci incelemektedir. Kişiler arası iletişim süreçlerinde pek çok sorunun cevabı ve problemin çözümü için bireyin çocukluk dönemine odaklanılabilmektedir. Bu dönemde edinilen iyi öğretiler ve olumsuz tecrübelerin ileriki yaşlarda kurulan ilişki ve iletişime doğrudan yansımaları olabileceği hakkında çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların temelinde psikolojik gelişim kuramlarına başvurularak çözümlemeler yapılabilmektedir (Shute ve Slee, 2015, Ss.90-94).

2.1.Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson'a göre gelişim, doğumdan itibaren hayatın son anına kadar devam eden bir süreçtir. Birey, çocukluk döneminde başlayan bilişsel ve sosyal gelişimine hayat boyu yeni öğretiler katarak devam etmektedir. Bu gelişimde hem genetik hem de çevresel faktörlerin etkisi bulunmaktadır. Erikson, insanın hayatında sekiz temel gelişim evresinin olduğunu savunmaktadır. Her dönem kendi içinde, bireyin farklı sorunlar ve keşiflerle karşılaşması sonucu bazı hedeflerin gerçekleşmesi ya da hedeflere ulaşılamaması gibi etmenler barındırır (Erikson, 2018, s.88).

2.1.2.Temel Güvene Karşı Güvensizlik Duygusu (0-1 Yaş)

Bebeğin dünya ile ilk iletişimi annesi ile kurduğu bağ üzerinden gerçekleşir. Bu dönemde bebeğin beslenme, temizlenme, sindirim ve ilgi gibi temel ihtiyaçlarının düzenli şekilde karşılanması anne ve bebek arasında güven bağının temellerinin oluşmasını sağlamaktadır. İhtiyaçların tutarlı biçimde karşılanması olumlu bir güven algısının gelişmesini sağlamaktadır. Bebekler annenin varlığına duydukları güven ile sağlıklı bir fizyolojik ve bilişsel gelişim sürecine başlar. Bu dönemde annenin temel ihtiyaçlara yeterli cevabı verememesi bebekte güvensizlik ve huzursuzluk yaratabilir. Anne bu dönemde tamamen verici konumundadır. Bebeğin birey olma sürecinde çevresindeki insanlara ve topluma karşı

güven duyabilmesi, ilk bakıcı(anne) ile olan bağının gelişimine bağlıdır (Erikson,1993, Ss.148-149).

2.1.3.Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç Duygusu (1-3 Yaş)

Bu evrede çocuk kendi davranışlarının bilincine varmaya başlamaktadır. Ebeveynleri tarafından olumlu davranışları takdir edilirken olumsuz davranışları için uyarı alabilmektedir. Takdir edilmek çocuğun öz güven gelişimine olumlu yansırken, gereğinden sert uyarıların yapılması sonucunda çocukta utanç duygusu gelişir. Bu dönemde çocuk ebeveynleri tarafından çevreyi keşfetmesi için desteklenmelidir. Böylece özerklik kazanması için ilk adımlarını atabilmesine imkân tanımış olacaktır (Yavuzer, 2001, Ss.100-104).

2.1.4.Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 Yaş)

3-6 yaşları arasında çocukta motor ve dil gelişimi ön plana çıkmaktadır. Bu da merak duygusunun tetiklenmesi, çevreye karşı keşif dürtüsünün gelişmesi eğilimini ortaya çıkarmaktadır. Bu dönemde çocuk yaramaz olarak algılanabilir ancak, çocuğun kendi kendine bir şeyleri keşfetmesi gelişimi açısından önem arz etmektedir. Çocuğun girişimci davranışları takip edilerek ilgi alanları hakkında bilgi edinilebilen bir dönemdir. İlgilendiği şeyler için yargılanmamalı aksine desteklenmelidir. Her çocuk bu süreçte farklı nesnelere ilgi duymakta ve ilgisini pek çok şekilde ifade edebilmektedir. Ebeveynleri tarafından ilgi duyduğu nesne ya da olaylar için olumsuz tepkiler alması çocukta suçluluk duygusunun gelişmesine yol açabilmektedir. Tamamen özgür bırakılan ve müdahale edilmeyen çocukta ise ahlakı gelişim açısından olumsuzlukların meydana geldiği görülebilmektedir. Önemli olan, çocuğun ilgisi desteklenirken bir yandan da zararlı bulunan davranışlar için uyarılması ve iki durum arasında dengenin sağlanabilmesidir (Erikson, 1994, Ss.57-59).

2.1.5.Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik Duygusu (7-11 Yaş)

Bu yaş aralığında çocuk okula başlamakta ve yaşlılarıyla düzenli olarak sosyalleşme deneyimini yaşamaktadır. Kendi yaşlıları ile beraber olduğu süreçte çocukta bir kıyaslama eğilimi ortaya çıkabilmektedir. Başarı duygusunun ön plana çıktığı bu evrede, çocuk becerilerini ortaya koymak ve takdir görme beklentisi içinde olabilmektedir. Okulun hayatına girmesiyle beraber çocuk, ebeveynleri dışında başka bir yönlendirici etkisi altına girmeye başlamaktadır. Öğretmenin çocuğun üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri gelişimini doğrudan etkileyebilmektedir. Kendini keşfetme ve öğrenme arzusunda olan çocuğun bu

istekleri öğretmeni tarafından karşılanmaktadır. Öz saygı ve güvenin olumlu gelişmesi açısından bu dönemde çocuğa kapasitesinden fazla sorumluluk ve beklenti yüklemek doğru olmayacaktır. Başarılı olabileceği, potansiyeli olan alanlara yöneltmek ve bu konuda onu cesaretlendirmek gerekmektedir (Erikson, 1994, Ss.57-59).

2.1.6.Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (11-17 Yaş)

Çocuğun bedensel gelişimin farkına vardığı dönem olarak gösterilmektedir. Kimliğini keşfetme arayışına girilen bu dönemde, rol model seçme eğilimi görülmektedir. Örnek aldığı birinin hareketlerini taklit etme davranışında bulunabilmektedir. Bu dönemin sağlıklı bir şekilde geçirilmesi kimlik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Kimlik oluşumu için birey, çeşitli gruplara, ideolojilere, öğretilere ve inançlara yönelebilmektedir. Çocuklukta öğrenilmiş kurallar ile toplumsal normların ve farklı kültürlerde yetiştirilen bireylerin davranışları arasındaki uyumsuzluk kafa karışıklıklarına sebep olabilmektedir. Ergenlik dönemi olarak da bilinen bu süreçte, rol modelin iyi davranışları yanı sıra olumsuz davranışlarının da kopyalanması söz konusu olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ebeveyn ve öğretmenlerin göstermiş olduğu davranışların bireyin gelişimine doğrudan etki etmesi söz konusudur. Aynı zamanda bu dönemde otoriteyi inkâr etmek, asilik ve özgürlük arayışı gibi davranışlar gündeme gelebilmektedir (Erikson, 1968, s.238-240).

2.1.7.Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (17-30 Yaş)

Yetişkinlik ilişkilerinin ve kariyer planlarının gündeme geldiği bu dönemde bireyin karakteri oturmaya başlamaktadır. Aynı zamanda toplumsal roller edinmeye başlayan bireyde, gelecek kaygıları ve endişeler oluşmaktadır. Bu düşüncelerin büyük krizlere sebep olmaması için bireyin güven ve sevgi gibi duygularının gelişmiş olması önem taşımaktadır. Aksi takdirde bireyde içe kapanma ve kendini sosyal çevresinden soyutlama gibi davranışlar meydana gelebilmektedir (Erikson, 1968, s.238-240).

2.1.8.Üretkenliğe Karşı Durgunluk (30-60 Yaş)

Orta yetişkinlik olarak da ifade edilen bu dönemde birey üretme ve süründürülebilir olmak konusunda verimlidir. Önemli kariyer adımları atmanın ve aile kurmanın ön planda olduğu süreçte birey, hayatta kalıcı izler bırakma isteği duyabilir. Her bireyin bu istediğini gerçekleştirme yöntemi farklı olabilmektedir. Bazı insanlar toplumsal fayda gözetken meslekleri seçerek bu tatmini yaşarken bazıları da evlenip çocuk yaparak bu deneyimi yaşayabilmektedir. Bu dönem içinde kişisel hedeflerini ortaya koyamayan bireylerde kendini

verimsiz hissetme durumu meydana gelebilmektedir. Bu hissi aşabilmek için bireyin sosyal çevresinden yardım alması olumlu etki edebilmektedir (Erikson ve Kivnick, 1994, Ss.54-56).

2.1.9.Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (60+ Yaş)

Son dönem olarak da bilinen bu süreçte, önceki yedi aşamanın getirileri gözlemlenebilmektedir. Eğer yaşlı birey, tatmin edici bir çocukluk ve gençlik geçirmişse bunun hazzını yaşayacağı bir dönemin içine bulunmaktadır. Üretken olduğu süreçte gelecek nesillere aktardığı bilgiler ve sağlamış olduğu toplumsal faydaları gözlemleme imkânı bulan birey, verimli geçirilmiş bir hayatın doygunluğunu hissedebilme imkânı bulabilmektedir. Kendini gerçekleştirememiş ve çatışmalarını çözmemiş birey ise hayatının boşa geçtiğini düşünebilmekle beraber yaşlılık döneminde umutsuzluk ve korku gibi duygulara kapılabilmektedir (Erikson ve Kivnick, 1994, Ss.54-56).

2.2.Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'nin bilişsel gelişim teorisine göre bireyler çevreyi ve durumları şemalar oluşturma yöntemi ile algılar ve öğrenirler. Öznel, nesnel, somut ya da soyut olabilen bu şemalar zihinde oluşan tanım ya da yargılardır. İnsanların, gözlemledikleri olay ve nesneleri çeşitli gruplara ayırarak zihinlerinde kodlama eğilimi bulunmaktadır. Bu durum öğrenme sürecini kolaylaştırmak için refleks bir davranış biçimidir. Örneğin; bebeklerin tüm nesneleri ağızına alarak anlamlandırdığı bir süreç bulunmaktadır. Bu süreçte bebek yenebilen ve yenemeyen nesneleri birbirinden ayırmayı öğrenmektedir. Ayırdığı nesneleri şemalar halinde zihninde kodlayarak anlamlandırmaktadır. Bir başka örnek; bebeğin her ağladığında annenin onun yanına gelerek ihtiyaçlarını karşılaması durumu, bebekte annenin ihtiyaçlarına cevap veren varlık olduğunu konumlandırmasını beraberinde getirecektir. İnsanlar, durumları, nesneleri ve olayları deneme yanılma yöntemiyle öğrenmektedirler. Bu aşamada tutarlılık ve tekrarların öğrenme sürecine etkisi oldukça fazladır. Yeni öğretiler ve tepkiler gibi farklı durumlarla karşılaşmak kafa karışıklığına sebep olabilmektedir. Yeni durumlara adapte olabilmek zaman alır ve dengenin yeniden kurulması için bu zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Piaget kendinden önceki uzmanların aksine, çocukların yetişkinlerden daha farklı bir düşünce sisteminin olduğunu öne sürmüştür. Bu düşünce sistemini açıklayabilmek için, birbirinden farklı olduğu kadar ilişki içinde de olan dört farklı bilişsel gelişim sürecinden bahsetmektedir (Piaget, 2006, Ss.175-177).

2.2.1.Duyusal Motor Dönemi

Bebeklik dönemi olarak bilinen bu süreçte, bebeğin çevresini anlamlandırma evresi başlamaktadır. Her şeyi ilk kez gören duyan ve algılayan bebek, kendi bilinç sınırları dâhilinde dış dünyayı keşfetmeye başlar. Pek çok ilkin yaşandığı bu dönemde bebeğin ilk adımlarını atması, nesnelerle ilk temaslar ve annesi ile arasında bağ kurma çabası onun dünyayı fark etmeye başlamasını sağlamaktadır. Hem fizyolojik hem bilişsel olarak bu dönemde bebeğin kapasitesi sınırlıdır. Bu sebeple ancak ilkel ve basit şemalar oluşturabilmesi mümkündür (Piaget, 2006, Ss.175-177).

2.2.2.İşlem Öncesi Dönem

Okul öncesi olarak kabul edilen bu dönemde, çocuk kendi kendine yürüme yemek yeme gibi beceriler geliştirir. Bir önceki dönemden daha fazla uyarıcıya ve uyarana maruz kalan çocuk, merak duygusu geliştiği için öğrenmeye daha eğilimlidir. Pek çok bilişsel özelliğin gelişmeye başlamasıyla beraber çevreyi anlamlandırma ve deneyim kazanma ön plana çıkmaktadır. Çocuğun gelişimi açısından bakıldığında bu dönemde maruz kaldığı uyaranların çeşitliliği ile gelişim doğru orantılıdır. Dönemin en önemli özelliği olarak çocuğun akıl yürütmeye başlamasıdır. Ancak bu akıl yürütme mantığa değil sezgilere dayalıdır. Çocuk tepkilerini daha çok dürtüsel olarak gösterebilmektedir (Piaget, 2006, Ss.175-177).

2.2.3.Somut İşlemler Dönemi

Çocuğun okula başladığı döneme denk gelen bu süreçte, bir önceki dönemdeki sezgisel davranışlar ve dürtüsel tepkiler yerini mantıklı düşünmeye ve davranışlarının temelini bir nedene dayandırmaya bırakmaktadır. Yaşıtlarla geçirilen zamanın ön plana çıktığı dönemde, çevresel uyaranlar oldukça fazladır. Öğretmen yeni bir rol model olarak gelişim sürecine dâhil olmaktadır. Somut işlemler dönemi, somut düşünme becerisini temsil eden bir geçiş dönemi olarak ifade edilmektedir (Piaget, 1980, s.42-43).

2.2.4.Soyut İşlemler Dönemi

Bilişsel gelişimin en üst noktasına çıktığı dönem olan soyut işlemler, Piaget'nin kuramının son dönemidir. Çocuk zihninden yetişkin zihnine geçilmeye başlanan ve ergenlik dönemiyle kesişen süreçtir. Artık birey olmak, soyut anlamlandırma ve yüksek bilişsel beceriler devreye girmektedir. Soyut işlemler dönemi bilişsel gelişimin geldiği en son noktadır, bu dönemden sonra bilişsel gelişim sonlanmaktadır. Ancak bu dönemin en önemli noktası, sürecin bitişinin herkeste aynı olmamasıdır. Bazı bireyler bu döneme çıkamazken

bazı bireyler ise çok geç çıkabilmektedir. Bundan önceki dönemlerin ne kadar verimli geçtiği bu noktada önem arz etmektedir (Piaget, 1980, s.42-43).

2.3.Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bowlby'nin Bağlanma Teorisi, psikanalitik bir bağlanma teorisidir. 1950'lerde John Bowlby tarafından geliştirilmiştir ve II. Dünya Savaşı sırasında annelerinden ayrılmış çocuklarla yaptığı çalışmalar ile desteklenmiştir. Bowlby, insanların bakıcılarla bağ kurmak için doğuştan gelen bir dürtüye sahip olduğunu, ancak bu ihtiyacın çeşitli faktörlerle engellenebileceğini düşünmüştür. Bir çocuğun annesi ile kurduğu bağ, özellikle anneyi kaybetme ve ondan ayrılma gibi stres faktörlerine karşı savunmasızdır. Bu nedenle Bowlby, çocukların sağlıklı ve mutlu büyümek için güvenli bağlara ihtiyaç duyduğuna inanmıştır. Bowlby'nin Bağlanma Teorisi, bebeklerin bakıcılarıyla duygusal bir bağ kurarak ilişkiler geliştirdiğini ortaya koyamaya yönelik bir teoridir. Bu ilişkiye bağlanma teorisi denir. Bağlanma, bebeklik döneminde kurulmakta ve yıllarca, hatta yetişkinliğe kadar devam etmektedir. Teori, çocukların birincil bakıcılarına bağlanma eğilimi dâhil olmak üzere çeşitli insan davranışlarını açıklamak için kullanılmaktadır (Bowlby, 1969, s.326).

Bowlby'nin Bağlanma Teorisi, bebeklerin bakıcılarıyla nasıl ilişki kurduklarını açıklayan bir modeldir. Bağlanma ve ayrılma, bebek bakıcının yanındayken ortaya çıkan iki duygusal durumdur ve bu durumlar birbirinden ayırt edilebilir. Bowlby'nin teorisi, bebeklerin bakıcılarıyla özellikle yaşamın ilk yılında güçlü olan duygusal bağlar geliştirdiğini öne sürmektedir. Bir bebek bakıcısından ayrıldığında, bakıcıyla yeniden bağlanma ilişkisi kurması gerektiğinden sıkıntı veya kaygı yaşayabilir. Teori, bir bebeğin bir bağlanma figürüyle (genellikle annesiyle) olan deneyimlerine dayalı olarak belirli bir ilişki türü geliştirdiğini öne sürer. Bowlby'ye göre bebek, güvenlik sağladığı için bu figüre yakın olmak ister; bu güvenlik tehdit edildiğinde, bebek sıkıntı gösterir. Bu bağın sağlıklı bir şekilde kurulması bebeğin ihtiyaçlarının tutarlı biçimde karşılanıyor olması, ilerleyen dönemde bireyin sevmeye layık birisi olduğuna inanmasını ve karşısındaki insana güvenilebilmesini sağlayan önemli faktörlerden biri olmaktadır. Aksi takdirde birey kendisin sevmeye layık olmadığını ve terkedileceğini düşünmesine sebep olabilmektedir (Bowlby, 1988, Ss.60-64)

Bağlanma kuramının gelişmesine katkıda bulunan ve bunun için çeşitli deneyler üzerinden araştırmalar yapan Ainsworth ve diğerleri, bebeklerin ilk bakıcısı ile arasında olan bağlanma sürecini üç temel bağlanma biçimi üzerinden açıklamışlardır. Bunlar; güvenli

bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaygılı/kaçıncı bağlanmadır (Bowlby, 1988, Ss.60-64)

2.3.1.Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanmada ilk bakıcı tarafından bebeğin tüm ihtiyaçları tutarlı şekilde karşılanmaktadır. Bebek güven duygusunu hissedebilmektedir. Bu süreçte öğrenme ve keşfetme isteğini rahat bir şekilde gerçekleştiren bebek, ilk bakıcısından uzaklaştığında huzursuz olabilmektedir. Bebek tekrar fiziksel olarak ilk bakıcıyla yakınlaştığı an sakinleşir ve çevreyi güvenli şekilde tanımaya, öğrenmeye devam edebilmektedir (Bowlby, 2012, s.87).

2.3.2.Kaygılı- Kararsız Bağlanma

Bu bağlanma biçiminde, bebek anneden tutarlı bir şekilde ihtiyaçlarına cevap alamamaktadır. Anne ya da ilk bakıcı, bebeğin isteklerini görmezden gelebilir ve yeterince yanında olmaktan kaçınmaya başlayabilir. Bu durumda bebekte kaygı seviyesi yükselir, annesinden ayrı kalmayı reddeder, fiziksel olarak yakın olduğu zamanlarda bile huzursuz hissetmeye devam edebilmektedir (Dalgar, Civil, Savaş ve Şahin, 2022, Ss.20-25).

2.3.3.Kaygılı-Kaçıncı Bağlanma

Bebeğin ihtiyaçlarının hiç karşılanmadığı ve doğrudan sevilmediğini hissettiği durumlarda, bebekte kaygı oranı yükselir ve bağlanmaktan kaçma eğilimi görülebilmektedir. Sadece ilgisiz kalması değil istismar edilmesi gibi olumsuz durumlarında sebep olabildiği bu kaçınma, bebeğin bakıcının yanındayken huzursuz olmasına bazı zamanlarda tepkisiz kalmasına yol açabilmektedir. Dolayısıyla bebek bakıcının ona fiziksel olarak yakın olmak istediği zamanlarda onu reddetmeye başlar. Bebeklik sürecinde bu duruma maruz kalan bireyler, yetişkinlik döneminde insanlara ve kendine karşı güvensizlik, başarısız hissetme, şüphecilik, yakınlıktan kaçınma gibi tepkiler verebilmektedir (Dalgar, Civil, Savaş ve Şahin, 2022, Ss.20-25).

2.4.Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura'nın çalışmalarıyla ortaya çıkan ve gelişen sosyal öğrenme kuramı günümüzde de hala eğitim, psikoloji ve iletişim alanlarında önemli bir kuram olarak kabul edilmektedir. Bu öğrenme kuramının temelinde, başkalarının gözlemleyerek davranış kalıplarını taklit ederek öğrenme oluşturmaktadır. Çocuklukta sosyal çevreyi oluşturan

unsurlar bu kuram için önemli bir inceleme alanı olarak kabul görmektedir. Davranış kalıplarının oluşmasında, sosyal çevrenin gözlemlenmesi ve taklit edilmesi büyük rol oynamaktadır. Sosyal bir varlık olan insan, çocukluğundan itibaren kendine bir rol model seçme ve onun davranışlarını örnek alma eğilimi göstermektedir. Bandura'nın kuramına göre, bireyin her bilgiyi direkt öğrenmesi gerekmemektedir. Gözlemleme sonucu da birçok bilginin ve davranış biçimin öğrenilebildiğini savunmaktadır. Örneğin; bir çocuğun annesi, babası ya da öğretmenin davranışlarını, olaylara tepkilerini gözlemlemesi sonucunda aynı davranış kalıplarını kendisine göre uygulamaya çalışması beklenebilmektedir. Bu durumda rol model olabilecek kişilerin iletişimi çocuğun gelişimi açısından oldukça önemlidir. Çocuğun bu rol modeller ile olan ilişkisi ve yakınlığı öğrenmeyi dolaylı olarak etkiler. Bu kuramın ifade ettiği öğrenme biçimi tek taraflı değil karşılıklı etkileşime dayalıdır. Modele göre öğrenme; davranışların, bilişsel ve kişisel etkenlerin çevresel faktörlerle karşılıklı ilişkisinden doğan etkileşime bağlanmaktadır. Bu koşulda bireylerin çevrelerini etkilerken aynı zamanda çevrelerinden etkilendiği karşılıklı bir sürecinin olduğundan söz etmek mümkündür. Sosyal öğrenme kuramınca öğrenmeyi sağlayan etkenler dört temel başlık altında ele alınabilmektedir (Bandura, 1977, s.100-101).

2.4.1.Dolaylı Pekiştirme

Bu aşamada, gözlemlenen kişinin davranışları sonucunda takdir edildiğini, ödüllendirildiğini görmek gözlem yapan kişi için belirleyici olabilmektedir. Olumlu olarak kodlanan davranışların taklit edilmesi eğilimi görülmektedir (Bandura, 2001, s.153).

2.4.2.Dolaylı Ceza

Davranışları taklit edilen rol modelin olumsuz hareketlerinin karşılığında cezalandırıldığını gözlemleyen birey, bu davranışları sergilemekten kaçınma eğilimi göstermektedir. Gözlemci için bu durum iyi ve kötüyü ayırt edebilmeyi öğrenmek açısından önemli bir etkidir (Bandura, 2001, s.153).

2.4.3.Dolaylı Güdülenme

Olumlu ve olumsuz davranışların karşılığında alınan tepkinin, gözlemcide otomatik davranış kalıplarının oluşmasına sebep olmasıdır. Dolaylı yoldan gerçekleşen bu öğrenme biçimi, bireyin muhakeme becerisine katkı sağlar ve olumlu-olumsuz davranışlar hakkında değerlendirme yapabilmesini sağlamaktadır (Korkmaz, 2003, Ss.36-39).

2.4.4.Dolaylı Duygusallık

Gözlemlenen kişi ya da kişilerin duygusal tepkilerinin içselleştirilmedir. Gözlemci, durumlara ve olaylara verilen duygusal tepkileri sanki kendisi yaşıyormuş gibi hissederek, korku, mutluluk, endişe, sevgi, şefkat gibi duyguları deneyimleyebilmektedir. Bu durum, bireyin dolaylı olarak duygudaşlık kurma becerisinin gelişmesini sağlamaktadır (Korkmaz, 2003, Ss.36-39).

2.5.Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Vygotsky bilişsel gelişim kuramında, çocuklar üzerinde yetişkinlerin etkisinin değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Vygotsky, çocukların öğrenme için gerekli zihinsel araçlarla doğduklarına inanıyordu, ancak çocukların toplumun tam anlamıyla işleyen üyeleri olmaları için bu araçların geliştirilmesi gerektiğini öne sürmüştü. Bu kuram, çocukların gelişimi kişisel bir süreç olmaksızın yetişkinlerin bilişsel ve sosyo-kültürel yetkinliklerine bağlı olarak şekillenmesi üzerinde durmaktadır. Kuramın temeli, çocukların başkalarıyla ve çevreleriyle etkileşimlerine bağlı olarak farklı aşamalarda gelişmesine dayandırılmaktadır. Ebeveynlerin bilgili, destekleyici ve sosyal olarak geliştirici olması çocuğın öğrenme sürecine de etki edebilmektedir. Çocukların kendilerini ve çevrelerini anlayabilmeleri, diğer insanlarla nasıl etkileşim kurduklarına ve çevrelerinden neyi ne şekilde öğrenebildiklerine bağlıdır. Kuramın savunduğu bir başka etken de kültür ve toplum ilişkisinin çocuğın öğrenmesi üzerinde önemli bir etkisi olmasıdır (Baysen ve Silman, 2012, s.359).

Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramındaki önemli noktalar genel hatlarıyla şu şekilde açıklanabilmektedir (Vygotsky, 1978, s.156);

- Yetişkinler dil, sembol, şemalar, sayılar, kelimeler ve sanat gibi araçların yardımıyla çocuklarla iletişim kurarak onlara bilgi ve kültürel kodlar hakkında aktarımlarında bulunabilmektedirler.
- Çocukluk döneminde, dil ve düşünme arasında doğru orantılı bir bağ bulunmaktadır.
- Zihinsel gelişim süreçleri karmaşık ve çok yönlüdür. Sosyal gelişim bilişsel gelişimin anahtarı olma niteliğindedir. Bu koşulda çocuğu yönlendiren sadece ebeveyn ve öğretmenini değil aynı zamanda aynı yaş grubundaki sosyal çevresidir.

- Çocuklar amaçlarına ve hedeflerine ulaşmak için onlardan daha tecrübeli ve bilgili birinin yardımında ihtiyaç duyarlar.
- Hedeflere ulaşma yolunda yaşanan zorluklar olumsuz bir durum değildir. Aksine çocuğun bilişsel gelişiminde kendi sınırlarını zorlaması olumlu katkı sağlayabilmektedir.
- Oyun aynı zamanda bir eğitim aracı olarak da kullanılabilir. Yetişkinlerin, çocuğun dünyasına girebilmesi ve çeşitli egzersizlerin yardımıyla oyun kanalını kullanarak bilgi aktarması bilişsel gelişime fayda sağlayabilmektedir.

Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramının temelini oluşturan kavramlar başlıklar halinde şunlardır:

2.5.1.Sosyo-Kültürel Model

Bu model, sosyal bir varlık olan insanın kültürel kodlardan ve çevresinden etkilenmesi üzerinde durmaktadır. Bireyin gelişim sürecinde doğduğu coğrafya, tarih ve kuşaklar boyunca aktarılan kültürel kodların da etkileri görülmektedir. Bu modele göre insan zihni iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm daha somut verilere, kültürel ve tarihsel gelişime dayandırılmaktadır. İkinci bölüm ise bireyin psikolojik gelişimi ve farkındalık kazandığı süreçtir. Birey birinci bölümde öğrendiklerine doğrudan maruz kalır. İkinci bölümde ise, edindiği bilgileri kendi bilişsel süreçlerinden geçirerek işlemeye ve sonuçlara varmaya başlamaktadır (Yıldırım, 2016, Ss.617-628).

2.5.2.Yakınsak Gelişim Alanı

Vygotsky'nin bilişsel gelişim teorisinde yakınsak gelişim alanı, çocuğun kendi kapasitesine ulaşabilmesi ve hatta ötesine geçebilmesi için çevresel yönlendirmeye ihtiyaç duyduğunu öne sürmektedir. Bir çocuğun bireysel çabasıyla tek başına öğrenebilecekleri sınırlıdır. Bireyin gelişimi ancak bir çevre içinde potansiyelini bulabilir. Çocuğun, kültür, bilinç ve eğitim düzeyi kendinden yüksek olan bireyler tarafından yönlendirilmeye ihtiyacı vardır. Bu bireyler aile üyeleri, bakıcılar, öğretmenler ya da sosyal çevresindeki yaşlıları

olabilmektedir. Model, doğuştan gelen bir potansiyelin varlığını yadsımaz ancak yalnız bireyler bu potansiyelin bir noktaya kadar getirilebileceğini ve gelişimin sınırlı olacağını ifade etmektedir (Yıldırım, 2016, Ss.617-628).

2.5.3.İşbirlikli Öğrenme

Bireyin yakın çevresi ile etkileşime girerek öğrendiği modelidir. Bu modelde birey sadece çevresinde gözlemlediklerini öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda öğrendiği verileri işleyerek kendince sonuçlara varır. Aynı zamanda işbirlikli öğrenme modeli yakınsak gelişim alanı kavramının tamamlayıcısı olma niteliğindedir. Birey yakınsak gelişim alanında edindiği bilgileri ve gözlemlediği davranış biçimlerini kendi bilinç süzgecinden geçirerek belli yargılara vararak davranışlarını bu yargılar üzerinden düzenlemeye başlamaktadır (Yeşilyaprak, 2008, Ss.388-389).

2.5.4.Yapı İskelesi

Bu kavramda bir mecaz gizlidir. Bütün modellerde olduğu gibi yapı iskelesinde de bireyin bilişsel gelişim sürecinde çevresinden öğrendikleri ve aldığı destek üzerinde durulmaktadır. Bir insanın yalnız başına öğrenebilme kapasitesi sınırlı olduğu için sosyal çevresi ile kurduğu iletişim onun kendisini geliştirmesine, kapasitesinin ötesine geçmesine yardımcı olmaktadır. Çevresinden yeterli desteği gören birey için bu süreç binanın temelini oluşmasına yardımcı olan bir iskeleye benzetilmektedir (Yeşilyaprak, 2008, Ss.388-389).

2.6.Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Sigmund Freud, psikolojinin temel alanlarından biri olarak kabul edilen psikanalizin kurucusudur. Sigmund Freud'un önerdiği psikanalistik yöneme göre kişilik, id, ego ve süper ego kavramlarından oluşur. Kişisel kimlik, kişiliğin biyolojik parçasıdır ve insanların doğuştan sahip olduğu bir özelliktir. Tüm motivasyonlarının kaynağı budur. Freud, insanların doğuştan gelen iki eğilimi olduğuna inanıyordu: cinsel istek ve saldırganlık. İd, ilkel benliktir ve dürtüsel davranışların temelidir. Kişiliğin ahlaki yönü olan ego, bireylerin davranışlarının iyi olup olmadığına karar vermesine ve toplum tarafından onaylanan değer yargılarına göre hareket etmesine olanak tanır. Süperego, çocukluk döneminde aile ve toplum tarafından çocuğa aktarılır. Ödüller ve cezalarla pekiştirilen geleneksel değerlerin sonucudur (Gençtan, 2002, s.166).

Freud kişilik gelişimini çoğunlukla çocukluk dönemi ile ilişkilendirmiştir. Freud, psikoseksüel gelişim teorisini çocukluk ve yetişkinlik arasındaki gelişim bağına açıklamak için ortaya koymuştur. Bu gelişim sürecini beş aşamayla açıklamıştır: oral, anal, fallik, latent ve genital. Bu gelişim aşamalarının her biri, libido dediğimiz cinsel enerjiyi farklı şekillerde yansıtır. Psikoseksüel aşamalar olarak adlandırılan bu aşamalarda, cinsel istek vücudun farklı bölgelerine bağlanmasından öne gelmektedir. Yani, vücut büyüdükçe, belirli bölgeler potansiyel cinsel hayal kırıklığını veya güveni hissetmeye başlar. Freud'a göre psikoseksüel gelişim evrelerin sağlıklı bir şekilde tamamlanması bireyin yetişkinlik dönemindeki ilişki ve iletişimlerini doğrudan etkilemektedir. Bu evrelerden birinde sorun yaşayan bireyin gelişim süreci olumsuz etkilenir ve bu durum hayatı boyunca devam edebilmektedir. İnsan ilişkilerinin temelinde çocuklukta geçirdikleri gelişim süreçlerinin ve travmaların etkileri bulunmaktadır. Kişilik oluşumu, tavır, davranış ve psikolojik sağlık açısından çocukluk döneminde maruz kalınan tüm iletişim süreçleri önemli yer tutmaktadır (Kulaksızoğlu,1997, Ss.155-157).

Psikoseksüel gelişimin beş evresi temel olarak şu şekilde açıklanmaktadır;

2.6.1.Oral Dönem (0-1 yaş)

Dünya ile ilk bağların kurulduğu bu evrede, bebeğin libidosu fiziksel temaslara endekslidir. Ağız, çene ve dudaklara odaklanılan bu süreçte bebeğin en temel ihtiyacı olan beslenmenin önemi oldukça fazladır. Bebek acıktığında ağlamaya başlar ve bakıcısı tarafından ihtiyaçlarının giderilmesi beklentisi içindedir. Bu aşamada bebeğin beslenme, temizlik, rahatlama gibi ihtiyaçları tutarlı olarak karşılanmalıdır. Bebeğin dünyayla ilk bağı bakıcısı ile başlamaktadır. Bu bakıcının genelde anne olduğu üzerinde durulur. Anne ile en derin bağ fiziksel temas yoluyla kurulmaya başlar. Bebeğin annesinin memesini emmesi, onun kucağında uyuması, ağladığında sakinleştirildiğini bilmesi güven duygusunun oluşmasını sağlar. İhmal edilen ihtiyaçlar ise bebekte huzursuzluk yaratarak güven duygusunun zedelenmesine sebep olur. Kuram içinde, bu dönemin bebek için olumsuz geçmesi sonucunda yetişkinlik döneminde oral bağımlılıkların(sigara, yeme bozukluğu, tırnak yemek vb.) kazanılmasına sebep olabildiği öne sürülmüştür (Freud, 1993, Ss.148-149).

2.6.2.Anal Dönem (1-3 yaş)

Anal evrede çocuk ilk kez bedensel kontrolünün farkına varır. Bu evrede çocukta utanç, şüphe, aşağılanma gibi duyguların gelişimi söz konusudur. Anal dönemde idrarını ve kakasını

tutabildiğini fark eden çocuk bu durumu bir otorite göstergesi olarak kullanmaya eğilimlidir. Ebeveynler tarafından kurallar şekillendirilmeli, çocuğun toplumsal düzen normlarını öğrenmeye başlaması gerekmektedir. Kendine egemen olmanın hazzına kapılan çocuk bu dönemde otorite figürüne ihtiyaç duymaktadır. Anne ya da babanın bu rolü üstlenerek, ödül ve ceza sistemi içinde çocuğun davranış kalıplarında yönlendirmeler yapabilmektedir. Bedeni üzerinde kontrol kurması çocuğa öz güven kazandıran bir durumdur ancak beraberinde sert, dik kafalı ve asi tavırlar sergilemesi söz konusudur. Çocuk eğer ebeveynlerinden yeterli ilgiyi göremezse onları cezalandırmaya yönelik davranışlar içine girebilmektedir. Tuvalet eğitimi için adımlar atmaya uygun olan dönemde dikkat edilmesi gereken bazı tavırlar vardır. Çocuk üzerinde aşırı baskı kurmak ya da tamamen kendi haline bırakmak olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Dengeli davranmak çocuğun ahlaki gelişimi açısından da önemlidir. Bu dönemin sağlıklı geçirilmesi yetişkinlikte; aşırı takıntılı karakteristik özellikler, paranoya, utangaçlık, aşırı titizlik, kendini suçlamak gibi sorunların yaşanmasına sebep olabilmektedir (Aydın, 2004, Ss.82-84).

2.6.3.Fallik Dönem (3-6 yaş)

Libido enerjisinin cinsel organlara yoğunlaşması söz konusudur. Cinsiyet rollerinin etkin hale geldiği dönemdir. Kız ve erkek çocukları cinsel kimliklerini keşfetmeye ve farklılıklarından anlamlar çıkarmaya başlamaktadır. Bu dönemde erkek çocuklarda anneye, kız çocuklarında babaya karşı bir sahiplenme duygusu gelişmeye başlar. Rol karmaşası yaşanırken, belirlenen rol modelleri kıskanma ve kaybetme korkusu eğilimi görülmektedir. İlgi bölünmesi hisseden erkek çocuklar babalarına kız çocuklar ise annelerine karşı saldırgan tutumlar sergileyebilir. Toplumsal sistemin bir parçası olabilmenin temelleri bu dönemde atılmaktadır. Çocuk artık bazı sorumlulukları olduğunu, hayatta üstlenmesi gereken rollerin varlığını fark eder. Bu dönemde cinsiyet rolleri doğru şekilde oluşmadığı takdirde önceki evrelere gerileme ya da bu evrede takılı kalarak saplantılı bağlanma biçimlerinin gelişmesine sebep olabilmektedir (Freud, 2003, Ss.134-135).

2.6.4.Latent(gizil) Dönem (6-11 yaş)

Çocuğun daha çok oyunlara ve yaşıtlarıyla iletişim kurmaya yöneldiği dönemdir. Okul başlangıç dönemi olan bu evrede, ilgi aileden akranlara kaymaya başlamaktadır. Cinsiyet ortaklığı hissedilir ve erkek çocuklar erkeklerle, kız çocuklar kızlarla yakın iletişimler kurmaya başlar. Libidonun durağanlaştığı dönemde cinsellik geri planda kalmaktadır. Bu

süreçte çocuğun üzerinde önemli etkiye sahip olan yeni figür öğretmendir. Zamanının büyük bir kısmını okulda geçirdiği dönemde çocuğun davranışlarını şekillendirecek olan öğretmenin rolü oldukça önemlidir. Bu evrede rekabetçilik duygusunun geliştiği görülmektedir. Çocuk ya hırslı ve başarılı olmaya odaklanır ya da tembel ve başarısız olabilir. Bu noktada ebeveynlerin verdiği destek ve sağladığı imkânların da etkisi bulunmaktadır. Eğitim, bireyin hayatında kritik bir unsurdur. Toplum içindeki davranışlar ve uyum sağlama dürtüsü bu dönemde gelişmektedir. Çocuk, hayatta yerine getirmesi gereken sorumlulukları olduğu durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Aynı zamanda sevdiği ve sevmediği şeyler üzerine fikir yürütmeye ve kendi doğru-yanlışlarını keşfetmeye başlar. Bunun en önemli sebebi aile bireyleri haricinde kendini mukayese edecek başka kişiler bulabiliyor olmasıdır. Çocuk ailesinin dışında bir dünyanın varlığını ve işleyişini fark eder. Bu dönemin sağlıklı geçmemesi durumunda bir önceki evrelere geriye yaşanabilmektedir. Çocuğun bu dönemde yaşadığı başarısızlıklar(dersler, uyum, sosyal çevre) ergenlik döneminde aşağılık ve yetersizlik duyguları hissetmesine sebep olabilmektedir (Freud, 2018, Ss.45-46).

2.6.5.Genital dönem(11 yaş ve sonrası)

Ergenlik dönemi olarak da bilinen evrede libido karşı cinse yönelmektedir. Fiziksel ve duygusal meraklar gelişir, karşı cinsle yakın ilişkiler kurulmaya başlanmaktadır. Bedeni keşfetme ve kendini inceleme merakı bu evrede ortaya çıkmaktadır. Çocuk, mahremiyet algısı kazanmaya ve bunu ailesinden talep etmeye başlamaktadır. Kimlik çatışmalarının oluşmaya başlamasıyla çocuk kişilik özellikleri, yerini ergen kişilik özelliklerine bırakmaktadır. Kendini tanıma ve tanıtmaya istediği duyan ergen birey, nasıl bir karaktere sahip olduğunu bu dönemde ölçüp biçmeye başlamaktadır. Aynı zamanda önceki evrelerin olumsuz ve olumlu tarafları bu dönemde içinde etkilerini göstermeye devam etmektedir. Kimi zaman aileyi suçlayıcı tavırlar ve kendini soyutlama ile karışlabilmektedir. Aynı zamanda ergen birey toplum içinde kendine bir rol ve işlev edinmenin hayallerini kurmaya başlar. İlerideki mesleğinin ne olacağına ve nasıl bir hayat yaşayacağına dair ilk düşüncelerin ekilmeye başladığı görülmektedir. Öz benliğini oluşturmaya çalışan ergen birey kimlik bunalımı içinde depresyon atakları geçirebilmektedir. Soyut arayışlar haricinde fiziksel gelişimin dış görünümünde meydana getirmiş olduğu değişikliklere alışmaya ve bedeni ile uyumlanmaya çalışmaktadır. Tüm bu süreçte ailenin ergene saygı duyarak ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, onu anladığını gösterebilmesi önemlidir. Aksi takdirde öz güven gelişimi zedelenebilir bu da

yetişkinlik döneminde bireyin kuracağı tüm ilişkilerde önüne çıkabilecek bir engel oluşturabilmektedir (Parman, 1998, Ss.33-34).

3. SİNEMA ve PSİKANALİZ

Sinema ve psikiyatri bilimlerinin insanı anlamak adına ortak bir alanda buluşması sebebiyle iki dalda birbirinden beslenebilmektedir. Sinema psikiyatrik hastalıklara, durum ve olaylara eserlerde yer vererek psikiyatrik durumların bilinirliğini arttırabilir ve tedavi hakkında yönlendirici olma özelliği taşıyabilir. Sinemanın izleyici üzerindeki etkisinin büyüklüğünün farkında olan psikiyatri bilimi de sinema alanındaki gelişmeleri yakından takip ederek çalışmalar ortaya koymaktadırlar. Birbirleriyle iç içe olan bu iki dal aynı zamanda iletişim bilimiyle de sıkı bağlara sahiptir. Bu bölümde bu üç dalın birbiriyle olan ilişkisi ve etkileri üzerine bilgiler verilmektedir (Mcgowan, 2007, Ss.82-88).

3.1. Sanat ve İletişim

Sanat ve iletişim birbirine doğrudan etkisi bulunan iki kavramdır. Sanat iletişimden bağımsız düşünölemeyeceğı gibi, ondan etkilenmekte, beslenmekte ve onunla şekillenmektedir. İnsanın doğal bir ihtiyacı olan iletişimin doğasında sanatın önemli bir yeri bulunmaktadır. Düzgün ve doğru kurulan iletişim de bir noktada sanat olarak kabul edilebilmektedir. Sanat, en temel anlatımıyla; insanların dil, beden, şekil ve sembolleri kullanarak duygu ve düşüncelerini estetik bir kimlik üzerinden aktarmasıdır. Tek bir tanımı olmamakla beraber sanat, kişinin yaşamışlıkları ve içinde bulunduğu anda hissettiklerinin birleşiminden doğan bir yaratıcılık üründür (Dökmen, 1997, s.290).

Sanatın gelişiminde bu güne kadar felsefecilerin, bilim adamlarının, sanatçıların anlayış ve kavramları ele alış biçimi önemli rol oynamış ve gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Sanatın özünde, iletişimin özünde de olduğu gibi insanın kendini anlatma ve anlaşılma isteğı bulunur. Sanatın sunulduğu kişi, sanatçının düşünceleri ve hisleri hakkında bilgi sahibi olarak onunla kendini özdeşleştireceğı noktalar bulabilmektedir. Sanatçı, kendi benliğini ortaya koyarken aynı zamanda kültürel ve toplumsal öğelerden etkilenmesi sonucu aslında bilgilerin, geleneklerin ve kuralların bir nesilden bir ötekine geçmesini sağlayan bir aktarıcı rolüne de sahip olmaktadır. Sanat, insanın en temel ihtiyacından süre gelmesinin yanı sıra kalıcılık ve ölümsüzlük arzusunu da gerçekleştirebilmek için bir araç olarak görölmektedir. İnsan doğası gereğı hayatı son bulduktan sonra dahi bilinmek, hatırlanmak ve etki etmeye devam etmek konusunda bir arzuya sahiptir. Sanat birçok insana bu arzuyu gerçekleştirebilmesi için imkân

tanınmaktadır. Pek çok sanatçı hayatını kaybetmesinin üstünden yıllar geçmiş olmasına karşın ürettiği eserler aracılığıyla günümüzde de bilinmekte ve hatırlanmaktadır. Sanatın kişiyi ifade etme ve kendini aktarabilme sınırları aktarılanın kapasitesi ile doğru orantılıdır. Bu sebeple her sanat ürünü tüm insanda aynı duygu ve düşünceleri çağrıştıramaz ve aynı etkiyi yarataamaz (Kagan, 1982, Ss.52-54)

Sanat, tarih boyunca insanların düşüncelerini aktarmasının estetik bir biçimi olmanın yanı sıra aynı zamanda bir iletişim kanalı olarak kullanılmıştır. Soyut durumları anlatmak için dilin yetersiz kaldığı noktada insanlar sanat araçlarına ve söylemlerine başvurmuşlardır. Bu anlamda sanat ürünleri hislerin somut bir şekle bürünmesini sağlayarak iletişime katkıda bulunmaktadır. İletişim sanata bağlı olduğu kadar sanatta iletişime bağlıdır. Yaratıcı sanat ürünleri ortaya koyabilmek için, farklı insanların düşüncelerine, duygularına ve yaşamışlıklarına karşı bilgi edinmek önemli bir etkidir. Bu noktada sanatın iletişimle, iletişimin de sanatla etkileşim içinde olduğu söylenebilmektedir (Hauser, 1984, s.176).

3.2.Sanatın Doğuşu

İnsanlık tarihinde iletişimin gelişmeye başlamasıyla beraber, iletişim süreçlerine estetik katılarak sanat var olmuştur. Bir noktada insanın farklılaşma ve kendi özelliklerini belli etme istediği sanatın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Yontma taş devri öncesinde insan, doğayı ve doğanın içindeki etkileşimleri keşfetmeye başlamıştır. Doğaya hâkim olan seslerin ve harmoninin farkında olmak, ifade biçimine sesler ve nidaları kazandırmıştır. Sesler ve nidalar beraberinde ritmik beden hareketlerini de getirerek aslında dans ve müzik sanatının oluşmasında ilk tohumların atılmasını sağlamıştır. Yerleşik düzene geçilmesinin üzerine günlük hayatın düzeninin sağlanması için çeşitli ekipmanlara gereksinim duyulmuştur. Bu çanak, çömlek ya da av eşyaları el zanaatlarının ilk örnekleri olarak bilinmektedir. İlk etapta sadece gündelik ihtiyaçları karşılamak için kullanılmasına karşın zaman içinde insanların kendi zevklerine göre şekillenerek süs eşyalarının oluşmasını sağlamışlardır. Kişisel özelliklerini ortaya koymak adına insanlar bu süs eşyalarını kullanmışlardır. Duygu ve düşünceleri tarif edebilmek, zamanın ötesine anlatılar bırakmak adına duvarlara figürler çizen ilk insan, resim sanatının öncüsü olduğunun farkında bile değildi belki de. Bu resimler, ait oldukları dönemdeki insanların yaşayış biçimleri ve kültürlerinin bugüne dek gelebilmesinde önemli rol oynamıştır. Dolayısıyla sanat, bilimin gelişimine de katkıda bulunmuştur.

İletişimin temelinde pek çok disiplinin de temelinde olduğu gibi insanı anlama çabası bulunmaktadır. Sanat insanı odak noktasına alarak duygu ve düşünceleri aktarmak için bir kanal görevi görmektedir. İlkel zamanlarda bu misyonu edinmemiş olsa da, günümüzde birçok disiplin ve teknolojinin imkânlarını kullanabilen sanatçılar kitleleri etkisi altına alacak üretimler ortaya koymaktadırlar (Burke, 2006, Ss.96-97).

3.3.Sanatın Türleri

Sanat kendi içinde türlere ayrılarak, görsel ve işitsel olmak üzere iki kategoride incelenmektedir. Bazı sanat türleri birden fazla duyu organına hitap edebilme özelliğine de sahiptir. Temel olarak sanat türleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir; (Hodge, 2021, Ss. 76-99).

3.3.1.Plastik Sanatlar

Çeşitli maddelere, göze hitap edecek şekilde estetik bir hale getirilerek biçim verilmesidir. Heykel, seramik ve resim bu sanat türü altında yer almaktadır. Duvar resimleri, taşlara çizilen figürler, gündelik kullanım için üretilen ilk eşyalar ve yerleşik düzende ilk inşa edilen yapılar bu sanat türlerine öncü olmuşlardır. Nesnelerin kişiselleşmesini ve zevklere hitap etmesini sağlayan plastik sanatlar, aynı zamanda kalıcı üretimlerde bulunulmasını da sağlamıştır. Maddenin nesneye, nesnenin ise göze hitap eden bir esere dönüşmesi süreci üreten kişinin yaratıcılığı aracılığıyla gerçekleşmektedir (Hodge, 2021, Ss. 76-99).

3.3.2.Fonetik Sanatlar

İşitsel sanatlar olarak da bilinen fonetik sanatlar, ses ve söze biçim verilerek icra edilmektedir. Müzik ve edebiyat bu sanat türünün alt dallarıdır. Kültürlerden ve dilden en çok etkilenen sanat türü arasında yer almaktadır. Birden çok duygunun aktarılması için elverişli bir sanat türüdür. Keder, acı, mutluluk, korku, heyecan ve neşe gibi duyguları ifade edebilmek için yıllar içinde pek çok insan tarafından araç olarak kullanılmıştır. Müziğin ilk çağlarda basit sesler ile başlayan yolculuğu zamanla ritim ve harmoniyle birleşerek bütünlük

kazanmıştır. İletişimin de temel taşlarından biri olan ses ve nidalar, uyum içinde bir araya getirilerek sanat eserine dönüşmektedir (Hodge, 2021, Ss. 76-99).

3.3.3.Ritmik Beden Dili Sanatları

Beden hareketlerine biçimler vererek üretilen sanat dallarını kapsamaktadır. Pagan dönemdeki kabilelerin dinsel törenlerde yaptığı ritmik beden hareketlerinden oluşan ritüeller, dans sanatının ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. Bedene farklı kimlikler kazandırılarak performans gösterme sanatı olan tiyatro da bu türün altında yer almaktadır. Bu sanat dalları sözlü ya da sessiz icra edilebilmektedir. Bu sanat türünce duyguları aktarma aracı olarak beden kullanılmaktadır. Duyguların eller, kollar, mimikler ile başka insanlara aktarılmasıdır (Farting, 2020, Ss. 300-346).

3.3.4.Mimari

Toplumsal ya da bireysel fayda sağlamak amacıyla yapılan mimari yapılar göze hitap eden işlevsel sanat ürünlerinden bir tanesidir. Temel olarak insanın barınma ihtiyacını karşılamak adına ortaya çıkmıştır. Zaman içinde ihtiyaçları karşılamaya yönelik olan mimari yapılara kişilik kazandırılmaya ve süslenmeye başlanmıştır. Göçebe toplumlarda oba reisinin çadırının uç kısmına çeşitli hayvan figürlerinin ya da dini sembollerin yerleştirilmesi bunun ilk örneklerindendir. Mimari sanatını diğer sanatlardan ayıran özellik ise, sadece estetik yargılar düşünülerek kendini ifade etmek amacıyla ortaya konmaması, bir amaç doğrultusunda oluşturularak işlevini yerine getirebilmesi gerekliliğidir (Farting, 2020, Ss. 300-346).

3.3.5.Yazılı Sanatlar

Sözcüklerin anlamsal bir dizin içinde kullanılması sonucu üretilen sanat türüdür. Dil ve kültürden oldukça etkilenen bu sanat türü yazıldığı dönem hakkında bilgi verici olma özelliğine sahiptir. Dönemin koşullarından(savaş, açlık, hastalık, devrim vb.) doğrudan etkilenerek üretilmişlerdir. Yazınsal sanatların başlangıcı insanların haberleşmek amacıyla bir iletişim aracı olarak kullandıkları mektuplara dayanmaktadır. Günümüzde roman, hikaye, şiir türlerindeki edebi eserler yazılı sanatların geliştirilmiş versiyonlarıdır. Bu sanat türünde iletişim tek yönlüdür, yazar duygu, düşünce ve fikirlerini aktaran konumundadır. Okuyucu ise

bu aktarım vasıtasıyla başka insanların duygularını anlama, bilgi edinme ve duygudaşlık kurma yönünü geliştirebilmektedir (Farting, 2020, Ss. 300-346).

3.3.6.Sinema

Sinema teknolojik aygıtların yardımıyla üretilen gelişmiş bir sanat türüdür. Sinema da, diğer sanat türleri gibi insanın kendini anlatma ihtiyacından doğmuştur. Aynı zamanda bir kitle iletişim aracı olan sinema, içinde pek çok faktörü ve sanat dalını aynı anda barındıran karışık bir yapıya sahiptir. Görsel, işitsel ve bedensel sanatın birleşimiyle üretilen eserler ortaya koyulmasına imkân vermiştir. Bu durum sinemanın kitlesel etkisine olumlu yansımıştır. Sinema zamandan, mekândan, insanlardan bağımsız düşünülemez. Hepsinin bir bütün olarak kullanılması sonucu anlamlı bir sinema eseri ortaya konabilmektedir. Sinema en basit tanımıyla, çeşitli görüntülerin ışıkla bir perdeye yansıtılması sonucu hareketli görüntüler elde edilerek bu görüntülerin kurgusal biçimde aktarıldığı sanat türüdür. Sinema bireysel bir sanat dalı değildir. İcadından bu yana içeriklerinde tarihsel süreçlerin yansımaları görülmektedir. Aynı zamanda sinema her dönemde kitleleri etkilemek, düşünceleri, inançları yaygınlaştırmak amacıyla bir araç olarak kullanılmıştır. Bunun en önemli örnekleri siyasi düzenlerde görülmüştür. İktidarın, halkını yönlendirmesi amacıyla bir propaganda aracı olarak da kullanılmıştır (Ahmet, 2017, s.162).

3.4.Sinemanın Tarihsel Gelişimi

Max Sklandowsky ve kardeşi Emil'in 1895 yılında kendi hazırlamış oldukları filmlerini gösterime sunmaları sinemanın ilk adımı olarak bilinmektedir. Kardeşlerin kullandığı makine, resimlerin hareketlendirilmesini değil sadece resimlerin peş peşe gelerek hareketli gibi gözükmesini sağlamaktadır. Bu basit makine ile sunulan film izleyiciyi tatmin etmemiştir. 1895 tarihine gelindiğinde Lumiere kardeşler, biletli girişi olan az kapasiteli bir salonda kısa bir film gösterimi gerçekleştirmişlerdir. Filmler gündelik konuları ele alan basit yapıtlar olmasına karşın özellikle bir trenin istasyona girişinin gösterildiği yapım seyirciler tarafından şaşkınlıkla karşılanmıştır. Bu farklı ve daha önce görülmemiş denemeleri ile Lumiere kardeşler, sinemanın kurucuları olarak tarihe adlarını yazdırmışlardır. Kamera ve yansıtım makinesini birleştiren sinematografin Lumiere kardeşler tarafından bulunması, onların sinema alanında büyük atılımlar yapacağına bir göstergesi olmuştur. 1897 yılında

Paris'te ilk sinema salonunu açmaları, sinemanın gelip geçici bir gösteri aracı olmasının önüne geçerek daha da popüler olmasını sağlamıştır (Güral, 2013, Ss.37-46).

Lumiere sineması fazla gerçekçi ve fazla hayatından içinden kareleri ele alması sonucu bir noktada monoton olmaya mecbur kalmıştır. Sinema sanata evirilmek için daha salt gerçekten uzak kurgusal bir yapıya ihtiyaç duymuştur. Sinemanın kurgu ve illüzyonlu ilk örneklerini Fransız Georges Melies gerçekleştirmiştir. O zamana kadar başarılı bir anlatı sanatı olan sinema, estetik ve hayal gücüyle buluşarak insanları daha çok etkisi altına almaya başlamıştır. 1912 yılında Sarah Bernhardt'ın başrol oynadığı dört makara uzunluğundaki 'Queen Elizabeth' filmi çekilene kadar tüm filmlerin süresi oldukça kısadır. Bu film insanların uzun süre sinema salonunda oturamayacağı algısını yıkıp geçerek daha uzun filmler hazırlanmasına da öncü olmuştur. Tam bu noktada sinema salonunda geçirilen vakit ve insanların ilgisi göz önüne alınarak, sinemanın tiyatroya ciddi bir rakip olduğu fark edilmiştir. Gelişmeler hem Avrupa'da hem de Amerika'da eş zamanlı olarak devam etmiş olup sinema serbest bir pazar haline gelmiştir. Bu dönemde üretilen filmlerin sessiz olması sebebiyle dil farkı gözetmeyerek evrensel nitelik kazanması söz konusu olmuştur. Böylece birçok ülke kendi üretimi olan filmleri dünyanın başka ülkelerinde seyirciler ile buluşturabilme imkânı elde etmişlerdir. 1914 ve 1918 yılları arasında Avrupa, içinde bulunduğu savaşlar sebebiyle sinemaya olan talebi değerlendirmekte geri kalırken, savaştan uzak duran Amerika bu ihtiyaca cevap vermek için üretime devam etmiştir. Göçmen nüfusa sahip Amerika için herkesin eğlencesi olabilecek basit hikâyelere sahip sessiz filmler harika bir fırsat oluşturmuştur (Bordwell ve Thompson, 2009, s.405).

Hollywood'da kurulan Paramount şirketi Amerika sinemasının altını çağını başlatan girişim olarak bilinmektedir. Sonrasında kurulan pek çok film şirketi de bir süre sonra Hollywood çatısı altında toplanmıştır. Hollywood bütün dünya için zamanla sinemanın başkenti haline gelmiştir. Elinde çok yetenekli sanatçılar ve maddi imkânlar bulunmasına rağmen Hollywood, seri üretimde başarıyı yakalayıp Amerika'yı sinema anlamında odak noktası yaparken, sanatsal anlamda gelişmiş eserler ortaya koyamamıştır. Daha çok ticari çıkarların gözetildiği, dönemin popüler kültürüne uygun çabuk tüketilen filmler yapılmasına odaklanılmıştır. Savaş sonrası Almanya'da gelişen siyasal ve toplumsal yapı sinemaya da etki etmiştir. Dışavurumculuk akımını başlatan Alman sineması, insanın duygularını, düşünceleri, derin ilişkileri konu alan filmler yapmaya başlamıştır. 1920'li yıllarda bu akım sinema dünyasında çığır açan bir nitelik taşımaktadır. Birinci Dünya Savaşının etkilerini yaşamakta olan İngiltere, sinema anlamında dünyanın gerisinde kalmıştır. Vizyon filmlerinin çoğu

Amerikan sinemasından gelmiştir. Dengeyi sağlamaya yönelik yasalar çıkarılmasına karşın İngiltere o dönemde sinema için aradığını bulamamıştır (Onaran, 1999, Ss.70-74).

Savaşın olumsuz etkilerinin gözlemlendiği Fransız sineması ise bu dönemde uzun soluklu olmasa da sanat anlamında kaliteli işler ortaya koyarak, sinemanın da en az diğer sanat dalları kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermiştir. Hollywood sineması teknik açıdan tüm ülkelerin ilerisinde olmasına karşın, içerik bakımından da bir o kadar geriden gelmiştir. Teknolojik gelişim alanında öncülük eden Amerika, ilk sesli film örneği olan ‘‘Jazz Singer’’ eserini izleyici ile buluşturmuştur. Ancak sesli sinemanın olumsuz getirileri de olmuştur. İzleyicinin odağı alt yazılar ile ikiye bölünmüş bu da Avrupa sinemasına olan talebi azaltmıştır. Amerikan İngilizcesi ile seslendirilen filmler daha çok tercih edilmeye başlamıştır. Bu noktada Amerikan film sektörü doğru hamleler yaparak, Avrupa’nın yetenekli oyuncu ve yönetmenlerini kendi pazarlarına transfer etmişlerdir. Renkli filmlerin ortaya çıkması ve geliştirilmesi de yine ilk kez Hollywood tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmeyle ikinci altın çağını yaşayan sinema sektörüne pek çok senaryo beğeniye sunulmuştur. Seçeneklerin çoğalmasıyla üretim artmış ve ancak daha kapsayıcı bir sinema alanı oluşmamıştır (Neale, 2000, Ss.199-200).

Hollywood sineması ilkelere imza atarak popülerliğini gün geçtikçe arttırmaya devam etmiştir. Bunun yanında Rus ve Japon filmleri kendi ülkeleri haricinde talep görmemiş, savaşın izlerini üzerinden atamayan Almanya, sinemayı bir propaganda aracı olarak görmekteyken, İngiltere ise sadece Hollywood kopyası filmler yaparak ayakta kalmaya çalışmıştır. Tüm bunlara rağmen her ülke kendi sinemasını geliştirmek adına çalışmalarda bulunmuş ve sinema tarihine geçecek önemli eserler ortaya koymuşlardır. Sinema da tüm sanat dalları gibi kültür ve tarihin izlerini taşımaktadır. Savaşlar, devrimler, dönemin siyasi yapısı gibi faktörlerin sinema üzerinde hem besleyici hem de kısıtlayıcı etkileri olmuştur. Özellikle dikta rejimlerinde sanat çalışmaları ağır sansürler ile sekteye uğramıştır. 1950’li yıllarda televizyonun ortaya çıkması ve yaygınlaşmasından sonra sinemaya olan talepte ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Televizyonun ilk etkileri geçtikten sonra izleyici yeniden sinemanın yerini hatırlayarak talebi yükseltmişlerdir (Schatz, 1981, Ss.126-127).

3.5.Sanatın Kitleler Üzerindeki Etkisi

Sanat ortaya çıktığı günden beri iletişimi destekleme niteliği taşımaktadır. Sadece sanatçının düşünce ve duygularını yansıtmakla kalmaz aynı zamanda kişileri, toplumları etkisi altına alma gücü bulunur. Sanatın toplumları yönlendirme kapsamında iki ana işlevi

bulunmaktadır. Biri, duygusal olarak ortak payda da buluşturarak güdülenmeyi sağlaması, diğeri ise rıza oluşturmak için kişi ya da düşünceleri destekleyici bir etki yaratıyor olmasıdır. Belli bir grup insanın ortak bir sanat eseri karşısında aynı hisler içinde bulunması, ortak bir bilincin ortaya çıkmasını ve o gruptaki birbirinden farklı insanların yakın hissetmesini sağlamaktadır. Ortak bilinç oluşturmak bireyin duygularının gelişmesinde önemli rol oynar. Aynı hisseleri farklı insanlarda gözlemlemek bireyin iç dünyasında dair yansımalar bulmasını sağlayabilir. Bu durum duygusal anlamda gelişmeyi desteklemektedir. Birey aldığı eğitimler sayesinde belli bilgilere erişebilir. Ancak duygusal gelişimi desteklemek için başka insanlara ihtiyaç duymaktadır. Sanat iki taraflı gelişimin destekleyicisi olabilmektedir. Sanatçı duygularını somut olarak ortaya koyarken hem insanların üzerinde etki yaratabilir hem de insanlardan gelen tepkilere göre kendi duygusal gelişimini fark etme imkânı bulabilir (Tansuğ, 1982, Ss.288-289).

Sanat, her dönemde sanat için ya da toplumun gelişmesi için ortaya konmamıştır. Belirli dönemlerde etkisi altında bulunduğu siyasi koşulların dayatmasıyla bir propaganda aracı olarak da kullanılmıştır. Diktatör rejimler için sanat, bir güç gösteri ve halkın rızasını kazanma aracı olarak görülmüştür. İktidar sahiplerinin her zaman bilim ve sanatı kendilerine yakında tutma eğiliminde oldukları tarih boyunca gözlemlenmiştir. Geleceği yönlendirme gücünü elde etme dürtüsünün karşılığı olan bu çaba, sanatın tarihsel gelişimine de doğrudan etki etmiştir. Diktatör rejimlerde, sanat özgürce icra edilememektedir. Ancak yönetimin belirlediği çizgilerde üretime izin verilmektedir. Ülkeyi yönetenlerin kendi erklerini güçlendirmek, düşüncelerinin yaygınlaşmasını sağlamak ve halkı kontrol altına almak amacıyla sanata başvurusu tarih boyunca sıkça rastlanan bir durum olmuştur. Bu duruma örnek olarak liderlerin kendi heykellerini ve portrelerini yaptırması, ideolojileri doğrultusunda şiirler ve marşlar yazdırmaları, kitle iletişim kanalları vasıtasıyla düşüncelerini yaygınlaştırma çabaları gösterilebilmektedir. Elbette bu karşılıklı sınırları olan bir anlaşmadır. Sanatçılar iktidara yakın olmakla birlikte maddi imkânlar da elde etmektedir. Ancak bu düşünce özgün üretimin sonu olmuştur. Sanatın yeniden doğması ve özgünleşmesi için siyasetten bağımsız olması gerekmektedir. Öte yandan sanatın siyasetten bağımsız olabilmesi mümkün değildir. Her sanatsal akım kökeninde siyasal gelişmelerin izlerini taşımaktadır. Buradaki önemli ayırım, eserlere siyasilerin bakış açısının değil sanatçıların siyasete olan bakışının yansımasıdır (Akkaş, 2020, Ss.7-11).

Hükümetler iktidarını korumak amacıyla, muhalefet ise iktidarın baskısına direnmek amacıyla sanatı kullanmıştır. 18. yüzyıl içinde sanat neredeyse tamamen iktidarın tahakkümü

altına girmiş olsa da 19. Yüzyılda özgürleşme, iktidara direnç ve bireysel sanat anlayışı gelişmeye başlamıştır. Sanatın farklı alanlardan beslenmesine olanak sağlayan bu dönem, yeni akımları ve anlayışları beraberinde getirmiştir. Kimi sanatçılar, sanatın üstün insanlar için üretilmesi gerektiğini düşünürken, diğerleri ise sanatın toplumun kültürel gelişimine katkı sağlamak amacıyla ortaya konması gerektiğini savunmuştur. Bu anlamda ikiye ayrılan sanatçılar kendi görüşlerine uygun eserler ortaya koymuşlardır. Bir diğer ayrım ise, sanatın bir amaç doğrultusunda değil sadece sanatçının kendi iç dünyasını yansıtmak için ortaya konması fikrinden ortaya çıkmıştır. Bütün ayrımlar, farklılıkları ve çeşitliliği beraberinde getirerek sanatın gelişiminde olumlu rol oynamıştır. Yakın tarihe bakıldığında ticari çıkarların da sanata etki ettiği görülmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasından sonra sanat üreticileri için, geniş kitlelere ulaşabilmek ve maddi getiri sağlamak önem kazanmıştır. Bu durumdan etkilenen önemli sanat dalları içinde sinema da yer almaktadır. Farklı dönemlerde sinema, hem siyasetten hem toplumsal dönüşümlerden hem de kültürel yozlaşma ve ticari çıkarlardan etkilenerek farklı amaçlara hizmet etmiştir (Karatay, 2010, Ss.5-7).

3.6. FİLM TÜRLERİ

Sinemanın giderek daha fazla kitleye ulaşması yeni türlerin ortaya konmasına imkân tanımıştır. Pek çok farklı ülkede yetişmiş olan sinema işçileri kendi dünyaları ve kültürlerinden izler taşıyan eserler ortaya koymuşlardır. Bu çeşitlilik türlerin oluşmasını sağlamıştır. Farklı zevklere ve hayat tarzlarına hitap eden sinema seçkileri sunulmaya başlanmıştır. Her türün ortaya çıkışı, tarihsel gelişimi, amacı ve işleniş biçimi birbirinden farklıdır (Sekmen, 2022, Ss.148-156).

3.6.1.Korku Sineması

Korku sinemasının çıkış tarihi hakkında kesin bir tanımlama yapılamamaktadır. Belirleyici korku öğelerini barındıran ve korkuyu hedef alan filmler korku sineması türünün altına konumlandırılabilir. Siyah beyaz ve sessiz filmlerin olduğu dönemden beri korku filmleri, hem sinema hem edebiyat yapıtlarının tarihinde görülmektedir. Korku sineması mitlerden, efsanelerden ilham almakta ve canavar, vampir, yaratık gibi mitolojik karakterler kullanılabilir. Korku filmlerinde kullanılacak karakterler ve hikâyeler kültürden kültüre değişkenlik gösterebilir. Aynı zamanda sadece var olmayan karakterler değil gerçek hayatın içinden karakterler de korku unsuru olarak

kullanılabilmektedir. Korku sinemasının kitleleri doğru-yanlış, iyi-kötü, tehlikeli-güvenli gibi konularda yönlendirme amacı ve gücü de bulunmaktadır. Korku, insanların yönetilmesi için güçlü bir motivasyon kaynağıdır. Korkunun kaynağı bir kişi olabildiği gibi, bir ideoloji de olabilmektedir. Ayrımcılık, psikolojik şiddet, yoksunluk gibi öğelerde korku sineması içinde yer almaktadır. Kültürel farklılıklar seyirciyi etkileme oranında doğrudan etkilidir. Korku sineması tarihi olaylardan sıkça beslenen bir tür olmaktadır (Sekmen, 2022, Ss.148-156).

3.6.2.Komedi Sineması

İnsanları güldürmek ve eğlendirmek amacıyla farklı konseptlerde sunulan filmler bu türün altında toplanmaktadır. Komedi sineması bilindiğinden daha karışık bir yapıya sahiptir. Kendi için de farklı türlere ayrılmaktadır. Sadece eğlence için üretilen komedi filmleri olduğu gibi, düşündürten ve dersler çıkarılmasını sağlayan ya da toplumsal, siyasal eleştirileri hiciv ile ortaya koymayı amaçlayan komedi türünde filmler bulunmaktadır. Charlie Chaplin'nin oynadığı modern zamanlar filmi, döneminde izleyici güldüren bir eser olsa da aslında güçlü bir kapitalizm eleştirisi barındıran kült haline gelmiş önemli bir eserdir (Sekmen, 2022, Ss.148-156).

3.6.3.Bilim Kurgu Sineması

18. yüzyıl itibari ile teknoloji ve bilimde meydana gelen gelişmelerin ışığında bilim kurgu sineması var olmaya başlamıştır. Ancak o dönem sıkça eser üretilmesi çok mümkün olmayan bir türdür. İnsanların geleceği ve bilinmeyeni merak etmesi eğilimi bilim kurgu sinemasının beslenmesini sağlamıştır. Kendi döneminde pek çok bilim kurgu filmi, insanlara imkânsız, uydurma ve gerçek dışı gelmiş olsa da zaman içinde teknoloji ve bilim filmlerin gerçeğe dönüşmesi için aracılık etmiştir. Gezegenin ötesinde ne var sorusu, günümüze kadar gelen uzay araştırma çalışmalarının temelini oluşturmuştur. Bilim kurgu sineması filmleri bu çalışmalardan hareketle aldığı ilhamla birçok uzay filminin doğmasını sağlamıştır. Zamanda yolculuk gibi fantastik konuların ağırlıklı olarak işlendiği bilim kurgu filmleri, geleceğin habercisi olma niteliği taşıyarak insanları etkisi altına alan ilginç yapıtlardır. Teknolojik gelişmelerin desteğine ihtiyaç duyan bilim kurgu sinemasının esas gelişim dönemi 1920'li yıllara tekâmül etmektedir. O döneme dek bilim kurgu, sinema türleri arasında ayrıca bir yer edinmemiştir (Demir, 2020, Ss.126-127).

3.6.4.Aksiyon Sineması

Bu tür filmlerde genellikle, yoğun fiziksel güç içeren sahneler barınmaktadır. Dövüş, kaçma-kovalamaca, savaş gibi aksiyonların yer aldığı tür izleyicide heyecan ve gerilim hisselerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu film türü adrenalin açısından yüksek sahneler içeren bir tür olması sebebiyle dublör kullanımını da beraberinde getirmektedir (Abisel, 1995, s.139).

3.6.5.Dram Sineması

Bu türe ait filmler üzüntü, keder, acı, yoksunluk gibi duyguları besleyen sahnelerin yer aldığı, insanların kendini en çok özdeşleştirdiği gerçekçi filmleri içermektedir. En eski türlerden biri olan dram filmleri, gerçek hayatın olağan dramatik yanlarını yansıtmak konusunda gelişmiş bir türdür. Psikolojik yönüyle de izleyicinin üzerinde derin etkiler bırakmayı başarmaktadır. Tamamen kurgusal olabildiği gibi gerçek hikâyelere de dayanan örnekleri bulunmaktadır. Ciddi bir anlatım tonunu benimsemiştir. Dram filmlerinin etkisi, gerçekçi karakterler ve olayların kullanımıyla doğru orantılıdır. Tarihi hikâyelerden sıkça beslenen bir türdür. Dram filmlerinde aşk, ayrılık, aile ilişkileri, birey olma sürecindeki devinim, göç gibi konular ağırlıklı olarak işlenmektedir (Abisel, 1995, s.139).

3.7. BİR PROPAGANDA ARACI OLARAK SİNEMA

Propaganda, kitleleri etki altına almak, belirli bir ideolojiyi toplumda yaygınlaşmasını sağlamak, rıza oluşturmak için uygulanan çalışmaların tümüdür. Savaş dönemlerinde askeri gücü ve silah gücünü arttırmak amacıyla devletler gerekli gördükleri propagandaları yürütmüşlerdir. Propaganda sadece siyasi ideolojiyi yaymak amacıyla değil, özellikle savaş sonrası dönemlerde kültürel amaçlarla da uygulanmaya başlamıştır. Milli değerlerin yaygınlaşması ve baskın kültürlerin giderek alanını genişletmesi için de kültürel propagandaya başvurulmuştur. Kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması ve yaygınlaşmasından sonra, hem bir eğlence aracı olan hem de geniş kitlelere ulaşabilen sinema da bir propaganda aracı olarak tercih edilmiştir (Özsoy, 1998, Ss.336-338).

Propaganda konularına göre üç kategoride ele alınabilmektedir. Bunlar; beyaz, gri ve kara propagandadır. Beyaz propagandada, kaynak bellidir, doğruluğu teyit edilmiş bilginin kamuoyuyla paylaşılması amacını taşır. Bu sebeple kullanılacak kanal ve araçlar herkese ulaşabilecek şekilde seçilir ve mesajları herkesin anlayabileceği biçimde şeffaftır. Gri

propagandada, kaynak ve kanal belirsizdir. Mesajın içeriğindeki bilginin doğruluğundan emin olunamaz. Genellikle kafa karıştırmak ve şüphe uyandırmak amacıyla kullanılan tehlikeli bir propaganda biçimi olarak kabul edilmektedir. Kara propaganda, kaynağı belirsiz mesajların iftira, yalan kullanılarak manipülatif söylemler içerdiği propaganda türüdür. Burada amaç devletlerin otoritesini, halkın birlik ve beraberliğini, milli duyguları zedelemektir. Kaynağın belirsizliği sebebiyle iftira yoluna gidilerek kişi ve veya kurumların itibarını zedeleyecek suçlamalarda bulunulabilmektedir. Tamamen karalamaya yönelik olan bu tür, en sert ve acımasız propagandadır (Clark, 2004, Ss.124-125).

İktidarlar, gücünü korumak ve yönetimi desteklemek amacıyla sanatı bir propaganda aracı olarak kullanmışlardır. Sinema icat edildiği ilk günden beri seyirciyi etkisi altına alan önemli bir sanat türü olmuştur. Bu durumun bilincinde olan siyasiler, sinemayı insanların zihinlerine fikirler ekmek için kullanmışlardır. Elbette bu fikirler kendi ideolojilerini destekleyecek alt yapıya sahiptir. Sinema çok yönlüdür. Bir durumu ya da olayı anlatmanın yüzlerce yolunu içinde barındıran bir sanat dalıdır. Dolayısıyla bireyleri bilinçli ya da bilinçsiz olarak etkisi altına alan mesajların verilmesi için uygun bir kanal olarak görülmüştür. Bu amaç, sinema teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasında olumlu rol oynamıştır. İktidar kendi amaçları doğrultusunda kullanılacak bir araç olan sinema sektörüne yatırımlar yapmaya başlamıştır (Wood, 1998, Ss.4-8).

Birçok duyu organına hitap etmeyi başarabilen bir sanat olan sinema bu sebeple izleyiciye hem görsel hem işitsel anlamda zevk sunabilmektedir. Geniş kitleleri etkisi altına alan bir sanat dalı olması aynı zamanda propaganda aracı olmasını da sağlamaktadır. Seyirci filmdeki karakterlerle kendini özdeşleştirme eğilimi göstermektedir. Bu da filmin içindeki mesajların seyirci tarafından kolayca alınmasını sağlamaktadır. Bu noktada izleyiciyi adeta hipnoz altına alan sinema, propaganda için iyi bir araç olarak kabul görmüştür. Savaş dönemlerindeki filmlerde milli duyguları, birlik ve beraberliği güçlendirecek içerikler propaganda amacıyla kullanılmıştır. Güçlü devletler için en önemli ve kritik amaç ideolojilerinin varlığını korumaktır. Bu amaçla sinemayı kullanan devletler, kendi içlerinde bunu nasıl daha iyi yönetebileceklerine dair fikirler üretilen birimler oluşturmuşlardır. Bu birimlerin idaresi ve sinema teknolojisinin gelişimi adına bütçeler ayırarak katkı sağlamışlardır. Bu bir kazan-kazan durumu haline gelmiştir. Devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda teknolojik gelişimleri desteklemesi, sinema sanatının da gelişmesine ve yaygınlaşmasına ön ayak olmuştur. Günümüzde de sinema hala siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır. Savaş zamanlarının aksine sinema bugün daha çok kültürel normları

yaygınlaştırmak ve bilinçlendirmek amacıyla propagandanın bir parçası olmaktadır. Tüm sanat dallarının bir özelliği olan kültür aktarımı, sinemayı da kapsamaktadır. Sinema, bir ülkenin tarihini, inançlarını, siyasi yapısını, toplumsal dönüşümlerini ve tüm kültürel normlarını nesilden nesile aktarılmasını sağlayan önemli bir araçtır (Kreft, 2008, s.36).

3.8.PSİKOLOJİ ve SİNEMA İLİŞKİSİ

Psikoloji ve sinema birbiriyle etkileşim içinde olan dallardır. İkisinin de temelinde insanı incelemek ve anlamak vardır. İnsanın davranışlarını açıklamak için psikoloji bilgisine ve değerlendirmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu açıklamaların yansımaları sinema sanatında da görülmektedir. Filmlerin daha gerçekçi ve etkileyici olması açısından psikoloji bilim dalından beslenmesi gerekmektedir. Sinema toplumların duygu ve düşüncelerini yansıtmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bireylerin film karakterleri ile kendini özdeşleştirme eğilimi sinemaya psikolojik açıdan bir sorumluluk getirmektedir. Farkındalığı yükseltmeye yardımcı olabileceği gibi psikolojik sorunlar yaşayan insanların daha karamsar bir duruma gelmesine de meydan verebilmektedir. Dolayısıyla iki alan da birbirine karşı duyarlı olmalıdır. İki alan da, insanın hayatını iyileştirme ve geliştirme amaçları doğrultusunda buluşabilmektedir. Psikiyatri alanındaki bilimsel gelişmeler ve yeni kuramlar sinemayı da zenginleştirmektedir. Sinema psikiyatrik hastalıkları ele alan filmler ürettiğinde, bu hastalıkların tanınmasını sağlamakla beraber bu gibi durumlarda hastaların nasıl bir yol izleyeceğine dair ipuçları vererek toplumsal fayda sağlama rolünü de üstlenmektedir. Sadece hastaların değil, çevresinin de bu durumdaki rolü hakkında rehberlik edebilir (Ayaydın, 2020, Ss.9-11).

1900’lü yıllardan bu yana sinema psikiyatrik durumları ele almaya devam etmektedir. İnsanın konu olduğu her alanda iletişim ve psikolojinin de etkilerinin görülmesi son derece normaldir. Bu sebeple sinema insanlara özgü durum ve olayları farklı bakış açılarından yansıtmak konusunda başarılı bir sanat dalı olma niteliğindedir. Psikiyatrik hastalıkların sinemaya ilk giriş yaptığı eserlerden biri 1905 yılında ‘‘The Kleptomaniac’’ olmuştur. Filmde bir kleptomani hastası ele alınmaktadır. Takip eden yıllarda şizofreni, hafıza kaybı, çoklu kişilik bozukluğu, fobiler gibi psikolojik rahatsızların işlendiği filmler de yapılmaya başlanmıştır. O dönem yapılan psikolojik filmler üç ana tema üzerinde durmaktadır. İyi doktor, kötü doktor ve kötü hasta. Hasta ve doktor arasındaki iletişimin psikolojik rahatsızların iyileşmesine olan etkilerinin ele alındığı filmlerin yanı sıra, bu hastalıklara sahip

olan kişilerin suç işleme eğilimini yansıtan filmler de örnekler arasındadır. İyi bir psikiyatristin hastanın hayatına olumlu yönde etkilerini işleyen filmler, toplumsal açıdan tedaviye yönlendirme işlevi taşıyabilmektedir. Bu durum, sinemanın izleyici üzerindeki harekete geçirme gücünden kaynaklanmaktadır (Gabbard ve Gabbard 2014, Ss.183-281).

3.8.1.Psikanalizin Sinema Üzerindeki Etkileri

Bir psikoterapi tekniği ve yöntemler bütünü olan psikanalizin kurucusu Freud, öncelikli olarak ruhsal problemlere çözümler bulabilmeyi amaçlamıştır. Tüm hayatı boyunca bu alanda yaptığı araştırmalar ile kuramını genişletmiştir. Freud ile temelleri atılan kuram zaman içinde pek çok önemli psikanalist tarafından ele alınarak geliştirilmeye devam etmiştir. İnsanın iç dünyasını ve psikolojik gelişimini keşfetmek üzerine çalışmalar gerçekleştirilen psikanaliz, insanı anlama çabasından dolayı sanat dalları üzerinde de etki göstermiştir. Sadece psikanalistler sanatla değil aynı zamanda sanat üreticileri de psikanalistlik çalışmaları ilgi ile takip etmişlerdir. Sinema, izleyici ile kurduğu özel bağ sayesinde psikanalistler için diğer sanat dallarından ayrılarak ön plana çıkmıştır. Bu bağın oluşmasını sağlayan etkenler arasında sinema salonlarındaki atmosfer, birden fazla duyu organına hitap edebilmek, insanların yaşamlarından kesitler sunmak, kişinin benliğine ayna tutabilmek gibi özellikler bulunmaktadır. Bir sinema filmi psikanaliz üzerinden değerlendirildiğinde hikâyesi, karakterler, mekânlar, renkler, müzikler, replikler ayrı ayrı incelenmektedir. Filmlerin içerisine konumlanan iletiler ancak tüm bu öğeler beraber değerlendirildiğinde açıklanabilmektedir. İzleyici, filmdeki karakterlerle kendini özdeşleştirme eğiliminden dolayı iç dünyasında bir aydınlanma yaşayabilir. Karakterlerin fiziksel özellikleri izleyicinininkinden farklı olsa dahi, bir yansıma olarak görülebilmektedir. Birey izlediği filmler sayesinde yalnız olmadığını, dünyada onun gibi düşünen ve onun gibi yaşayan insanların da var olduğunu görebilmektedir. Aynı zamanda birden fazla karakterin hayatına odaklanan filmler, farklı bakış açılarını bir arada sunması sebebiyle bireyde duygudaşlık gelişimine yardımcı olabilmektedir. Yönetmenin bakış açısı haricinde bir sinema eserini psikanaliz açısından şekillendiren başka bir unsur ise izleyicinin algısıdır. Bireyin herhangi bir eserden etkilenmesinde kendi gelişimi de önemli yer tutmaktadır. Kişisel hayatından izler barındıran ve içinde bulunduğu psikolojik sürecin yansımalarını bulduğu eserler birey üzerinde daha fazla etki bırakabilmektedir (Bakır, 2008, Ss.50-52).

Sinema, psikolojik durum ve olayları anlatmak için psikanaliz kuramından faydalanmaktadır. Dolayısıyla psikiyatri alanındaki gelişmeler sinema akımlarını da etkilemektedir. Çeşitli psikolojik hastalıkların ve durumların insanlar tarafından daha bilinir olmasını sağladığı gibi, bireylerin olaylarla baş etme sürecini gözler önüne sererek psikolojik çalışmaları destekleme niteliği de taşımaktadır. Günümüzde de sinema sektörü içerisinde psikolojik durumlar ve olaylar üzerinden şekillenen konulara sahip filmler önemli bir yere sahip olmaktadır (Ormanlı, 2011, Ss.55-62).

3.8.2.Psikanalitik Film Eleştirisi

Freud'un Leonardo Da Vinci, Dostoyevski, Sheakespeare gibi alanında önemli eserlere imza atan sanatçıların ortaya koyduğu yapıtları psikanalatik olarak değerlendirmesinden sonra, sanat eserleri psikanalatik olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Freud bu değerlendirmeleri, sanatçıları hastalarıymışçasına ele alıp kişilik analizleri yaparak gerçekleştirmiştir. (Özden, 2000, s.160).

Psikanalitik film eleştiri yöntemi kullanılırken filmin yönetmeni, karakterler ve izleyici psikolojik yönden incelenebilmektedir. Yöntem filmleri bir rüya sekansına olan benzerliği üzerinden ele alarak, üstü kapalı anlamları ve sembolleri çözümlemeyi amaçlamaktadır. Sıkça tercih edilen sinema eleştiri türlerinden biri olan psikanalitik film eleştirisi sinemanın izleyici üzerinde yarattığı ayna tutma işlevi ve filmler içine gizlenen örtük anlamları ortaya çıkarmak üzerinde durmaktadır. Yöntemin özü filmdeki karakterlerin, yönetmenin ya da izleyicinin bilinçaltına inerek, onları bir hasta gibi incelemek ve bunun üzerinden çıkarımlar yapmaya dayanmaktadır. Bilinçaltına yapılan incelemeyi içermesi sebebiyle yöntem, filmlerin kültürel ve toplumsal davranış kalıpları açısından açıklanmasına da olanak tanımaktadır. Özetle psikanalitik eleştiri, filmlerde psikolojik temellere dayanan durum ve olaylardaki açıkça belirtilmiş ya da gizlenmiş mesajların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. (Terbaş, 2013, s.60).

4. SİGMUND FREUD’UN PSİKANALİZ KURAMI PSİKOSEKSÜEL GELİŞİM EVRELERİ ÜZERİNDEN, ANNE VE ÇOCUK İLETİŞİMİNİN İNCELENMESİ “ KEVİN HAKKINDA KONUŞMALIYIZ “ FİLMİ ANALİZİ

Bu bölümde ‘‘Kevin Hakkında Konuşmalıyız’’ filmi Sigmund Freud’un psikanaliz kuramı içindeki psikoseksüel gelişim evreleri üzerinden ele alınarak analiz edilecektir. Kuram çerçevesinde filmde esas alınan aile(anne-çocuk) iletişimi ve ilişkisi irdelenerek, çocuğun gelişimi üzerinde ilk bakıcının rolü, etkisi ve bağlanma sürecinin birey olma haline etkileri incelenecektir. Analiz yapılırken, Freud’un psikanalize kazandırdığı kavramlar ve psikoseksüel gelişim evreleri kullanılmıştır.

4.1.Kevin Hakkında Konuşmalıyız Filminin Olay Örgüsü

Kevin Hakkında Konuşmalıyız (We Need to Talk About Kevin), Lionel Shriver'in 2003'te yayınlanan aynı adlı kitabından uyarlanmıştır. 2011 yılında yayınlanan film, 1 saat 50 dakika sürmektedir. Psikolojik gerilim türündeki film, 10.8milyon\$ hasılat elde etmiştir. Yönetmenliğini Lynne Ramsay'in yaptığı filmin yapımcıları Jennifer Fox, Luc Roeg, Bob Salerno'dur (wikipedia.org).

Filmin başrolündeki Eva karakteri kariyerine önem veren çalışkan bir kadındır. İş hayatını başarılı bir şekilde sürdürmekteyken duygusal bir ilişkiye başlar. Bu ilişkinin başlarında durumdan memnundur ancak beklenmedik bir hamilelik ile karşı karşıya kalır. Eva, hayatının bu döneminde hamileliğe ve anne olmaya hazır hissetmemektedir. Partneri Franklin onu bebeği doğurması konusunda yönlendirirken Eva da durumu kabullenmeye başlamaktadır. Ancak bu istenmeyen gebelik hali Eva'nın psikolojisine olumsuz yansımalar getirmektedir. Kevin daha karnında bir ceninken bile onunla güvenli bir bağ kuramaz. Maddi ve manevi olarak bir çocuğun sorumluluğunu almaya hazır olmayan çift, doğumdan sonra da büyük zorluklarla karşılaşacaktır. Franklin çocuğun gelişim süreci boyunca etkisiz kalır ve bir noktada yaşanan her şey için Eva'yı suçlayacaktır. Kevin bağlanma döneminde annesinden hiç şefkat ve desteklenme görmemesi sebebiyle duygusal olarak gelişmemiş bir çocuk olmaya başlar. Psikolojisi giderek bozulan Kevin, hayatının her alanında sorunlu bir çocuk olduğunu sergileyen davranışlar göstermektedir. Film Kevin'nin doğumdan itibaren 18 yaşına gelene kadarki gelişim sürecini ele almaktadır. Her zaman yaşatlarından çok farklı bir çocuk olan

Kevin, bir kardeşi olmasıyla beraber daha da zor bir süreçten geçmeye başlar. Eva ilk çocuğunda yaşadığı her tecrübenin tam tersini ikinci çocuğunda yaşayacaktır. Bu da Kevin'nin saldırgan tavırlarını ön plana çıkarmasına sebep olur. Filmde tehlikenin boyutları adım adım artarken, Kevin filmin sonunda korkunç bir katliama imza atacaktır. Bu sosyopat kişiliğın oluşumunda anne karnındaki gelişiminden ilk çocukluk dönemindeki gelişimine kadar olan sürecin rolü büyük olmuştur. Filmde yaşanan olayların sorumlusu olarak anne konumlandırılmıştır. Çocuğın gelişimindeki olumsuz yönler ve bunun yansımaları için anne cezalandırılırken, baba hayatına devam edebilmektedir. Bir yandan evliliğı biten diğerk yandan çocuğının işlediğı suçların sorumluluğı altında kalan Eva, her şeye rağmen hayatını idame ettirme çabası gösterecektir.

Görsel 1: Kevin Hakkında Konuşmalıyız Filmi Afişı

Kaynak: Kevin Hakkında Konuşmalıyız filmi, (www.youtube.com)

4.2. Kevin Hakkında Konuşmalıyız Film Analizi

Filmde zaman açısından tutarlı bir akış bulunmamaktadır. Dönemleri parça parça ve karışık şekilde ele alan filmin ilk sahnesi aslında son sahnesi ile başlar. Bu sahnede evin içinden bir perdenin rüzgârda dalgalanması görünür, aynı zamanda seyircinin son sahnelere doğru anlamlandırabileceğı çok kritik bir ses olan fiskiye sesi duyulur. 2. Dakika itibariyle sahne domates festivaline geçer. Çok kalabalık ve kırmızı tonların her yeri kapladığı sahneler

devam ederken ve Eva'nın festivalde insanların kolları üzerindeki yükselişinden sonra yere bırakılmasıyla sahne sona erer. Bu festival görüntüsü Eva'nın Kevin'nin doğumundan önceki hayatını sembolize etmektedir. Eva Kevin'den önce festivallere katılan, gezmeyi, eğlenmeyi seven hayattaki önceliği kendisi ve zevkleri olan bir kadındır. Aynı zamanda domates kırmızısı ve kalabalık festival alanı, Kevin'nin sebep olacağı katliam ve Eva'nın bu yüzden yaşayacağı utanç ve suçluluk duygusunu anlatmak için kullanılan metafordur. İlk kez bu sahnede görülen kırmızı renk filmin genelinde baskın olarak kullanılmaya devam etmiştir. Eva'nın küçük Kevin'le oynamaya çalıştığı top, katliamın gerçekleştirildiği okulun spor salonunun kapısı, Eva'nın sürekli içtiği şarabın rengi kırmızıdır, Kevin'nin ekmeğin üzerine sürdüğü reçel, Kevin'nin Eva'nın haritalarla kapladığı odayı boyadığı renk ve Eva'nın olaydan sonra maruz kaldığı tacizde evine ve arabasına atılan boyanın rengi de kırmızıdır. Kırmızı Kevin ile Eva arasındaki ilişkinin negatif, gergin ve saldırgan yönlerini temsil etmektedir (Lotman, 2012, s.66).

Görsel 2: Domates Festivali ve Kırmızı Metaforu

Kaynak: Tomatina 2010 Film "We Need To Talk About Kevin" (www.youtube.com)

Görsel 3:Kevin'nin Doğumundan Sonra Hastane Odası

Kaynak: We Need to Talk About Kevin, (www.youtube.com)

Eva hamilelik sürecini hem fiziksel hem psikolojik olarak benimseyememiş ve duruma adapte olamamıştır. Gergin ve mutsuz hamilelik sürecinin sonunda zor bir doğum gerçekleştirir. Şekil 2'de görüldüğü gibi doğumdan sonra hastane odasında Eva bebeği kucağına bile almak istememiştir. Doğum sonrası depresyonu geçiren Eva, kendini yorgun, mutsuz hissetmekle beraber bebeğine karşı sevgi ve şefkat duyguları hissedememektedir.

Görsel 4: Eva'nın Kevin'nin Ağlamasına Tepkisi

Kaynak: We Need to Talk About Kevin, (www.youtube.com)

Oral dönem doğumla beraber başlayan ve 1 yaşına kadar sürebilen gelişim evresidir. Bu dönemde libido enerjisi ağıza ve dudaklara entegredir. Meme emme dönemini kapsayan oral evre bebeğin anne ile kurduğu ilk ilişkinin temellerini oluşturduğu dönemdir. Bebek bu dönemde annesi ile sürekli temas içinde olmak ister ve temel ihtiyaçları olan beslenme ve

temizlenmenin karşılanmasını ağlayarak talep eder. Bu ihtiyaçların düzenli şekilde karşılanması bebeğin anneye olan güven ve bağlılık duygusunu geliştirmektedir. Karşılanmayan gereksinimler ilerleyen zamanlarda bireyin takıntılı ve bağımlı bir kişiliğe sahip olmasına sebep olabilmektedir. Bebeklikte temelleri atılan bağlanma şekilleri hayat boyu etkili olmaktadır. Bağlanma bebeklikten başlayan ve hayat boyu etkilerini devam ettiren bir süreçtir. (Kaplan, Sadock & Grebb, 1994, Ss.1080-1100)

Bowlby (1973), bağlanmayı, insanların hayatlarında özel olan diğer insanlarla kurdukları güçlü duygusal bağlar olarak tanımlar. Duygusal bağ kurma sürecinde bebek, hayati fonksiyonlarını istikrarlı tutmak için bu bağa ihtiyaç duyar. Kişiler arası iletişimin sağlıklı gelişebilmesi bu ilk bağların oluşma sürecindeki istikrar ve güvenle doğru orantılıdır (Bowlby, 1988, s.34). Oral dönemin sağlıklı bir şekilde geçirilememesi bireyde bağımlılıkların gelişmesine sebep olmaktadır.

Eva istenmeyen bir hamilelik yaşadığı ve bir çocuk sahibi olmaya hazır olmadığı için bebeğiyle sevgi ve güven bağı kuramamıştır. Doğumdan sonra bebeğin sürekli ağlayarak ihtiyaçlarının giderilmesi talebi Eva için stres unsuru olmaya başlamıştır. Şekil 4 ile gösterilen sahnede Eva'nın Kevin'nin ağlayarak ihtiyaçlarını belirtmesine karşı sabırsız ve rahatsız hissetmiştir. Eva'nın bebeğin ihtiyaçlarını doğrudan ve sabırla karşılaması durumunda aralarında güvenli bağlanma ilişkisi ortaya çıkabilirdi ancak Eva bu durumun tam tersini gösterdiği için bebeğin annesine karşı güvensiz bağlanmasına sebep olur (Kapçı ve Küçüker, 2006, Ss.286-295).

Görsel 5: Kevin Tırnak Koparma Tepkisi-Hapishane sahnesi
Kaynak: We Need to Talk About Kevin (www.youtube.com)

Oral dönemde annesi ile yeterince bağ kuramayan Kevin şekil 5'te görüldüğü gibi annesi onu hapishanede ziyarete geldiğinde ağzı ile el tırnaklarını kopararak sırayla masanın üzerine dizer. Bu sahne hem sağlıklı oral dönemin oral bağımlılıklara olan etkisini temsil ederken hem de Kevin'nin annesine olan tepkisini konuşmadan ortaya koyma biçimini ifade etmektedir.

Görsel 6: Kevin ve Eva Oyun
Kaynak: We Need to Talk About Kevin - Clip 3 (www.youtube.com)

Şekil 6 ile gösterilen sahnede Eva Kevin'nin temel motor becerilerini geliştirmesi için nesneler üzerinden oyun oynamaya çalışır. Kevin tepkisiz bir şekilde Eva'nın uğraşlarını görmezden gelir. Eva sabırla aynı hareketleri birkaç kez tekrar eder ve Kevin'den bir tepki almayı bekler. Topu atmayı reddeden Kevin tepkisizliğini sürdürür. Bir süre sonra Eva umudu kesmişken Kevin aniden topu geri atar. Bu durum Eva'yı sevindirir de tekrarı olmayacaktır. Kevin topu geri atarak sadece kendisinde bir sorun olmadığını ama annesine olan öfkesi sebebiyle onu cezalandırmak için tepkisiz kaldığını ortaya koyar.

Görsel 7: Kevin'nin Oyun Tepkisi

Kaynak: We Need to Talk About Kevin - Clip 3 (www.youtube.com)

Şekil 7 de Kevin'nin Eva'ya karşı tepkisinin beden diline yansması net bir şekilde görülmektedir. Bu tepkinin sebebi ise Kevin'nin Eva'nın onunla ilgileniyormuş gibi yapmasının aslında içten gelen bir davranış değil yapmacık bir tutum olmasını hissetmesinden kaynaklanır. Eva ses tonu ve kullandığı kelimelere dikkat etse de beden dilini kontrol edemez. Kevin gelişim evrelerinin başında bir çocuk olmasına karşın bu beden dilini algılayabildiğini Eva'yı cezalandırarak gösterir.

Görsel 8: Kevin Tuvalet Eğitimi

Kaynak: We Need To Talk About Kevin potty training clip (www.youtube.com)

1-4 yaş arasında ki anal dönemde çocuk, anüs ve kas sistemi üzerindeki kontrolünü keşfetmeye başlar. Aynı zamanda bu dönemde çocuğun kendi bedeni üzerindeki kontrolünden kaynaklı övünç ve kontrolü kaybettiği zaman azarlanmaya maruz kalması durumunda da

utanç duygusu şekillenmeye başlar. Tuvalet eğitimi başlarken dikkat edilmesi gereken en önemli şey davranış biçimidir. Ebeveyni tarafından katı ve cezalandırıcı bir eğitim verilen çocuk, oral döneme geri dönme isteği ya da yetişkinliğinde başarısız olma korkusu hisseden takıntılı bir bireye dönüşebilmektedir. Aynı zamanda çocukta otoriteye direnme ve inatlaşma gibi dürtüler de bu dönemde gelişerek tuvalet alışkanlığını bir tepki mekanizması olarak kullanmaya başlayabilmektedir. (Deutsch, ve Onur, 2019, Ss.226-237)

Şekil 8'deki sahnede görüldüğü gibi Kevin yaşına göre tuvalet eğitimi konusunda geri kalmıştır. Bunda Eva'nın her zamanki sabırsız tutumunun etkisi vardır. Buna karşın Kevin bez takmaya devam eder ve tuvaleti kullanmayı reddeder. Bununla da kalmayarak annesine sinirlendiğinde onu cezalandırmak için tuvaletini tutar temiz bez giydiği an tuvaletini bırakır. Bu davranışın altında otoriteye kafa tutarak onu benimsemediğini göstermek ve kontrolü kendi eline almak istemesi yatar. Kevin yine annesine olan tepkisini göstermek için Eva henüz yeni bezini giydirmişken tuvaletini yapar. Bu duruma çok sinirlenen Eva Kevin'i kolundan sertçe tutarak masaya çıkarır. Dengesini kaybeden Kevin yere düşer ve kolunda kırık oluşur. Eva hemen onu doktora götürür ama durumun anlaşılmasından yana endişelidir. Bu noktaya nasıl geldiğini sorgular. Kevin beklenenin aksine kimseye gerçeği anlatmaz ve durumun kendi hatası olduğunu söyler. Bu yalanı Eva'yı korumak için söylemiş gibi dursa da gerçekte amacı kontrolü eline aldığını göstermek istemesidir. Eva'yı kendi vicdan azabı ile baş başa bırakarak, suçluluk duygusunun onu cezalandırmasını arzular. Sadece ikisinin bildiği bir sırrı taşımak Kevin'e haz duygusu yaşatır (Murdock, 2016, Ss.296-297)

Görsel 9: Kevin'nin Hastalanması ve Eva ile ilk yakınlık
Kaynak: We Need to Talk About Kevin (2011) Eng Subtitles Full HD Thriller
(www.youtube.com)

Fallik dönemde çocuk(3-6 yaş) kendi bedenini ve cinsiyetini keşfetmeye başlamaktadır. Bu dönemde çocuklar karşı cinsi olan ebeveyni sahiplenme ve aynı cinsiyette olduğu ebeveyni uzaklaştırma çabası içine girer. Cinsel kimliğin oluşmaya başladığı bu dönemin sağlıklı bir şekilde geçirilmesi sağlıklı kişilik gelişimi açısından önem arz etmektedir. Toplumsal rolleri ve cinsel benliğini benimseyebilmesi adına, çocuğun kendi cinsiyetinden olan ebeveyni örnek alması gerekir. Ancak fallik dönem için bu durum karmaşılaşır ve karşı cinsten olan ebeveyne karşı libido gösterilebilir. Çocuğun bunun yanlış bir cinsel ilgi olduğunu hissederek korkuya kapılması mümkündür (Nasio, 2012, Ss.148-154)

Şekil 9’da gösterilen sahnede Kevin hastalanmıştır. Bebekliğinden bu zamana kadar annesine hiçbir yakınlık göstermeyen ve fiziksel temastan kaçınan Kevin, hastalık döneminde farklı tepkiler vermeye başlar. Öncelikle hasta olduğu ve istifra ettiği için kendini suçlu hissederek annesinden özür diler. Eva bu tavır karşısında şaşkınlığını gizleyemez ve belki de ilk defa gerçek bir şefkat gösterme eğiliminde bulunur. Annesi Kevin’e uyuyabilmesi için masal okurken aniden Kevin yattığı yerden kalkarak başını annesinin göğsüne koyar.

Bu yakınlık Eva’yı şaşırttığı kadar mutlu da eder. Film boyunca Kevin ve Eva’nın gerçek bir bağ kurduğu tek sahne bu olmuştur. Babası odaya girdiğinde Kevin bundan rahatsızlık duyar ve öfkelenir. Babasına sert bir tavır takınarak gitmesini söyler ve bunu söylerken annesine daha fazla sarılarak fiziksel temasını artırır. Filmin genelinde Kevin, annesine öfke ve nefret duyarken babasına karşı sıcak ve samimi davranmıştır. Babasının yanındayken annesine iyi davranıyormuş gibi rol yaparak çoğu zaman kavga etmelerine sebep olmuştur. Kevin’nin amacı Eva’nın tamamen yalnız hissetmesine yol açmaktır. Kevin’nin hastayken sergilediği tavır psikoseksüel gelişim evrelerinden fallik dönem içinde yaşanan Oidipus kompleksine göndermedir (Akmaz, 2017, Ss.40-43).

Görsel 10: Mahremiyet Talebi

Kaynak: We Need to Talk About Kevin (2011) Eng Subtitles Full HD Thriller

(www.youtube.com)

Şekil 10'daki sahnede fallik dönemde beden algısı gelişen çocuğun mahremiyet talebi işlenmiştir. Hastalık sürecinde annesi ile fiziksel ve duygusal bağ kurmaya başlayan Kevin, iyileştikten sonra annesine karşı çekingenleşmiştir. Her zaman Kevin'i Eva giydirmiştir, ama artık Kevin mahremiyet talep eder ve kendi kendine giyinmek istediğini söyleyerek Eva'yı odadan kovar. Bedeni üzerinde hâkimiyet kazanmak isteyen Kevin, annesine olan ihtiyaçlarının azaldığını vurgulayarak güç gösterinde bulunur. Ruh hali hastalığı atlattıktan sonra tamamen değişerek eskisinden daha da öfkeli bir hal almıştır. Kevin Eva ile kurduğu yakınlıktan rahatsızlık duyarak bu durumu hiç yaşanmamış gibi kabul ettirmeye çalışacaktır (Nasio, 2012, Ss.148-154)

Görsel 11: Kevin Ok Atmayı Öğreniyor

Kaynak: We Need to Talk About Kevin Trailer | ARROW (www.youtube.com)

İlk çocukluk döneminin son evresi olarak tanımlanan ve 6-12 yaş aralığını kapsayan latent(gizil) dönemde çocuk, libidosunu karşı cins yerine eşyalar, oyunlar ve aynı yaş grubundan arkadaşlarına yöneltir. Cinselliğin bastırıldığı başka bir deyişle uykuya geçtiği dönemdir. Bu yaş aralığında çocuk, sinirlendiğinde eşyaları kırıp dökmek ya da yüksek sesle bağırarak gibi tepkiler verebilir. Erkek çocuklarda bu evrede kavga ve gruplaşmaya yönelme görülebilmektedir. Kendine eril bir meslek edinme hedefi koyabilir ya da silah, kılıç, ok gibi nesneler ile oynanan oyunları tercih edebilir. Utanma duygusunun agresiflik ile ifade edildiği bu dönem en az diğer gelişim evreleri kadar önemlidir (Silverman, 2017, s.319).

Şekil 11 ile gösterilen sahnede Kevin ok atmayı öğreniyor. Bu teklif babasından gelir ve Kevin çok isteklidir. Ok atmayı öğrenmeye başlar ve hedefi tutturmak konusunda yeteneklidir. Annesine olan öfkesini özgürce yansıtabileceği bir alan bulmuştur. Aynı zamanda bu alan babası tarafından takdir görmesini sağlar. Kevin yaşitlarına göre oldukça yalnız bir çocuktur. Kendi arkadaş grubu ya da yakın arkadaşı yoktur. Vaktinin çoğunu düşünerek ya da oyun oynayarak geçirir. Kardeşinin doğumuyla beraber daha da içine kapanık bir çocuk olmaya başlamıştır. İçinden büyük çocuk olmanın verdiği bir sorumluluk ya da olgunluk gelmemekle beraber Eva'nın ikinci çocuğunda geçirdiği dönüşüm onu kardeşine karşı daha da olumsuz duygular beslemeye iter. Eva Kevin'nin aksine kız çocuğunu dünyaya getirdiği andan itibaren onunla güçlü bir sevgi bağı kurar. Babanın bu durumda rolü Kevin'den sorumlu olmaktır. Bu amaçla okçuluk hobisi aracılığıyla Kevin'le ilgilenirken Eva'da bebeğinin bakımı ile daha çok ilgilenebilmektedir. Kevin'nin asosyal yapısı ve kardeşine olan sevgisiz tutumu ileride daha büyük sorunlar çıkmasına sebep olacaktır. Annesiyle kuramadığı bağı ikinci bir çocuğun kurduğunu görmek onun kişiliğinde köklü bir değişime yol açarak ileriki yaşlarda işleyeceği büyük suçun kapılarını aralayacaktır. Annesinden hiç göremediği koşulsuz sevgi ve sabrın başka bir çocuğa sunulduğuna şahit olmak onun için dayanılmaz bir hale gelir. Kardeşinin doğduğu ilk günden itibaren onunla asla bağ kuramaz, küçük el şakaları yoluyla aslında kardeşine şiddet uygulamaya başlar. Bu durum Eva'yı her geçen gün daha da tedirgin etmektedir. Konuyu partneri Franklin'e ne zaman açsa, karşılığında gereksiz yere endişe duyduğu ve olayları abarttığı yönünde geri bildirimler almaktadır. Bu konuda Franklin haksız değildir çünkü Kevin ona karşı her zaman ilgili ve güler yüzlü davranır. Babasının olduğu ortamlarda annesine olan öfkesini de gizlemeye çalışır. Eva, ikinci çocuğuna hamile kaldığında bu haberi uzun bir süre kendisine

saklamayı tercih eder. Daha doğmamış çocuğunu Kevin'den korumaya yönelik bir içgüdü geliştirmiştir.

Kevin latent(gizil) dönemi kendini okçuluk ile tatmin ederek geçirir. Bu hobi sayesinde babasıyla daha çok vakit geçirme imkânı bulur. Artık annesine karşı meydan okumaları daha da artmıştır. Rol yapmasına gerek olmaksızın ona olan nefretini her fırsatta göstermeye başlar. Eva'nın hazırladığı yemekleri yere döker, eşyalara zarar verir ve rahatsızlık verici derece açık konuşmalar yapmaya başlar. Annesine, alışmanın sevmekle aynı şey olmadığını onun da kendisine alıştığını ama sevmediği ima eden cümleler kurar. Bu diyaloglar Kevin'nin sevgisiz hissettiğinin kanıtı niteliğindedir. Eva'nın hazır olmadığı bir dönemde hamile kalması ve çocuk sahibi olmasının yarattığı her durum Kevin'nin son derece travmatik bir çocukluk geçirmesine sebebiyet vermiştir. Eva'nın suçluluk hissi ikinci çocukla beraber azalır ve koruma içgüdüsüne dönüşür. Çocuğunu korumak için Kevin'le savaşması gerekecektir.

Görsel 12 : Kevin Mastürbasyon Yaparken Eva'nın Kapıyı Açması

Kaynak: We need to talk about kevin- masturbation scene (www.youtube.com)

Genital dönem 12-18 yaş arasındaki gelişim sürecini kapsamaktadır. Ergenlik olarak da bilinen bu dönemde libido cinsel organa odaklanır. Biyolojik olarak gelişimin devam etmesi ile ergen birey vücudundaki değişimleri incelemeye ve haz noktalarını keşfetmeye yönelir. Bu süreçten önce daha çok aile ilişkileri güçlenirken genital dönemde sosyal çevre gelişir, ilgi odakları ve öncelikler değişim göstermeye başlar. Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinde genital dönem sonuncu evredir ve öncesinde yaşanan bütün evrelerin sonuçları bu dönemde ortaya çıkmaya başlamaktadır. Geçmiş evreler sorunlu şekilde gelişmiş ise genital dönemde psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Bireyin gelecek hayatını şekillendiren bu

dönem, yetişkinlerin hayatını incelemek konusunda oldukça önemlidir. Ergenlik dönemi, kimlik oluşumunda önemli rol oynamaktadır (Freud, 2018, Ss.46-45).

Şekil 12 ile gösterilen sahnede Kevin mastürbasyon yaparken Eva odaya girer. Kevin toparlanmaz ve eylemini hiçbir şekilde durdurmaz. Eva tam odadan çıkacakken Kevin'nin pervasız tavrına takılır. Çünkü Kevin annesinin gözlerinin içine bakarak mastürbasyon yapmaya devam eder. Bu sahne genital döneme vurgu yapar. Kevin eylemini durdurmayarak annesine saygı duymadığını gösterir. Eva'nın şaşkınlığı Kevin için haz duygusunu yükseltir. Filmin genelinde olduğu gibi bu davranış biçimi de bir meydan okumadır. Pes eden Eva olur. Kapıyı kapatarak odadan ayrılır. Bu sahnede Kevin'nin libidosunu yönetme biçimi aktarılmıştır. Cinsellikte duyduğu haz tamamen hırs ve öfke gibi duygulardan beslenmektedir. Öte yandan film boyunca Kevin'nin cinsel yönelimi ve partnerleri olup olmadığı hakkında bilgi içeren bir sahne bulunmamaktadır. Yaşıtlarına göre oldukça asosyal bir gençtir. Zamanının çoğunu evde geçirir. Okçuluk hobisi dışında her hangi bir aktiviteye vakit harcamaz. Daha düşünceli, içine kapanık karanlık bir dönemin içine girmiştir artık. Fiziksel olarak bulunduğu yerde değilmiş gibi sürekli düşünceli bir hal içindedir. Kız kardeşi ve annesi ile hiçbir paylaşımı yoktur tek iletişimi babasıyla. Genital dönemde Kevin'nin ruh hali daha da kötüye gitmeye başlar. Gizemli ve içine kapanık bir ruh haline bürünmüştür. Bu dönemde şiddet eylemlerini hayata geçirmeye başlayacaktır (Freud, 2018, Ss.46-45).

Görsel 13: Kevin Ok İle Annesini Hedef Alıyor

Kaynak: We Need to Talk About Kevin (2011) Eng Subtitles Full HD Thriller

(www.youtube.com)

Kevin'nin şiddet yönelimi ilk olarak şekil 13 ile gösterilen sahnede ortaya çıkmaya başlar. Babası ile ok atma egzersizi yapmaktadır. Babasının arkası dönük olduğu bir anda

Kevin hedefini onları camdan izlemekte olan annesine çevirir. Yüzünde hiçbir kuşku ifadesi bulunmadan hedef alır ve oku bırakır. Ok cama geldiği anda Eva'nın yüzünde şaşkınlık ve korku dolu bir ifade vardır. Açık bir şekilde Kevin tarafından tehdit edilmiştir. Ok atma hobisi masum bir aktivite gibi dursa da filmin ilerleyen sahnelerinde aslında bu hobinin korkunç bir planın temel taşı olduğunu görülecektir.

Görsel 14: Celia'nın Evcil Hayvanı

Kaynak: **We Need to Talk About Kevin (2011) Eng Subtitles Full HD Thriller**

www.youtube.com

Şekil 14 'te Kevin'nin kız kardeşi Celia'ya ait evcil hayvan gösterilmektedir. Celia evcil hayvanı ile arsında duygusal bağ kurmuştur. Evcil hayvanı ile arasındaki ilişki annesi tarafından da takdir görmektedir. Bir süre sonra Celia'nın evcil hayvanı kaybolur. İlk başta Eva da dahil olmak üzere herkes hayvanın kafesinden kaçtığını düşür. Bir akşam Eva'yı bulaşıkları yıkarken görürüz. Lavaboda tıkanıklık olur ve Eva lavabonun borusuna elini soktuğunda dehşete kapılır. Kan ve ceset parçaları eline gelir. Bu parçalar Celia'nın evcil hayvanına aittir. Korkunç bir şekilde öldürülmüştür. Eva hemen lavaboya tuz ruhu döker ve ortalığı temizler. Kafasında soru işaretleri yoktur, onun için bunun tek sorumlusu kesinlikle Kevin'dir. Elinde kanıt olmadığı için bu olaydan kimseye bahsedemez. Film içinde Kevin'nin bu eylemi gerçekleştirdiğine dair kanıt niteliğinde bir sahne bulunmamaktadır.

Görsel 15: Celia'nın Kaza Sonucu Gözünde Hasar Oluşması

Kaynak: **We Need to Talk About Kevin (2011) Eng Subtitles Full HD Thriller**

(www.youtube.com)

Eva'nın lavaboyu açmak için kullandığı kimyasal madde sebebiyle kızı Celia'nın gözünde kalıcı bir hasar meydana gelir. Filmdeki iddia şöyledir: Celia ortada bırakılan kimyasal madde ile temasta bulunur ve gözünde kalıcı bir hasar oluşur. Bu durum hem anne hem babayı sarsacak bir travma yaratır. Eva'nın söylemine göre kendisi kimyasal maddeyi kullandıktan sonra dolaba kaldırmıştır. Ama partneri Franklin bu konuda tamamen Eva'yı sorumlu tutar. Eva ise bu duruma sebep olanın Kevin olduğundan neredeyse emindir. Filmde Kevin'nin suçlu olduğunu kanıtlayan bir sahne bulunmamasına karşın, kendinden emin ve rahat tavırları şüphe uyandırıcıdır. Kardeşinin başına gelenlerden dolayı hiçbir üzüntü belirtisi göstermeyen Kevin, durumu önemsizleştirme çabasına girmiştir. Filmin genelinde Celia ve Kevin'nin tüm sahneleri Kevin'nin şiddet eyleminin destekleyicisidir. Oyun oynarken bile kız kardeşine zarar verme arzusunu bastıramadığı ortadadır. Kanıt olmadığı için kimse Kevin'i suçlayamaz. Eva herkesin gözünde tek suçlu ilan edilir ve vicdan azabı çekmesi beklenir. İçten içe yaşanan olay yüzünden vicdan azabı duymaktadır ancak kendini suçladığı kısım kimyasal maddeyi ortada bırakması değil Kevin'e engel olamamasıdır.

Görsel 16: Okulun Kapındaki Kilitler

Kaynak: **We Need to Talk About Kevin (2011) Eng Subtitles Full HD Thriller**

(www.youtube.com)

Katliamdan birkaç gün önce Kevin'e kargo ile bir paket gelir. Kevin paketi mutfakta Eva ve Franklin'nin önünde açar. Paketin için bir sürü sarı renkte bisiklet kilidi çıkar. Kilitler şekil 17 ile gösterildiği gibidir. Kevin'nin bisikletini çok uzun zamandır kullanmadığını bilen Eva bu duruma şaşırır ve neden bu kadar çok kilide ihtiyacının olduğunu sorgular. Kevin'nin cevabı hazırdır. İnternette uygun fiyatlı ve toptan alışveriş yaptığını, bu kilitleri okuldaki arkadaşlarına satarak kar elde edeceğini söyler. Bu ticari fikri için babasından övgüler alacaktır. Kilitlerin esas kullanım amacı ise katliamdır. Kevin aldığı kilitleri ile okulun çıkış kapılarını kapatmak için kullanır. Büyük finalini gerçekleştirirken kimsenin kaçarak kurtulmasını göze almayacaktır. Kilitlerin alınması ve gerekçesi, ok malzemelerinin özenle temizlenmesi ve dizilmesi sahneleri Kevin'nin bu eylemi kafasında bir süredir detaylı biçimde planladığının göstergesidir.

Görsel 17: Kevin Katliam Sahnesi

Kaynak: **We Need to Talk About Kevin (2011) Eng Subtitles Full HD Thriller**

(www.youtube.com)

Eva Kevin'nin okulunda korkunç bir olay yaşandığını duyar ve endişe ile iş yerinden ayrılır. Okula vardığında kapının önünde bir sürü polis, ambulans ve panik içinde ebeveynler olduğunu görür. Dehşet ve korku duygusu alana hâkim olmuştur. Polisler okulun kapısını kırarak açar ve içerden Kevin'nin çıktığı sahne görünür. Kevin ellerini yukarı kaldırarak yüzünde son derece rahat bir ifadeyle kapıdan çıkar. Tutuklanırken dahi yüzünde hiçbir korku belirtisi yoktur. Aksine gururlu bir ifade ile gözleri Eva'yı aramaktadır. Şekil 16 ile başlayan katliam sahnesi boyunca sadece Kevin'nin hedef alarak ok attığı görülmektedir. Birçok okul arkadaşının hayatını kaybetmesine sebebiyet verir. Kevin tutuklanır ve çocuk ceza evine götürülür. Şekil 16 ile belirtilen görselde Kevin'nin katliam öncesi ellerine iki yana açması beden dili olarak hükmedici bir tavrı göstermektedir. Olaydan sonra pişmanlık duymaması ve hapisshanedeyken gazetecilere verdiği röportaj sırasında gerçekleştirdiği eylemin asla unutulmayacağı bu yüzden onun da unutulmaz biri olacağına dair cümleler sarf etmesi narsistik kişilik bozukluğu ve Tanrı kompleksi olduğuna dair göndermedir. Yaratma ve yok etme gücünün hazzına duyulan istekle Kevin kendini herkesten üstün görmektedir. Olaylara olan tepkisizliği ve duygudaşlık yoksunluğu da narsistik kişilik bozukluğuna örnek gösterilecek durumlar içindedir (Turan, 2022, Ss.2-6). Eva olaydan sonra eve geldiğinde korkunç bir durumla da daha karşılaşır. Kevin okuldaki katliamı gerçekleştirmeden önce evde babası Franklin ve kardeşi Celia'yı da okla öldürmüştür. Eva'yı tamamen yalnız bırakarak onu hayat boyunca sürecek bir suçun sorumluluğunu tek başına yüklenmeye mecbur etmiştir. Kevin çocukluğunda yaşadığı tüm travmaların bedelini Eva'dan intikam alarak çıkarmıştır. İlk ceza evi zamanlarında oldukça gururlu ve pişmanlıktan uzak tavrı dikkat çekicidir. 18 yaşına gelmesi ile yetişkin ceza evine naklinin gerçekleşmesi için karar çıkartılmıştır. Eva Kevin'i yetişkin ceza evine nakil olmadan önce yaptığı son ziyaretinde ilk defa her zamankinden farklı bir tavır içinde bulur. Kevin korku ve endişe duyguları hissetmektedir. O ana kadar yaptığı her şeyden son derece emin olan Kevin, artık neyi neden yaptığını bilmediğini ifade eder. Bu sahne Kevin'nin yaptıklarının farkına vardığını ve ilk kez pişmanlık hissettiğini gösterir. Yaptıklarının bedelini yasal yükümlülükler içinde çekecektir ancak Eva dışardaki dünyada daha fazlasını yaşamaktadır. Olayların sorumlusu olarak herkes anne karakterini suçlamıştır. Toplum tarafından sözlü, fiziksel tacizler ve dışlanmaya maruz bırakılır. Hayatına bir şekilde devam etmek zorunda olduğunu bilen Eva, bunun için her gün mücadele eder.

İnceleme Özeti Tablosu

GÖRSEL	YAŞ ARALIĞI	EVRE	ÖZELLİK
Görsel 5:Kevin'nin Doğumundan Sonra Hastane Odası	0-1	Oral Dönem	Anne-bebek ilk bağ oluşumu-Fiziksel Temas
Görsel 6: Eva'nın Kevin'nin Ağlamasına Tepkisi	0-1	Oral Dönem	Bebegin fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesi
Görsel 5: Kevin Tırnak Koparma Tepkisi-Hapishane sahnesi	0-1	Oral Dönem	Oral ihtiyaçların karşılanmaması- oral bağımlılık oluşumu
Görsel 8: Kevin Tuvalet Eğitimi	1-3	Anal Dönem	Beden üzerinde hâkimiyet-güç gösterisi-otoriteye direnç gösterme
Görsel 9: Kevin'nin Hastalanması ve Eva ile ilk yakınlık	4-6	Fallik Dönem	Karşı cinsten ebeveyni sahiplenme-kısançlık
Görsel 10: Mahremiyet Talebi	4-6	Fallik Dönem	Beden algısı-utanç duygusu-mahremiyet talebi
Görsel 11: Kevin Ok Atmayı Öğreniyor	7-11	Latent Dönem	Oyuncaklara yönelim-fiziksel aktivitelerin ön plana çıkması

SONUÇ

İnsanlık tarih boyunca duygu, düşünce ve bilgi aktarımı için iletişim ihtiyacı içinde bulunmuştur. Sözlü iletişimden önce beden dili, nidalar ve çeşitli kodlamalar yoluyla iletişimi gerçekleştirmeye başlamışlardır. İnsanlar barınma, beslenme, güvenlik ve sosyalleşme gibi temel ihtiyaçlarını iletişim halinde kalarak sağlamışlardır. Günlük iletişim için kullanılan bu kanalların daha derin mesajların aktarılmasında yetersiz kalması dilin doğmasına neden olmuştur. İletişimi etkileyen pek çok faktör bulunur. Coğrafya, kültür, aile, eğitim gibi faktörler kişiler arası iletişimi dolaylı olarak etkilemektedir. Sağlıklı iletişimin gerçekleşebilmesi için, kişilerin birbirine anlamak adına çaba sarf etmesi gerekir. Yalnızca bireyin kendini doğru ifade edebilmesi sağlıklı iletişim için yeterli değildir. Karşısındaki kişinin algı ve anlama kapasitesi belirleyici rol oynar. Toplulukların yönetilebilmesi için iletişim yeteneği güçlü bir lidere ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzde sadece çift yönlü iletişim değil tek yönlü iletişim de yaygın olarak karşımıza çıkar. Kitle iletişim araçlarını kanal olarak kullanan iletişim süreçlerinde tek taraflı iletişim gerçekleştirilir.

İletişim ve psikoloji birbirinden yararlanan ve birbirinin gelişimini destekleyen bilim dallarıdır. İki bilim dalının da temelinde insanı anlama çabası bulunmaktadır. Bu sebeple iletişim süreçleri değerlendirilirken psikolojik faktörlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bireyin bebeklik döneminden itibaren başlayan psikolojik gelişim süreçleri tüm hayatı boyunca kuracağı ilişkilere etki etmektedir. İçlerinde psikanalizin kurucusu olan Freud'un da bulunduğu pek çok psikiyatrist çocukluk döneminde bilincin gelişimini incelemişlerdir. Ortaya atılan kuramlar, bir çocuğun gelişim döneminde aile, öğretmen, sosyal çevre ile olan ilişkisinin birey olma sürecine doğrudan etki ettiğini ortaya koymuştur. Bebeğin ilk bakıcısı olan anne ile arasında kurduğu bağ aynı zamanda tüm insanlar ile ilişkilerinde kuracağı bağları temsil etmektedir. Gelişim kuramlarının hepsi farklı bakış açlarına sahip kişiler tarafından ortaya konmuş olmasına karşın, öğrenme ve gelişme süreçlerinde aile içi iletişimin temel alınması konusunda ortak noktada buluşmaktadırlar. Daha sonra gelişimi etkileyen başka rol modeller de sürece dâhil olmaktadır. Baba, kardeş, akrabalar, aile yakınları, öğretmenler ve akranlar çocuğun gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu

araştırmada gelişim psikolojisi kuramları incelenmiş ve Freud'un psikoseksüel gelişim evreleri Kevin Hakkında Konuşmalıyız filmi örneklem alınarak analiz edilmiştir.

İletişim günlük hayatın devamlılığını sağlamak için gerekli olduğu kadar bireyin, toplumun, bilimin ve sanatın gelişmesi için de gereklidir. Sanat ilk ortaya çıktığı tarihten beri iletişimle iç içe olmuştur. İlk çağlarda duvarlara çizilen resimler, yerleşik düzende kullanılan desenli araç gereçler, odunlardan yapılan ilkel enstrümanlar ve kâğıdın icadından sonra gelişen yazılı eserler, hepsi insanların duygu ve düşüncelerini nesilden nesile aktarmasını sağlayarak tarih bilimi çalışmalarına da ışık tutmuşlardır. Aynı zamanda sanatın, toplumları bilgilendirme, büyük kitleleri etkisi altına alan ideolojileri yansıtırma işlevleri de bulunmaktadır. Bu nedenle sanat eserleri tarih boyunca iktidarların propaganda aracı olmaya da maruz kalmıştır. Liderler kendi ideolojilerini yaymak ve halkın gözünde otoritesini, itibarını pekiştirmek amacıyla sanatın gücünü kullanmışlardır. Bu noktada sanat, lider ve toplum arasında iletişim kurulmasını sağlayan araçlardan biri konumundadır. Toplumsal direnişlerin ve devrimlerin de sembolü olan sanat eserleri, bir ülkenin siyasi tarihi hakkında günümüze önemli bilgiler taşıyan araçlar olmuşlardır.

1890'lı yıllarda filmler ilk kez ortaya çıkmaya başladığında tüm sanat dalları arasından sıyrılan ve popülerliği gün ve gün artan sinema, iletişim bilimi açısından da önemli bir gelişmedir. Sinemayı iletişim için farklı kılan ise geniş kitlelere ulaşabiliyor olması, hem işitsel hem görsel bir sanat dalı olması, sinema salonlarındaki sessiz ve karanlık atmosfer sebebiyle izleyiciyi daha fazla etkisi altına alması. Propaganda aracı olarak da siyasi tarihe önemli eserler kazandıran sinema sanatı, her ideoloji ve toplumun tarihsel sürecine tanıklık edebilmemize olanak sağlar. İzleyici bir sinema filmini izlerken, kendini karakterlerle özdeşleştirme eğilimi göstermektedir. Empati yaparken benzer noktaları bularak kendini yalnız hissetmesinin önüne geçebilmektedir.

İletişim gibi sinema sanatından beslenen bir başka bilim dalı ise psikiyatri olmuştur. Filmlerde psikolojik hastalıklar ve belirtileri kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum, hastalıkların bilinirliğini arttırmıştır. Aynı zamanda sinema izleyicisinin filmlerde bu hastalıkları görmesi ve nasıl yardım alınabileceğine dair yönlendirmelerle karşılaşması sebebiyle psikiyatri bilimini destekleyen bir sanat türü olma işlevi bulunmaktadır. Bu tez çalışmasının çıkış noktası, psikolojik faktörlerin iletişime olan etkisini Kevin Hakkında

Konuşmalıyız filmi üzerinden değerlendirerek varsayımları destekleyebilecek olgulara ulaşmaktır.

Araştırmanın son kısmında Kevin Hakkında Konuşmalıyız filminin psikoseksüel gelişim evleri üzerinden analizi yapılmıştır. Filmde kuramı destekleyen sahneler seçilerek analiz tamamlanmıştır. Kuramın evreleri olan oral, anal, fallik, gizil ve genital dönemleri ayrı ayrı sahneler üzerinden ele alarak çalışmanın varsayımları desteklenmiştir. Filmin konusunu anne karakteri olan Eva ve çocuk karakteri Kevin'nin arasındaki ilişki üzerinden ilerlemektedir. Kevin sosyopati, çok kişilik bozukluğu olan şiddete meyilli bir ergendir. Filmin olay örgüsü sondan başa şeklinde sekans sekans ilerlemektedir. Eva'nın hazır olmadığı bir dönemde hamile kalması ve bu süreci son derece gönülsüz olarak yaşaması, doğumdan sonra Kevin ile bağ kuramaması ve bu durumun iletişimlerine etkileri filmde net bir şekilde görülebilmektedir. Sevgisiz ve güvensiz hissettiği bir anne ile büyüyen Kevin, saldırgan ve şiddete meyilli bir çocuk olarak gösterilmektedir. Annesine karşı her zaman öfke doludur ve bu tavrını baş başa kaldıkları zamanlarda sık sık göstermektedir. Eva elinden geleni yapmış olsa da çocuğuna duygusal olarak destek verememiştir ve psikoseksüel evrelerin hepsi sorunlu şekilde geçirilmiştir. Evreler ve sonuçları bağlı olduğu sahneler üzerinden açıklanmıştır.

Çalışma başlangıç kısmında sunulan soruların cevaplarını film üzerinden gerçekleştirilen analizle ortaya koymuştur. Çocukluk döneminde kurulan iletişimin bireyin yetişkinlik dönemine nasıl etki edebildiği hakkında açıklamalar yapılarak varsayımlar desteklenmiştir.

Öneriler: Tezin multidisipliner yönü sebebiyle iletişim, sinema ve psikoloji alanlarında yapılan araştırmalar için literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Gelişim psikolojisinin benlik oluşumu ve yetişkin ilişkilerindeki iletişim süreçlerine olan etkisi üzerine yapılacak yeni araştırmalara alan açması ve bu araştırmaların anne adayları için farkındalık yaratacağı düşünülmektedir. Çalışma; benliği sorgulama, karakteri şekillendiren etmenler ve çocukluk döneminin birey olma sürecine yansımaları hakkında oluşan sorulara cevaplar vererek kişisel gelişim odağında fayda sağlayabilmektedir. Yapılan araştırma, gelişim psikolojisinin iletişim süreçlerine etkisini işleyen farklı filmlerin karşılaştırmalı analizinde de kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Abisel, N. (1995). *Popüler sinema ve türler*. İstanbul: Alan Yay.

Abdullah M.ve Soyer B. (2014). “*Kevin Hakkında Konuşmalıyız*” filminin Bowlby’nin çocukluk dönemi bağlanma stilleri ve Minuchin’in yapısal aile sistemleri yaklaşımı temel kavramları kullanılarak değerlendirilmesi. Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi ISSN: 2146-5177

Akıncı, Z.B. (1998). *Kurum kültürü ve örgütsel iletişim*. İstanbul: İletişim Yayınları,

Akkaş, B. (2020). *Sanat ve sanatın toplumla olan ilişkisi*. Erişim adresi www.prezi.com:
<https://prezi.com/bjdwxgyzcosz/sanat-ve-sanatin-toplumla-olan-iliskisi/>

Akmaz, G. (2017). *Gaşe, Oidipus ve Sinhabahu Hint, Yunan ve Sri Lanka Mitolojilerinde*
Altıntaş, E. (2001). *Sözsüz iletişim ve beden dili*. Ankara: Nobel Yay.

Araz, A. (2005). *Kişilerarası ilişkilerde benlik durumu*, İstanbul: Varlık Yayınları.

Arden, E. Boggs, U.K. (1999). *Interpersonal relationships*. Philadelphia: Saunders Company.

Ayaydın, A. (2020). *Psikoloji ve sanat etkileşimi üzerine*. Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi.

Aydın, B. (2004). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Ankara: Atlas Yayıncılık.

Aydın B. ve Bilgin.Ü. F. (2015). *Bir anne-oğul mücadelesi: Kevin Hakkında Konuşmalıyız filmi analizi*. Mersin Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü.

Bakır, B. (2008). *Sinema ve psikanaliz*. İstanbul: Hayalet Yay.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-hall.

Bandura, A. (2001). *Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective*, Annual Reviews Psychology.

Baran, A.G. (1997). *İletişim sosyolojisi*. Ankara.

- Baran, G.A. (1997). *İletişim sosyolojisi*. Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- Barutçugil, İ. (2002). *Duyguların yönetimi*. İstanbul: Kariyer Developer Yayınları.
- Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Baysen, E. ve Silman, F. (2012). *Yapılandırmacı yaklaşım, öğrenme ve öğretme kuramlar, yaklaşımlar, modeller* (Ed. Zeki Kaya). Ankara: PegemA Yayınları.
- Bordwell, D. Ve Thompson, K. (2009). Film sanatı. çev: Ertan Yılmaz& Emrah Suat Onat, Ankara: De Ki Yayınları.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Volume 1: Attachment*. London: Hogarth Press,
- Bowlby, J. (1994). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation, anxiety and anger*, New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. (T. Soylu, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık
- Bowlby, J. A. (1988). *Secure base: Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.
- Bozkut, G. (1999). *İnsan ve kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Brooke, R. (2009). *The self, the psyche and the world: a phenomenological interpretation. Journal of Analytical Psychology*, 54(5), 601-618.
- Burke, P. (2006). *Kültür tarihi*. (M. Tunçay, Çev.) İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Clark, T. (2004). *Sanat ve propaganda*, 1. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim donanımları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dalgar, G. , Civil, F. , Savaş, E. & Şahin, A. (2022). *Erken çocuklukta bağlanma: John Bowlby ve Mary Ainsworth açısından incelenmesi*. Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi.
- Demir, Ö. (2020). *Bilimkurgu türünde yapısal kavramlar ve değişim Arrival Filmi örneği*. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 136-154.
- Demiray, U. (2009). *Genel iletişim*, 3. Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirtaş, H.A. (2003). *Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar*. İletişim Araştırmaları, 1(1), 123-144.

- Deutsch, H. & Onur, B. (2019). *Psikoseksüel gelişim evreleri* . Ankara University.
- Dökmen, Ü. (1997). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erdem, A. (2011). *İletişim sürecinde geri bildirimin önemi ve iletişime katkısı*. Erciyes İletişim Dergisi, s.3.
- Erdoğan, İ. (2002). *İletişimi anlamak*. Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, İ. ve Korkmaz, A. (1990). *İletişim ve toplum*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Erdönmez, İ. (2019). *İletişimin döngüsel süreci bağlamında sözlü iletişim*. Uluslararası Sanat Kültür ve İletişim Dergisi , 2 (1).
- Ergin, H. ve Yıldız, A.(2010). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Erikson E. H. (1994). *Insight and responsibility*. New York: W.W. Norton.
- Erikson E.H. (1991). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton.
- Erikson, H. E. (1993). *Childhood and society*. New York: Norton & Company Inc.
- Erikson, H. J. ve Kivnick, H. (1994). *Vital involvement in old age*. NewYork: Norton Company Press.
- Erikson, H.E. (2018). *İnsanın Sekiz Çağı*, (çev. Bedirhan Üstün-Vedat Şar), Ankara: Toplum Yayınları.
- Farthing, S. (2020). *Sanatın tüm öyküsü*. (Çev: Gizem Aldoğan, Firdevs C. Çulçu). İstanbul: Hayalperest Yayınevi
- Fiske, J. (2003). *İletişim çalışmalarına giriş*. (S. İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Freud S. (2022). *Cinsellik üzerine*. (Çev: Ali Avni Özdeş), İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2003). *Sevgi ve cinsellik üzerine* (Akın Kanat, Çev.) (2. Baskı). İzmir: İlya Yayınevi.

- Freud, S. (2018). *Cinsellik üzerine*. (Elif Yıldırım, Çev.) (3. Baskı). İstanbul: Oda Yayınları.
- Freud, S. (1993). *Psikanalize giriş*. Ankara: Gümüş Basımevi.
- Gabbard, G.O. ve Gabbard, (2014) K. *Psikiyatri ve sinema*. (Çev, Yusuf Eradam ve Hasan Satılmışoğlu). İstanbul: Okuyanous Yayınları.
- Gençtan, E. (2002). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Geray, H. (2002). *İletişim ve teknoloji*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Göregenli, M. (2012). *Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık*. (K. Çayır ve M. A. Ceyhan der). *Ayrımcılık-Çok Boyutlu Yaklaşımlar içinde*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Göregenli, M. (2013). *Davranış Bilimleri-II*, (Ed. Leman Bilgin ve Aytül Ayşe Özdemir), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güney, S. (2000). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngör, N. (2011). *İletişim, kuramlar, yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güral, U. (2013). *Sinema tarihi*. İstanbul: Detay Yayıncılık.
- Gürüz, D. ve Eğinli T.A. (2012). *Kişilerarası iletişim. Bilgiler-etkiler-engeller*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürüz, D. ve Eğinli, A. (2010). *İletişim becerileri anlamak-anlatmak-anlaşmak*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güz, N. (2012). *İletişim süreci ve temel öğeler*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi s.7.
- Hauser, A. (1984). *Sanatın toplumsal tarihi*. (Yıldız Gönülü, çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hodge, S. (2021). *Sanatın kısa öyküsü*. (Çev: Deniz Öztok). İstanbul: Hep Kitap
- Horzum, I. (2020). *Grup iletişimi temelinde önyargı, açt sadakati, kutuplarda düşünmek, ayrımcılık ve sosyal medyada linç: Fazıl Say örneği*. Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, s.16-17.
- İmamoğlu, S. (2009). *Kişilerarası ilişkiler*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum-algı-iletişim*. Ankara: Kesit Tanıtım Ltd. Şti.

Kagan, M. (1982). *Estetik ve sanat dersleri*. (Çeviren: Aziz Çalışlar). Ankara: İmge Kitabevi.

Kapçı, E.G ve Küçükler, S. (2006). *Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi*. Türk Psikiyatri Dergisi, s.286-295.

Kaplan, H.I. Sadock, B.J. ve Grebb, J.A. (1994). *Synopsis of psychiatry*. Baltimore: Mary Land Pres.

Karatay, N. (2010). *Sanat toplum ilişkisi*. Kıbrıs: Sempozyum: 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı.

Kaya, A.(2018). *İletişime giriş, temel kavramlar ve süreçler, insan ilişkileri ve etkileşim içinde*. Ankara: Pagem Akademi.

Key, M. (1980). *The relationship of verbal and nonverbal communication*. De Gruyter: ProQuest Ebook Central.

Koç, S. (2004). *İletişimde ustalaşmak*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Korkmaz, İ. (2003). *Sosyal öğrenme kuramı, gelişim ve öğrenme psikolojisi*. (Binnur Yeşilyaprak, Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Kreft, L. (2008). *Sanat ve siyaset: Sanatın siyaseti ve siyasetin sanatı*. (Ed. Ali Artun), İstanbul: İletişim Yayınları.

Kulaksızoğlu, A. (1997). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Lazar, J. (2001). *İletişim bilimi*. (C. Anık, Çev.). Ankara: Vadi Yayınları.

Lotman, Y. M. (2012). *Sinema göstergebilimi*. Ankara: Nirengi Kitap.

Maigret, E. (2011). *Medya ve iletişim sosyolojisi*. (Çev.Halime Yücel). İstanbul: İletişim Yayınları.

Mcgowan, T. (2007). *The real gaze: Film theory after lacan*. Albany : State University of New York Pres.

Mısırlı İ. (2004). *Genel ve teknik iletişim*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Murdock, N. L. (2016). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (F. Akkoyun, Çev.). Ankara: Nobel Yay.

Nasio, J.D. (2012). *Oedipus: psikanalizin en önemli kavramı*. (Çev. Canan Coşkan). İstanbul: Say Yayınları.

Neale, S. (2000). *Genre and Hollywood*. Taylor and Francis: Routledge.

Odabaşı, H. (2012). *360 derece iletişim*. İstanbul: Babıalı Kültür Yayıncılık

Onaran Â. Ş. (1999). *Sinemaya giriş*, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.

Ormanlı O. (2011). *Başlangıç Filminde psikanalitik öğeler ve rüya olgusu*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, s.55-62.

Oskay, Ü. (2017). *İletişimin ABC'si*. İstanbul: Simavi Yayınları.

Ödipal Kompleks Örneklemeleri. İletişim Dergisi, Ankara: AİTİA Gaz. ve Halkla İliş. Y.O. Yayını.

Önder, A. (2003). *Ailede iletişim*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Özden, Z. (2000). *Film eleştirisi*. İstanbul: Afa Yayınları.

Özen, Ö. (2003). *Kültürel iletişim*. (Ed. Uğur Demiray, Genel İletişim). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Özer, A.K. (2001). *İletişimsizlik becerisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Özer, K. (1995). *İletişimsiz becerisi*. İstanbul: Varlık Yayınları

Özezen, D. M. Y. (2003). *Sözlü iletişim türlerinde adlandırma ve sınıflandırma sorunları*. Çukurova Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (11).

Özsoy, O. (1998). *Propaganda ve kamuoyu oluşturma*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Öztürk, S. (2006). *Aile içi iletişimin ergenin duygusal sağlığına etkisi. (Keçiören İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, s.54-55.

Parman, T. (1998). *Ergenlik ve psikanaliz*. Klinik Psikiyatri Dergisi, s.33-34.

Piaget, J. (1980). *Çocukta hüküm ve muhakeme*. (Çev. Sabri Esat Siyavuşgil). İstanbul: Devlet Basımevi.

Piaget, J. (1980). *Epistemoloji ve psikoloji*. (Çev. Seçkin Cılızoğlu). İstanbul: Havass.

- Piaget, J. (2006). *Çocukta dil ve düşünme*. (Çev. Sabri Esat Siyavuşgil) İstanbul: Devlet Basımevi.
- Schatz, T. (1981). *Hollywood genres: formulas, filmmaking and the studio system*. McGraw-Hill Companies.
- Sekmen M. (2022). *Film türleri anlatı yapısı ve yyllaşımilar*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Shute, R.H ve Slee, P.T. (2015). *Çocuk gelişimi kuramları ve eleştirel perspektifler*. New York: Routledge.
- Silverman, D.K. (2017). *Gelişimin psikoseksüel aşamaları (Freud), Kişilik ve Bireysel Farklılıklar Ansiklopedisi*. (Çev:Baskın Bıçakçı). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Siyez, D.M. (2010). *Kişilerarası ilişkilerin başlangıcı ve gelişim*. (Ed. Alim Kaya). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, A. (2017). *Sanat ve sanatın türleri*. Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi: Genel Sanat Tarihi Ders Notları.
- Tansuğ, S. (1982). *Herkes için sanat*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Terbaş, Ö. (2013). *Sine-masal dil ve psikanalitik eleştiri, Sinema ve psikanaliz filmler ve bilinçdişı*. (Derleyen: Özden Terbaş). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Torun, F. (2009). *Sözsüz iletişim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Turan, K. (2022). *Narsistik kişilik bozuklukları ve psikodinamik alt tipleri*. Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, s.2-6.
- Tutar, H. ve Yılmaz K. (2013). *İletişim*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tutar, Y. (2013). *İletişim genel ve örgütsel boyutuyla*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Usluata A, (1994). *İletişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Vygotsky, L. (1980). *Mind in society*. Cambridge Mass: Harvard University Press.
- Wood, R. (1998). *Faşizm-Sinema", Sexual politics and narrative film*. New York: Columbia University Press.

Yağcı, T. ve Uçar, M. (2018). *İletişimde engeller ve etkinlik*. Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, s.83-86.

Yaman, E. (2010). *İnsan ve iletişim*. Ankara: TDV Yayını.

Yatkin, A. (2003). *Halkla ilişkiler ve iletişim*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitim psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretim*. Ankara: Pegem.

Yıldırım, Y. (2016). *Eğitim sosyolojisi perspektifi ile Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramları üzerine sosyolojik bir analiz denemesi*. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ss.617-628.

Yılmaz, M. (2022). *İletişim psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Zıllıoğlu, M. (2022). *İletişim nedir*. İstanbul: Cem Yayınları.

İnternet Kaynakları;

<https://www.beyazperde.com/filmler/film-146626/#:~:text=%C3%96zet,hayatlar%C4%B1n%C4%B1%20ters%20y%C3%B6nde%20etkilemeye%20ba%C5%9Far>. (22 Kasım 2022).

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Kevin_Hakk%C4%B1nda_Konu%C5%9Fmal%C4%B1y%C4%B1z_\(film\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Kevin_Hakk%C4%B1nda_Konu%C5%9Fmal%C4%B1y%C4%B1z_(film)) (22 Kasım 2022).

<http://www.filmelestirisi.com/elestiri/kevin-hakkinda-konusmaliyiz> (23 Kasım 2022)

<https://boxofficeturkiye.com/film/kevin-hakkinda-konusmaliyiz--2011235/foto-galeri> (24 Kasım 2022.)

<https://www.youtube.com/watch?v=wEq24mcYFwg> (25 Kasım 2022).

<https://www.fullhdfilmizlesene.pw/film/kevin-hakkinda-konusmaliyiz-2011-480p-fhd/> (25 Kasım 2022).

<https://www.youtube.com/watch?v=XptSnuvLgIY> (25 Kasım 2022).

<https://www.youtube.com/watch?v=gbMH-gNAsGY&list=PLTxrGJPYRnQo67mfbQE2wQmMkjkoZQIP2> (26 Kasım 2022).

<https://www.youtube.com/watch?v=uupBW6TG5No> (26 Kasım 2022).

<https://www.youtube.com/watch?v=dCSR-Nt4nyU> (27 Kasım 2022).

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Kevin_Hakk%C4%B1nda_Konu%C5%9Fmal%C4%B1y%C4%B1z_\(film\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Kevin_Hakk%C4%B1nda_Konu%C5%9Fmal%C4%B1y%C4%B1z_(film)) (27 Kasım 2022).

